

UNITED NATIONS

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER
State Secretariat for Economic Affairs SECO

АНАЛІЗ ЛАНЦЮЖКА СТВОРЕННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У СЕКТОРАХ ЯГІД ТА ГОРІХІВ В УКРАЇНІ

З ФОКУСОМ НА ІНФРАСТРУКТУРУ
ЯКОСТІ Й ДОТРИМАННЯ ВИМОГ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ ТА ЕКОЛОГІЧНОСТІ

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
МЕТОДОЛОГІЯ	6
1. АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ ГОРІХІВ ТА ЯГІД	8
1.1 Огляд світових тенденцій	9
1.2 Аналіз світового ринку горіхів та ягід	9
1.3 Ланцюги постачання в основних країнах-виробниках	10
1.4 Вимоги на зовнішніх ринках	15
2. ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЯГІД ТА ГОРІХІВ В УКРАЇНІ	18
2.1 Горіховий сектор: виробництво й зовнішня торгівля	19
2.2 Ягідний сектор: виробництво й зовнішня торгівля	22
2.3 Бізнес-асоціації, організації з підтримки бізнесу, проекти міжнародної технічної допомоги	23
2.4 Державна підтримка	25
3. АНАЛІЗ ПРІОРИТЕТНИХ ПРОДУКТІВ	28
3.1 Методологія аналізу та критерії відбору пріоритетних продуктів	29
3.2 Матриця відбору та ідентифікація пріоритетних продуктів	29
3.3 Ланцюги доданої вартості та ключові гравці	35
4. ІНФРАСТРУКТУРА ЯКОСТІ ГОРІХІВ ТА ЯГІД УКРАЇНИ	40
4.1 Загальний огляд	41
4.2 Інфраструктура якості обраних продуктів	45
5. ВИКЛИКИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ	52
5.1 Виклики горіхового та ягідного секторів і рекомендації щодо посилення спроможності МСП та галузевих асоціацій, що працюють у цих секторах	53
5.2 Рекомендації щодо розвитку інфраструктури якості ягідного та горіхового секторів	60
ПЕРЕЛІК ДОДАТКІВ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТОК I. СТАТИСТИКА МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА РИНКІВ	68
ДОДАТОК II. ОГЛЯД СЕКТОРА ЯГІД ТА ГОРІХІВ В УКРАЇНІ	86
ГОРІХОВИЙ СЕКТОР	87
ЯГІДНИЙ СЕКТОР	91
ДОДАТОК III. ПЕРЕЛІК БІЗНЕС-АСОЦІАЦІЙ	98
ДОДАТОК IV. ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ, АКТУАЛЬНІ У 2024 Р.	104
ДОДАТОК V. МАТРИЦЯ ВІДБОРУ ПРІОРИТЕТНИХ ПРОДУКТІВ	110
ДОДАТОК VI. ГРУЗИНСЬКИЙ ПРОЄКТ РОЗВИТКУ СЕКТОРА ФУНДУКА	130
ДОДАТОК VII. НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ЩОДО МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ	132
ДОДАТОК VIII. НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ, ГАРМОНІЗОВАНІ З МІЖНАРОДНИМИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ	136
ДОДАТОК IX. НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ НА ГОРІХИ	140
ДОДАТОК X. УКРАЇНСЬКІ ЯГІДНІ ТА ГОРІХОВІ КОМПАНІЇ, СЕРТИФІКОВАНІ ЗА СТАНДАРТАМИ GFSI	142
ДОДАТОК XI. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЯГІДНОГО Й ГОРІХОВОГО СЕКТОРІВ. ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ МСП НА РІВНІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕСУРСАМИ	148
ДОДАТОК XII. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ГАЛУЗЕВОЇ АСОЦІАЦІЇ	152
ДОДАТОК XIII. SWOT-АНАЛІЗ ПРІОРИТЕТНИХ ПРОДУКТІВ	156
ДОДАТОК XIV. PEST-АНАЛІЗ ГАЛУЗІ	160

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

(у межах дослідження скорочення наводяться мовою оригіналу)

UN	United Nations (укр. — Організація Об'єднаних Націй)
B&N	Berries and Nuts (укр. — ягоди та горіхи)
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization (укр. — Організація промислового розвитку ООН)
GQSP	Global Quality and Standards Programme (укр. — Глобальна програма якості та стандартів)
ACAA	Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products (укр. — Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції)
ASTM	American Society for the Testing of Materials (укр. — Американське товариство випробувань матеріалів)
BRCGS	Сертифікаційна система BRC Global Standards, раніше BRC (British Retail Consortium, укр. — Британський роздрібний консорціум)
CEN	European Committee for Standardization (укр. — Європейський комітет стандартизації)
CENELEC	European Committee for Electrotechnical Standardization (укр. — Європейський комітет з електротехнічної стандартизації)
DIN	Deutsches Institut für Normung (укр. — Німецький інститут стандартизації)
ДСТУ	Національні стандарти України
GlobalG.A.P	Сертифікаційна система GlobalG.A.P., де G.A.P — Good Agricultural Practices (укр. — належна сільськогосподарська практика)
GFSI	Global Food Safety Initiative (укр. — Глобальна ініціатива з безпеки харчових продуктів)
IAF	International Accreditation Forum (укр. — Міжнародний форум з акредитації)
IEC	International Electrotechnical Commission (укр. — Міжнародна електротехнічна комісія)
IFS	сертифікаційна система International Featured Standards (укр. — Міжнародні обрані стандарти)
ILAC	International Laboratory Accreditation Cooperation (укр. — Міжнародне співробітництво з акредитації лабораторій)
ISO	International Organization for Standardization (укр. — Міжнародна організація зі стандартизації)
НААУ	Національне агентство з акредитації України
QI	Quality Infrastructure (укр. — інфраструктура якості)
ДП «УкрНДНЦ»	Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості»
TBT	(WTO) Technical Barriers to Trade Agreement (укр. — угода СОТ про технічні бар'єри в торгівлі)
TC	Technical Committee (укр. — технічний комітет)
CAGR	Compound Annual Growth Rate (укр. — сукупний середньорічний темп зростання)
НОС	Національний орган стандартизації
CBI	нідерл. — Centrum ter Bevordering van Import uit ontwikkelingslanden, англ. — Centre for the Promotion of Imports from developing countries (укр. — Центр сприяння імпорту з країн, що розвиваються)

ВСТУП

Публікація підготована на замовлення UNIDO в межах Глобальної програми якості й стандартів (GQSP). Відповідно до повноважень політики GQSP загальною метою національного проєкту в Україні є стале розширення доступу МСП до ринкового ланцюжка створення доданої вартості ягід і горіхів (B&N) через підвищення якості та відповідності міжнародним стандартам. Проєкт спрямований допомогти українським інституціям інфраструктури якості відповідати потребам національного виробництва та потенційного експорту B&N, зокрема на ринок ЄС.

Публікація базується на роботі Юрія Шкіля, Сергія Майданевича, Олени Поперечної, Ольги Гвоздьової, Тетяни Мельниченко, Дениса Шемякіна, Станіслава Бруса, Вікторії Баюрьської, Максима Белозьорова. Ми вдячні за цінний внесок та підтримку колег з UNIDO: Доріни Наті, Павла Ладецького, Сібіли Сарторі та Ріти Браташ.

Мета дослідження — аналіз ланцюга створення доданої вартості в ягідному та горіховому секторах в Україні, який зосереджується на стандартах якості, екологічних, соціальних, а також стандартах сталого розвитку в країні й світі, зокрема на ринку ЄС. Крім того, дослідження має визначити найперспективніші групи товарів у кожному секторі як для розвитку всередині країни, так і для експортного потенціалу.

МЕТОДОЛОГІЯ

Дослідження зосереджується на широкому переліку продуктів, які вирощуються в Україні. В межах горіхового сектора фокусними є види горіхів, наведені у таблиці нижче, а також продукти їхнього перероблення.

Назва англійською	Назва українською	Категорія	Код HS/ УКТЗЕД	Ланцюг вартості
Walnut	Волоський горіх	Дикорослий / культивований	080231/ 080232	У шкаралупі / без шкаралупи
Hazelnut	Лісовий горіх/ фундук	Дикорослий / культивований	080221/ 080222	У шкаралупі / без шкаралупи
Almond	Мигдаль	Культивований	080211 / 080212	У шкаралупі / без шкаралупи

У межах ягідного сектора фокусними продуктами є категорії свіжих (охолоджених) і заморожених ягід та продукти перероблення з них (див. табл.).

Назва англійською	Назва українською	Категорія	Код HS/ УКТЗЕД	Ланцюг вартості
Raspberry	Малина	Культивована	0810201000 / 0811203100	Свіжа / Заморожена
Strawberry	Суниця садова	Культивована	081010 / 081110	Свіжа / Заморожена
Blueberry	Лохина	Культивована	0810405000	Свіжа / Заморожена
Bilberry	Чорниця	Дикоросла	081190500	Свіжа / Заморожена

У межах роботи проведено кабінетне дослідження на основі відкритих даних та офіційної статистики, а також якісне дослідження з експертами галузі й представниками учасників ринку. Через воєнний стан в Україні є певні обмеження щодо доступу до актуальних статистичних даних. Згідно з п. 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» фізичні особи-підприємці та юридичні особи під час воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення мають право не подавати статистичну й фінансову звітність. Зважаючи на відсутність звітів у період дії воєнного стану, органи державної статистики припиняють оприлюднення певної статистичної інформації.

Тема	Розділ	Методологія
Глобальне виробництво, торгівля й споживання	1	Аналіз статистичних даних (FAOStat, TradeMap, Global Trade Tracker)
Глобальні тренди та ланцюги доданої вартості за кордоном	1	Аналіз міжнародних досліджень (CBI та інших)
Вимоги на зовнішніх ринках	1	Аналіз законодавства та офіційних джерел даних (European Commission), міжнародних досліджень (CBI)
Внутрішнє виробництво, врожайність, кількість компаній за секторами	2	Аналіз статистичних даних (FAOStat, Держстат), огляд попередніх досліджень, опитування експертів
Профілі пріоритетних секторів та ланцюги доданої вартості в Україні	3	Огляд попередніх досліджень, аналіз наявних даних, опитування експертів, знання й досвід членів команди
Українська інфраструктура якості	4	Аналіз українського законодавства, знання та досвід членів команди
Програми підтримки	5	Аналіз наявних програм підтримки, опитування експертів галузей

Методологія якісного блоку дослідження:

- 29 інтерв'ю з представниками ягідного сектора (серед них — з експертами обох секторів);
- 12 інтерв'ю з представниками горіхового сектора (зокрема, з експертами, які знаються на обох секторах);
- 5 інтерв'ю з представниками органів техрегулювання.

1. АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ ГОРІХІВ ТА ЯГІД

1.1 Огляд світових тенденцій

Серед найважливіших тенденцій, які впливають на сектори горіхів і ягід за кордоном, можна виділити такі:

Клімат. Тоді як деякі регіони можуть виграти від триваліших періодів вирощування, виробництво в решті частин світу має терміново адаптуватися до мінливих і менш сприятливих кліматичних умов. Зміна клімату вже вплинула на багато екосистем і загрожує стабільності вирощування сільськогосподарських культур у світі.

Глобальні виклики. Їй досі відчуються економічні наслідки пандемії COVID-19. Крім того, війна Росії проти України значно вплинула на міжнародні ринки та ланцюги створення вартості як для сільськогосподарських товарів, так і для основних ресурсів, зокрема енергії та добрив.

Деякі країни запровадили додаткові експортні бар'єри, які посилили тиск на міжнародні ринки. Інші послабили або призупинили екологічні вимоги, що може призвести до погіршення стану довкілля.

Сталість. Тоді як загальна підтримка сільського господарства зросла, інвестиції у загальні послуги, що йдуть на користь сектору (дослідження й розробки, послуги біозахисту, інфраструктура й інші витрати), становлять невелику частку трансфертів до сільськогосподарського сектора, яка зменшується.

Попит. У Північній Америці та Європі зростання доходу на душу населення зменшить попит на основні харчові продукти, зокрема на зернові культури. Це сприятиме переходу на споживання продуктів з вищою поживною цінністю, особливо на продукти з високим вмістом мікроелементів, як-от фрукти, овочі, ягоди та горіхи.

1.2 Аналіз світового ринку горіхів та ягід

Виробництво горіхів та тенденції

- **Загальне зростання:** світове виробництво горіхів зросло на 28 % з 2012 по 2022 рр. завдяки збільшенню інтересу до здорового способу життя (див. графік 1.1 у дод. I).
- **Виробництво волоського горіха:** показало найсильніше зростання, збільшившись за цей період на 38 % (див. графік 1.3 у дод. I).
- **Основні виробники:** у 2018–2022 рр. США лідирували у виробництві мигдалю, Китай — волоського горіха, а Туреччина — фундука (див. графіки 1.2 та 1.4 у дод. I).

Ринки експорту та імпорту горіхів

- **Тendenції експорту** (див. табл. 1.1, 1.2 у дод. I):
 - мигдаль демонструє стабільне зростання експорту, що свідчить про високу конкурентоспроможність і попит;
 - експорт волоського горіха та фундука досяг піка у 2021 р.

- **Ключові експортери** (див. графіки 1.9 — 1.4 у дод. I):
 - Сполучені Штати домінували в експорті горіхів у шкаралупі, експортуючи 60 % мигдалю, 50 % фундука та 30 % волоського горіха з 2018 по 2022 рр.;
 - Туреччина лідирувала у світовому експорті фундука без шкаралупи, тоді як США були великим експортером мигдалю без шкаралупи та волоського горіха.
- **Ринки імпорту** (див. табл. 1.5 та 1.6 у дод. I):
 - найбільші ринки збуту волоського горіха в шкаралупі на Близькому Сході: Індія імпортує 57 % світового обсягу волоського горіха у шкаралупі;
 - європейські країни, зокрема Німеччина, були ключовими імпортерами горіхів без шкаралупи.

Виробництво ягід і тенденції

- **Загальне зростання:** світове виробництво ягід зросло на 21 % з 2012 по 2022 рр. (див. графік 1.5 у дод. I).
- **Виробництво лохини:** майже подвоїлося (зростання на 48 %) завдяки статусу суперпродукту та покращенню сільськогосподарських практик (див. графік 1.7 у дод. I).
- **Основні виробники** (див. графіки 1.6, 1.7 та 1.8 у дод. I):
 - Китай домінував у виробництві суниці садової, виробляючи втричі більше, ніж у середньому по світу;
 - США та Росія лідирують у виробництві лохини й малини, відповідно з меншим розривом між провідними та іншими країнами-виробниками.

Ринки експорту та імпорту ягід

- **Тendenції експорту** (див. табл. 1.3, 1.4 та графіки 1.12 — 1.22 у дод. I):
 - суниця садова була найбільш експортованою свіжою ягодою попри падіння світового експорту ягід у 2022 році;
 - США, Іспанія та Мексика були найбільшими експортерами свіжої суниці садової та малини, тоді як Канада лідирувала в експорті замороженої лохини.
- **Ключові імпортери** (див. табл. 1.7 та 1.8 у дод. I):
 - Європа та Північна Америка були основними регіонами-імпортерами свіжих ягід, причому лохина найбільше імпортувалася до Північної Америки, а суниця садова — до Європи;
 - найбільші імпортні ринки заморожених ягід були в Європі, лідери імпорту — Німеччина, Франція, Нідерланди.
- **Регіональні особливості** (див. табл. 1.5 — 1.8 у дод. I):
 - **Горіхи:** Близький Схід, зокрема Туреччина та ОАЕ, стали важливими ринками для експорту горіхів поряд з Європою.
 - **Ягоди:** Північна Америка була визначена як перспективний ринок для експорту ягід, особливо з України, тоді як Європа залишається основним ринком через географічну близькість.

1.3 Ланцюги постачання в основних країнах-виробниках

Горіховий сектор

США є другою країною у світі за обсягом вирощування волоського горіха (після Китаю). Там культивують два основних сорти — англійський і чорний. Волоський горіх у США зазвичай продається як снєк або інгредієнт для цукерок, пластівців і випічки. Понад 75 % волоського горіха у країні продається в очищеному вигляді. Каліфорнія представляє практично все виробництво мигдалю, фісташок і волоського горіха у Сполучених Штатах. Додатковими каналами збуту є фермерські ринки, спеціалізовані продуктові магазини, гуртові постачальники, виробники фасованої, вегетаріанської продукції, етнічні ринки та ресторани. У ЄС волоський горіх поширений більше як інгредієнт, ніж снєк. Це дає широкі можливості для розроблення нових солоних і солодких продуктів у майбутньому.

Волоський горіх широко використовується у сегменті хлібобулочних виробів. Також він набуває популярності як інгредієнт для приготування салатів, супів та морозива. Приклади виробників хлібобулочних виробів: Finsbury Food Group (Велика Британія), Arytza (Швейцарія та інші країни Європи), Fossier, Paul (Франція), Kuchenmeister (Німеччина).

Порівняно з іншими сегментами агенти все ще відіграють важливу роль у торгівлі волоськими та іншими горіхами на ринку ЄС. Приклади спеціалізованих агентів: Alimex (Італія), MW Nuts (Німеччина), Fuster Nuts (Іспанія).

Велика кількість імпортерів волоського горіха в ЄС є пакувальниками. Крім того, вони займаються торгівлею та гуртовою діяльністю. Лише після імпорту продукція надходить до різних сегментів ринку.

Здебільшого спеціалізовані імпортери та гуртові торговці є першою точкою входу в ланцюжок постачання волоського горіха з країн поза ЄС.

Ягідний сектор

Свіжі ягоди, канали реалізації свіжих ягід у Європі

Залежно від культури ключову роль у постачанні продукції на ринок можуть відігравати як організації виробників (наприклад, суниці садової), так і імпортери та трейдери (наприклад, лохини).

Велика кількість суниць садової надходить безпосередньо від організацій виробників до гуртовиків і логістичних центрів, що належать ритейлерам. Імпортери доповнюють цю пропозицію ягодою з інших регіонів.

Суттєву роль у дистрибуції лохини на ринок ЄС відіграють імпортери та трейдери.

Компанії, які поєднують виробництво, упаковку та імпорт, оперують як постачальники повного спектра послуг. Сегмент громадського харчування та вуличні ринки забезпечуються переважно гуртовиками.

Організації виробників

Організації виробників відіграють важливу роль у постачанні деяких видів ягід, зокрема суниць садової. У співпраці із селекціонерами та виробниками організовуються потужні маркетингові компанії. Прикладами таких організацій суниці садової є Berry Gardens, BerryWorld Group, Angus Soft Fruits (Велика Британія), Hoogstraten (Бельгія), Fresón de Palos, CoopHuelva, Onubafruit (Іспанія), Coforta, The Greenery (Нідерланди).

Імпортери та постачальники послуг

Є багато імпортерів різного масштабу, кожен зі своєю спеціалізацією як щодо асортименту культур, так і географічного покриття.

Закуповуючи ягоду у різних регіонах, імпортери та трейдери намагаються забезпечити постачання ягід протягом року, співпрацюючи з організаціями виробників.

Постачальники ягід є середньою ланкою між виробниками та ритейлом. Наприклад, лохиною займаються компанії, як-от Yeh (раніше — Fruit World) і Growers Packers у Нідерландах, Chambers і S&A Group — у Великій Британії.

Прикладами європейських імпортерів волоського горіха є Besana, Märsch, Nutwork, Global Trading, Catz International, Chelmer Foods, Community Foods і Free World Trading.

Вони тісно залучені до виробництва ягід або інтегровані з ним, що дає змогу пропонувати широкий спектр рішень для упаковки та міксування.

Супермаркети / ритейл

Великі ритейлери намагаються знайти ягоду поряд з виробництвом, чим досягають більшого контролю у ланцюжку постачання. Необхідність кращого контролю змусила компанії, що займаються торгівлею свіжими фруктами, активніше залучатися до виробництва й об'єднувати свій бізнес з виробниками. Так, щодо лохини Berryworld є вузькоспеціалізованою компанією, якій вдалося організувати групу міжнародних виробників для постачання ягоди в супермаркети, як-от ICA у Швеції, Coop у Данії та Albert Heijn у Нідерландах.

Успішні постачальники супермаркетів часто організовують ланцюжок постачання відповідно до потреб клієнтів — від пошуку до (пере)пакування та брендуння. Це, наприклад, The Greenery, Berry Gardens та Angus Soft Fruits, що постачають супермаркетам фасовану ягоду протягом року.

Гуртовики

Гуртовики постачають порівняно меншу кількість ягід до вторинних каналів, як-от спеціалізованих фруктових ритейлерів, закладів гостинності та громадського харчування.

Менш типові гуртовики охоплюють фруктові магазини, вуличні ринки, ресторани та мережі готелів. Вони також можуть займатися імпортом, проте не спроможні організувати глобальну мережу виробників ягід. Такі гуртовики зазвичай купують ягоду у місцевих виробників та імпортерів і найбільше залежать від ринкових коливань.

Глобальні закупівельні компанії покривають великий гуртовий бізнес і постачають ягоди до великих мереж громадського харчування або до сегмента cash & carry, як-от Metro.

Деякі гуртовики можуть імпортувати продукцію самостійно, але більшість з них оперує місцевою та імпортною продукцією. Типовими гуртовими ринками є Rungis у Парижі, Mercabarna у Барселоні та New Spitalfields у Лондоні.

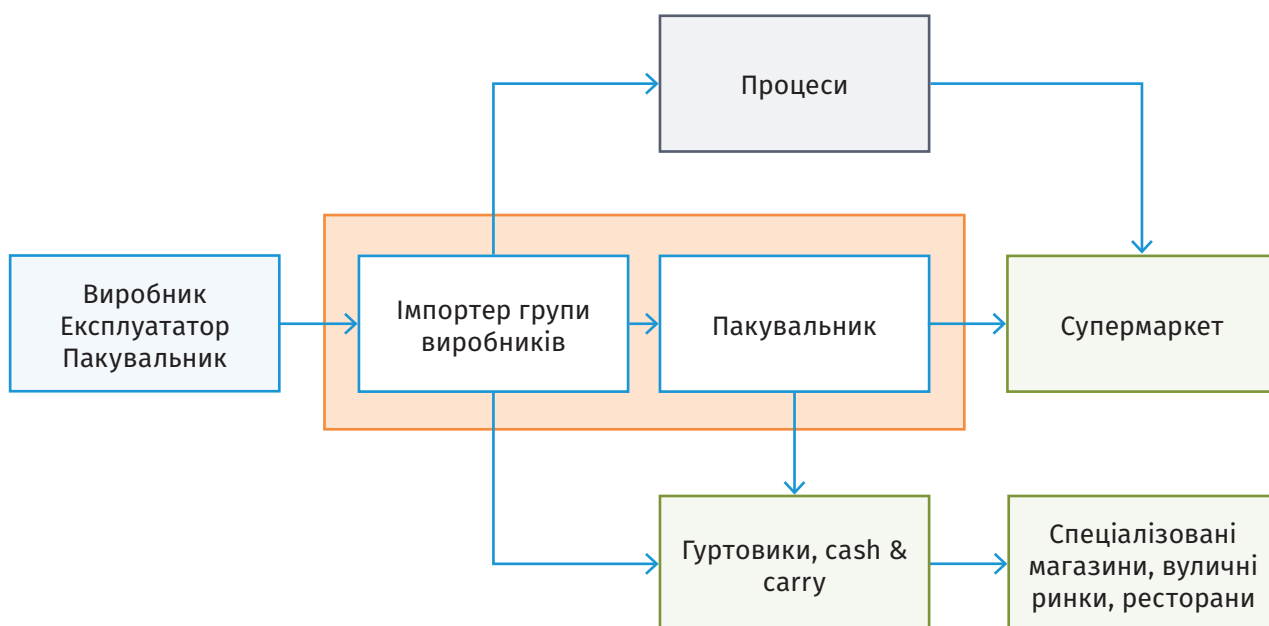

Рисунок 1.1 - Схема маркетингових каналів постачання свіжих ягід на ринок ЄС (за матеріалами досліджень CBI: [Entering the European market for blueberries](#) та [Entering the European market for fresh strawberries](#))

Заморожені ягоди, канали реалізації заморожених ягід в Європі

Споживання заморожених ягід у країнах Європи

Найбільшим споживачем заморожених ягід у Європі є харчова промисловість. За нею йдуть сектори роздрібної торгівлі та громадського харчування. За оцінками експертів, сегмент харчової промисловості становить приблизно 70 % європейського ринку заморожених ягід.

Їх переважно використовують для виробництва джемів, фруктових наповнювачів, повидла. Водночас сегмент джемів зменшується через зниження споживання цукру. З іншого боку, продажі роздрібної торгівлі та закладів громадського харчування зростають через збільшення обсягів споживання смузі.

Рисунок 1.2 — Схема кінцевих сегментів ринку заморожених ягід у Європі

Канали постачання заморожених ягід до кінцевих сегментів ринку в Європі

Найважливішим каналом для заморожених ягід в Європі є спеціалізовані імпортери / гуртові продавці заморожених фруктів, чимало яких є постачальниками інгредієнтів для харчової промисловості. Хоча найбільшим споживачем заморожених ягід є переробна промисловість фруктів, учасники ринку здебільшого імпортують

не навпрямки, а через спеціалізованих імпортерів.

Іноді заморожені упаковані ягоди продають безпосередньо в європейський ритейл, проте часто торговельні компанії виступають як посередники та беруть участь у тендерних процедурах роздрібних мереж.

Рисунок 1.3 - Схема каналів надходження заморожених ягід до кінцевих сегментів ринку

Учасники на ринку ЄС

Імпортери / гуртовики

Імпортери переважно перепродають заморожені ягоди підприємствам, які виробляють харчові продукти, або пакувальникам. Деякі імпортери також оснащені пакувальним обладнанням, що дає змогу безпосередньо продавати на кінцевих сегментах ринку. На позиції імпортерів та виробників харчових продуктів тиснуть ритейлери. Вищі вимоги, які висуває галузь роздрібної торгівлі, визначають динаміку ланцюжка постачання згори донизу. Тиск впливає на зниження цін і формування додаткових аспектів вартості. Наприклад, «з дотриманням стандартів сталого розвитку», «натуральних», «органічних» або сертифікації продуктів. Щоб досягти прозорості ланцюга постачання, велика кількість імпортерів розробляє власні кодекси поведінки та будує довгострокові відносини з найкращими постачальниками з країн, що не входять до складу ЄС.

Такі компанії часто імпортують ширший асортимент замороженої продукції, не лише заморожені ягоди. Серед великих імпортерів на європейському ринку заморожених ягід можна назвати Crops, Greenyard Frozen, ARDO (Бельгія), Dira Frost (член австрійської групи AGRANA), Binder International (Німеччина), Descours (Франція).

Компанії-переробники

Харчові переробні підприємства розглядають як окремий сегмент на ринку заморожених ягід. Деякі компанії є посередниками між постачальниками заморожених ягід та промисловими споживачами. Ті спеціалізуються на виробництві фруктових наповнювачів, які використовують для виробництва хлібобулочних, кондитерських виробів, йогуртів, морозива тощо.

Виробники фруктових наповнювачів виробляють широкий асортимент продукції і є постачальниками харчових інгредієнтів для багатьох галузей харчової промисловості. Прикладами постачальників харчових компонентів, зокрема фруктових наповнювачів, є Kerry (Ірландія), Döhler (Німеччина), FDL (Велика Британія) та AGRANA (Австрія). Крім того, кілька відомих виробників джемів та повидла також пропонують фруктові наповнювачі, наприклад, Zentis (Німеччина), Zuegg (Італія) та Andros (Франція).

Пакувальні компанії

Пакувальні компанії, що працюють із замороженими ягодами, зазвичай є імпортерами. Вони також можуть перепакувувати імпортовані ягоди під власною торговою маркою. Іноді постачальники з країн, що не є членами ЄС, упаковують ягоди для ритейлу вже на території ЄС.

Британська компанія Nomad Foods (власник бренду заморожених продуктів Iglo), італійська Eurofood (виробник заморожених ягід Green Ice), шведська Findus Group, польська Hortex Holding і німецька Frosta є одними з найбільших європейських компаній у роздрібній торгівлі замороженими ягодами. Деякі зі згаданих імпортерів, разом з Crops та Ardo, також постачають продукцію своїх брендів у роздрібний сегмент.

1.4 Вимоги на зовнішніх ринках

Експорт сільськогосподарської та харчової продукції до ЄС регулюється розділом IV «Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС». Основні аспекти містять:

1. Тарифи та квоти

- Нульові тарифи на 36 груп товарів у межах квот. Після перевищення квот застосовуються базові тарифи.
- Для деяких товарів потрібна імпортна ліцензія, яка діє протягом певного періоду, з обов'язковою заявкою на імпорт і грошовою заставою. Перелік та умови отримання цієї ліцензії зазначені в Делегованому регламенті Комісії 2016/1237 від 18 травня 2016 року.

2. Відповідність стандартам

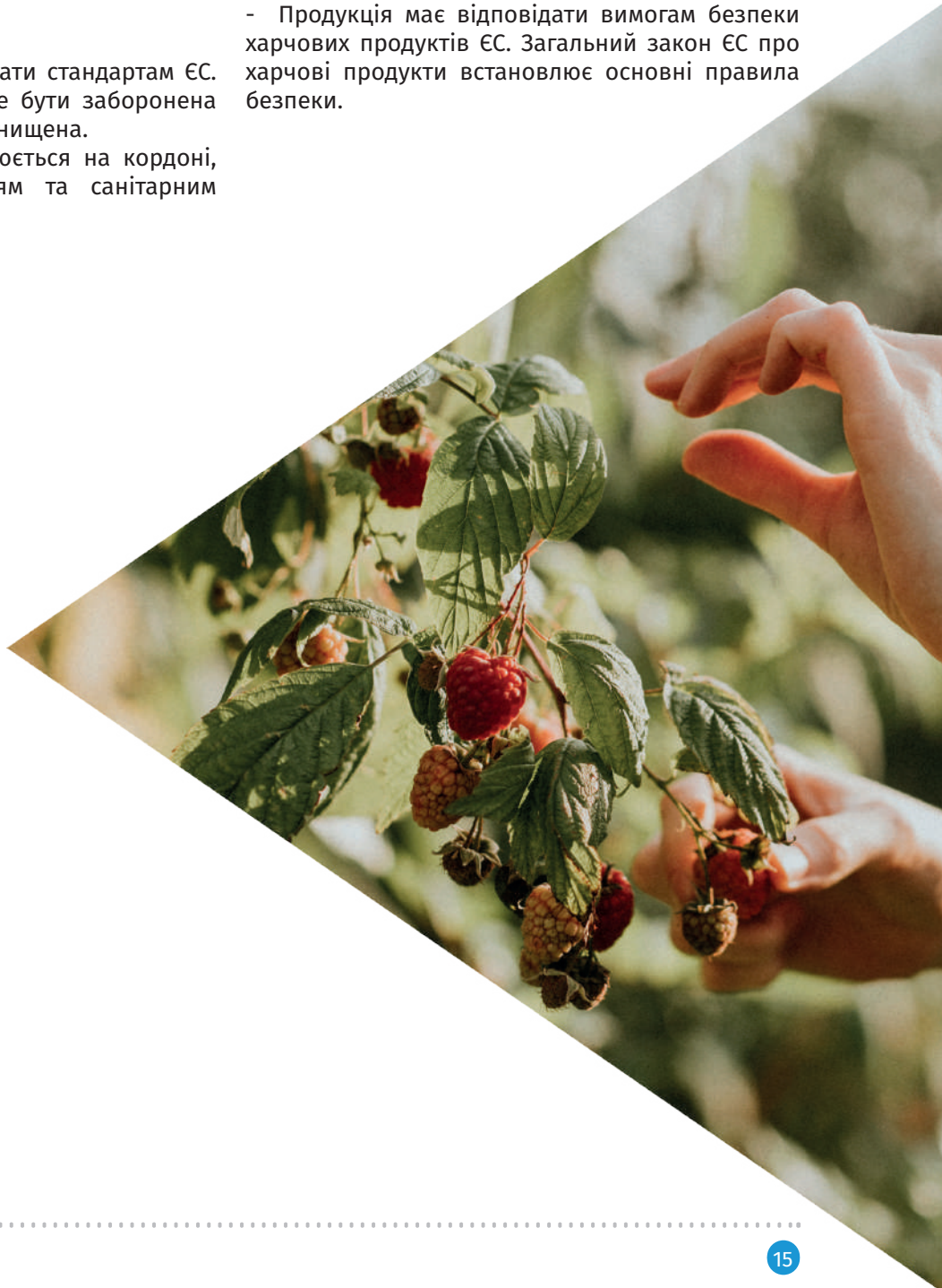
- Вся продукція має відповідати стандартам ЄС. Невідповідна продукція може бути заборонена до ввезення, повернута або знищена.
- Контроль продукції здійснюється на кордоні, разом з митним очищенням та санітарним контролем.

3. Документація та перевірки

- Основна увага приділяється документальній перевірці. Обстеження товару проводиться вибірково.
- Всі витрати, пов'язані з додатковими перевірками, покриває експортер. Наявність усіх необхідних документів є критично важливою.

4. Харчова безпека

- Продукція має відповідати вимогам безпеки харчових продуктів ЄС. Загальний закон ЄС про харчові продукти встановлює основні правила безпеки.

Таблиця 1.1 — Основні вимоги та рекомендації на зовнішніх ринках

Категорія	Вимоги / рекомендації
Фітосанітарний сертифікат	Необхідний для свіжих ягід Для горіхів сертифікат базується на аналізі шкідників Продукти перероблення (пюре, соки) цього сертифіката не потребують
Харчова безпека	Необхідно: продукція має відповідати законодавству ЄС щодо безпеки харчових продуктів Контроль: усунення сторонніх об'єктів (метал, земля, каміння, комахи) перед переробленням та пакуванням, візуальний контроль перед переробленням та пакуванням
Мікробіологічне забруднення	Необхідно: європейський регламент встановлює межі для патогенних мікроорганізмів Контроль: сальмонела, кишкова паличка, лістерія, віруси (норовірус, гепатит А). Стерилізація для оброблених продуктів
Пестициди та важкі метали	Необхідно: перелік затверджених допустимих рівнів пестицидів оновлюється з тенденцією до зниження цих рівнів. Законодавство про рівні хлорату набуло чинності у червні 2020 р. Контроль: обмеження встановлено для важких металів, що можуть потрапляти в ягоди через навколишнє середовище або під час перероблення
Радіологічне забруднення	Необхідно: європейське законодавство визначає гранично допустимі рівні радіоактивного забруднення харчових продуктів Контроль: тести на радіоактивність є звичайними. Для деяких продуктів, як-от чорниці, зібраних в дикій природі, такий контроль вимагається частіше
Склад продукту	Необхідно: відповідність заявленим значенням специфікації Для ягідних соків, пюре та джемів, застосовується спеціальне законодавство щодо складу продукту Контроль: продукція має відповідати заявленим інгредієнтам та поживним речовинам. Свіжі та заморожені ягоди не містять додаткових інгредієнтів
Упаковка та маркування	Необхідно: вміст має відповідати характеристикам на етикетці, використання безпечних матеріалів. Маркування гуртового упакування повинно містити назву продукту, кількість, номер партії, адресу виробника, інструкції щодо зберігання та транспортування (додатково: сорт, рік збирання) Контроль: імпортери перевіряють розміри та вагу упаковки
Ринкові стандарти	Необхідно: свіжі фрукти та овочі повинні відповідати ринковим стандартам ЄС. Волоський горіх, призначений для перероблення, має бути позначений як такий відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) № 543/2011 Контроль: відповідність ринковим стандартам щодо товарного вигляду та класу. Продукти для перероблення мають бути чітко позначені

Крім законодавчих вимог закордонних ринків, які є обов'язковими для виходу й присутності ягідної та горіхової харчової продукції на ринку тієї чи іншої країни, існують добровільні стандарти, які можуть сприяти прихильності бізнес-клієнтів та кінцевих споживачів у придбанні продукції.

Добровільні стандарти у досліджуваних секторах стосуються насамперед параметрів безпечності та якості харчових продуктів, сталого розвитку та екологічності діяльності, соціальної відповідальності, прозорості управління, органічного виробництва.

Загальновизнаними серед бізнес-клієнтів за кордоном є стандарти безпечності та якості харчових продуктів за ініціативою GFSI.

Щодо стану сертифікації компаній сектора за стандартами якості та безпечності продукції, які входять до GFSI, станом на травень 2024 р. в Україні сертифікували:

- за стандартом GlobalG.A.P.: 20 ягідних господарств (з них 15 компаній-виробників лохини) та 1 горіхова компанія (виробник волоського горіха);
- за BRC Global Standards: 2 компанії (виробник заморожених ягід та виробник плодово-ягідних й овочевих соків);
- за стандартом IFS Food: 1 компанія (виробник волоського горіха);
- за стандартом FSSC 22000: 14 компаній, залучених у заморозку та перероблення ягід, та 3 компанії — виробники волоського горіха.

2. ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЯГІД ТА ГОРІХІВ В УКРАЇНІ

2.1 Горіховий сектор: виробництво й зовнішня торгівля

Вступні положення

Україна є вагомим виробником горіхових культур, зокрема, завдяки традиційним насадженням волоського горіха у приватних домогосподарствах. З 2009 р. українські фермери почали активно розвивати промислові горіхові сади волоського горіха для комерційних цілей.

Протягом останніх 6–7 років тут динамічно розвивається горіхівництво — закладаються промислові сади горіхових культур: волоського горіха, фундука, мигдалю. Наразі Україна посідає четверте місце серед найбільших країн-виробників волоського горіха у світі, що становить приблизно 3 % світового виробництва у 2022–2023 маркетингових роках.

Обсяги виробництва горіха волоського в Україні та світі, тонн

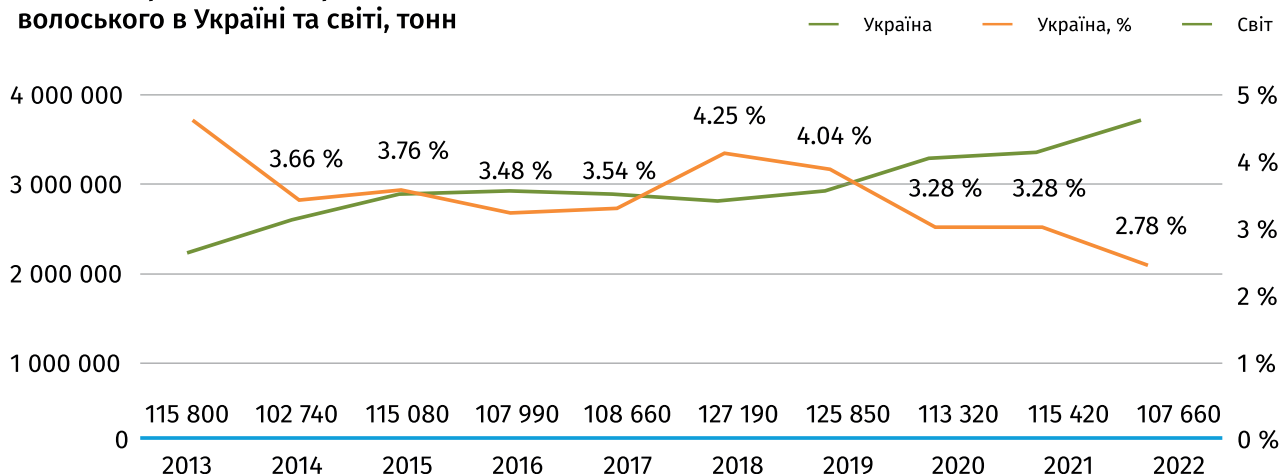

Diagram 2.1: Ukraine's share in global walnut production. Source: FAOSTAT

Перші промислові сади фундука в Україні почали садити у 2018–2021 рр. Оскільки така культура повноцінно родить на 6-й рік після посадки, наразі промислові горіхові сади вступають в активну фазу товарного плодоношення.

З 2020 р. в Україні почали закладати перші промислові сади мигдалю. Зміна клімату в Україні за останнє десятиріччя, підвищення середньої температури повітря, зміна структури опадів (замість облогових — короткочасні зливи) створює передумови для розвитку садів мигдалю, звиклого до сухого й спекотного літа.

Внутрішній ринок: валовий збір, урожайність, площі (див. табл. 2.1 у дод. II)

Протягом останнього десятиліття виробництво волоського горіха в Україні демонструвало тенденцію до зростання, але повномасштабна війна суттєво вплинула на цей показник у 2022 р., зменшивши валовий збір на понад 15 % порівняно з попереднім роком. Попри це, спостерігається зростання зацікавленості до вирощування волоського горіха серед підприємств, що привело до збільшення посівних площ на понад 100 % за останні три роки.

Хоча домогосподарства залишаються основними виробниками (більш як 96 % валового збору), саме підприємства демонструють динамічніше зростання. Органічне виробництво волоського горіха в Україні також розвивається, але його частка в загальному виробництві все ще становить менше ніж 0,3 %. Динаміка валового збору, врожайності та посівних площ волоського горіха в Україні останніми роками характеризується коливаннями, що зумовлено різними факторами, зокрема, погодними умовами та воєнними діями.

Так, у 2023 р. найбільший валовий збір волоських горіхів був у Черкаській, Хмельницькій та Чернівецькій областях, які традиційно є лідерами в цьому секторі.

Внутрішній ринок: ціни (див. табл. 2.2 у дод. II)

При аналізі даних платформи EastFruit спостерігається чітка тенденція коливання цін на горіхи в Україні протягом останніх років. Період з червня 2021 р. по червень 2022 р. характеризувався найвищими цінами на всі види горіхів, разом з волоським, фундуком та мигдалем. З травня 2023 р. спостерігається стійке зниження цін.

Продажі горіхів та сегменти ринку

- **Локальні продажі:**
в Україні волоський горіх часто продають навалом на фермерських ринках або фасованим у продуктових магазинах. Фасований фундук та мигдаль здебільшого імпортується.
- **Кондитерська промисловість:**
волоський горіх є ключовим інгредієнтом для української кондитерської промисловості. Він використовується у виробництві шоколаду, хлібобулочних виробів та снєків і має значний попит як на внутрішньому ринку, так і для експорту.
- **Продукти з доданою вартістю:**
українські виробники почали створювати продукти з доданою вартістю, як-от горіхова паста, горіхова олія та фундук в шоколаді.
- **Органічне вирощування:**
органічне вирощування волоського горіха зростає, у 2023 р. валовий збір становив 266 т. Виробництво органічного фундука залишається меншим, з урожаєм 14 т.

Зовнішня торгівля

Україна є значним гравцем на світовому ринку горіхів, особливо волоських, як у шкаралупі, так і без. Попри війну, яка суттєво вплинула на логістику та обсяги виробництва, експорт горіхів залишається важливою статтею українського експорту. Основні ринки збуту — ЄС і Туреччина. Однак війна призвела до збільшення частки автомобільного транспорту в експорті та імпорті, що вплинуло на вартість і терміни доставлення.

Виробництво й експорт фундука в Україні менш розвинене, ніж виробництво волоських горіхів. Більшість експортованого фундука реекспортується в інші країни. Імпорт фундука також демонструє значні коливання через міжнародну кон'юнктуру та логістичні обмеження.

Ринок мигдалю в Україні характеризується значним імпортом, особливо із США. Експорт мигдалю незначний і переважно складається з перероблення імпоротної сировини. Війна також вплинула на логістику імпорту мигдалю, збільшивши частку автомобільного транспорту.

- **Волоський горіх у шкаралупі** (див. графіки 2.2, 2.3 у дод. II)
 - **Експорт:** торговельний баланс України щодо волоського горіха є стабільно позитивним, з мінімальним імпортом. Найбільший обсяг експорту був у 2019 р. (27 383,2 т, 22,43 млн доларів США), тоді як Туреччина є основним пунктом призначення (40 436,7 т, 35,4 млн доларів США). Перехід на автомобільний транспорт з 2022 р. вплинув на експорт.
 - **Імпорт:** у 2021 та 2022 рр. імпорт не здійснювався. Найбільший обсяг імпорту становив 270,8 т у 2017 р.
- **Волоський горіх очищений** (див. графік 2.4 у дод. II)
 - **Експорт:** пік припав на 2019 р. (40 930,9 т, 116,5 млн доларів США), після чого спостерігалось зниження через війну (20 500,6 т у 2022 р.). Основні напрями охоплюють Туреччину, Францію та Азербайджан.
 - **Імпорт:** імпорт волоського горіха без шкаралупи був мінімальним і здебільшого реімпортувався, досягнувши піка у 2023 р. на рівні 111,5 т, з Болгарії та Китаю як основних джерел.

- **Фундук у шкаралупі** (див. графік 2.5 у дод. II)
 - **Експорт:** Україна вперше експортувала фундук у шкаралупі у 2022 р., експортувавши 63,1 т до Італії.
 - **Імпорт:** був невеликим і спорадичним, в основному з Польщі — 55,2 т імпортовано у 2020 р. У 2018 та 2022 рр. імпорт не здійснювався.

Фундук очищений (див. графік 2.6 у дод. II)

- **Експорт:** найбільше експортувалося у 2017–2023 рр. до Туреччини (55,7 т, або 64,5 %). Більшість було реекспортовано до Туреччини, Словаччини та Грузії.
- **Імпорт:** пік припав на 2019–2021 рр. (понад 1 000 т щороку), основними постачальниками були Туреччина та Грузія. У 2022 р. імпорт значно скоротився через блокаду портів.
- **Мигдаль**
 - Загальна тенденція:** експорт мигдалю (у шкаралупі та без) продемонстрував нестабільність. Значна частина експортованого мигдалю без шкаралупи походить зі США.

- **Оброблені горіхи (смажений мигдаль та фісташки)** (див. графік 2.7 у дод. II)
 - **Експорт в упаковці понад 1 кг:** експорт був мінімальним, досягнувши піка у 2022 р. (17,5 т), основним напрямком є Болгарія. Лише 8,6 % експортованих горіхів мали українське походження.
 - **Імпорт в упаковці понад 1 кг:** зростав з 2017 по 2021 рр., основними постачальниками були США та Іран. Пік імпорту припав на червень та грудень.
 - **Експорт в упаковці до 1 кг:** тенденція до зниження, основними напрямками експорту є Білорусь та Грузія. Експорт був найвищим у липні та жовтні.
 - **Імпорт в упаковці до 1 кг:** сягнув піка у 2019 р. (77,6 т), переважно з Німеччини. Імпорт був найвищим у грудні та жовтні.

2.2 Ягідний сектор: виробництво й зовнішня торгівля

(Див. табл. 2.3, графік 2.8 у дод. II.)

Виробництво ягід в Україні демонструє стійкі тенденції до зростання попри значні коливання, спричинені погодними умовами та воєнними діями. Лідером за обсягами виробництва залишається суниця садова, на яку припадає майже 44 % загального врожаю. Однак спостерігається активний розвиток і таких культур, як малина та лохина, частка яких у загальному виробництві постійно зростає. Малина зосереджена в Київській області, суниця садова та лохина — в Житомирській та Київській областях, смородина та аґрус — у Дніпропетровській.

90 % врожаю припадає на домогосподарства, які обробляють 13,3 тис. га, а врожайність становить в середньому 8 т з гектара.

Попри відсутність повної офіційної статистики, оцінки експертів свідчать про значний потенціал розвитку ягідництва в Україні, особливо в органічному сегменті, на який у 2023 р. припало майже 11 % загального врожаю ягід.

Свій внесок у сектор роблять як культивовані, так і дикорослі ягоди, причому дикорослі відіграють важливу роль на органічному ринку.

- Найвищий обсяг виробництва ягід був у 2021 р. (138,74 тис. т), тоді як у 2023 р. спостерігалось падіння до 120,54 тис. т.
- Суниця садова є найбільшою культурою, на яку припадає 44,3 % від загального обсягу виробництва ягід.
- Щодо дикорослих ягід, зокрема чорниці, офіційних даних немає, але експортні дані свідчать про щорічні врожаї до 40 тис. т.
- Виробництво малини у 2023 р. становило приблизно 62–65 тис. т на 9 тис. га.
- Зростає виробництво лохини, врожай якої у 2023 р. становив 10 тис. т (експорт — 3,7 тис. т) з площі приблизно 6 тис. га.
- Виробництво органічних ягід у 2023 р. становило 11 тис. т, лідерами були малина (5 тис. т), суниця садова (3,2 тис. т) та лохина (1,2 тис. т).

Глобальна ринкова позиція (2013–2022)

- 3-тє місце у світі за виробництвом смородини;
- 7-ме — з вирощування малини.

Канали збуту

Ягоди продають свіжими на ринках, постачають у роздрібні мережі, сегмент HoReCa, переробляють (заморожують, сушать, роблять соки) та експортують.

Внутрішній ринок: ціни (див. табл. 2.4, графік 2.8 у дод. II)

Аналіз даних, проведений EastFruit, свідчить про виражену сезонність цін на ягоди в Україні. Найвищі ціни зазвичай фіксуються в період мінімального виробництва (осінь-зима), а найнижчі — в сезон максимального збору врожаю (літо).

Ціни на суницю садову демонструють найбільші коливання протягом року. Ціни на лохину вищого ґатунку також демонструють сезонні коливання, але їхня амплітуда ще більша, ніж на суницю садову. Це пов'язано з коротшим періодом збору лохини та високим попитом на неї протягом року. Ціни на малину також слідують загальному сезонному тренду, але з деякими особливостями. У 2022 та 2023 рр. спостерігалось зниження цін у червні та серпні, що можна пов'язати зі специфічними погодними умовами або змінами на ринку.

Зовнішня торгівля

- **Суниця садова** (див. графіки 2.9, 2.10 у дод. II) Експорт свіжої суниці досяг піка у 2017 р., але потім постійно знижувався, досягнувши найнижчого рівня у 2023 р. — 131,2 тис. т. Імпорт збільшився, досягнувши піка у 2023 р. — 2078,3 тис. т, переважно з Греції, Туреччини та Нідерландів. Найбільший експорт замороженої суниці був у 2022 р. (4 632,7 т), переважно до Польщі, тоді як імпорт залишався незначним.

- **Лохина та журавлина** (див. графік 2.11 у дод. II)
Експорт свіжої культивованої лохини та журавлини досяг 3 645,1 т у 2023 р. Імпорт був значно нижчим, але досяг піка у 2021 і 2023 рр. Основними ринками збуту були Нідерланди, Польща та Великобританія. Імпорт надходив переважно з Іспанії, Перу та Марокко.
- **Чорниця** (див. графіки 2.12 та 2.13 у дод. II)
Експорт свіжої чорниці досяг піка у 2018 р. (571,5 т), тоді як у 2020 р. спостерігався найбільший імпорт (634,9 т.). Експорт замороженої чорниці стрімко зріс, причому основним імпортером була Польща. Імпорт досяг піка у 2020 р., але різко впав у 2022–2023 рр.
- **Малина** (див. графіки 2.14 та 2.15 у дод. II)
Експорт свіжої малини досяг піка у 2017 р., після чого поступово знизився до 140,2 тис. т у 2023 р. Польща була основним напрямом експорту, а Марокко лідирувало в імпорті. Заморожена малина демонструвала значні обсяги експорту, особливо до Польщі, а обсяги імпорту були відносно низькими.
- **Інші ягоди та продукти переробки** (див. графіки 2.16–2.18 у дод. II)
Експорт свіжої ожини припинився у 2022–2023 рр., але експорт замороженої ожини був значним, досягнувши майже 4,8 тис. т у 2022 р. Експорт замороженої чорної смородини також зростає, досягнувши піка у 2022 р., тоді як імпорт свіжої чорної смородини залишався незначним.

Експорт полуничного та малинового джемів і пюре коливався, досягнувши піка у 2021 р. для полуниці та у 2023 р. для малини. Імпорт цієї продукції був мінімальним. Готова або консервована полуниця зазнала різкого скорочення експорту з 2022 р., переважно через втрату ключових ринків збуту, як-от Білорусь і Казахстан.

Транспортування всієї продукції здійснювалося переважно автомобільним транспортом, причому більша частина експорту припадала на пікові сезони збору врожаю, а імпорт — на перед- або міжсезоння. Загалом Україна підтримувала позитивний торговельний баланс у більшості категорій ягід, за винятком окремих років, зокрема у 2022–2023 рр., коли експорт скоротився.

2.3 Бізнес-асоціації, організації з підтримки бізнесу, проєкти міжнародної технічної допомоги

Українська горіхова асоціація представляє 136 членів та понад 2 тис. асоційованих членів з усіх регіонів України разом з розсадниками (саджанці горіхоплідних культур), промисловими садами, підприємствами з перероблення горіхів та експортерами. Серед основних завдань: створення єдиного реєстру садів та їхня сертифікація; кооперація садів для створення сортів однорідних партій якісних горіхів з промислових садів; сприяння експорту; розвиток перероблення горіхів на горіхову продукцію: олію, борошно, пасти, смаколики та кондитерські вироби, харчові складові; організація переробних кооперативів, альянсів, кластерів в основних регіонах України.

Асоціація «Ягідництво України» є галузевою спілкою, що об'єднує всіх професійних гравців плодово-ягідного ринку. Членами є юридичні особи та фізичні особи — підприємці, які спеціалізуються на вирощуванні та переробленні ягід кісточкових фруктів, постачанні посадкового матеріалу, ЗЗР, МТР тощо, а також кооперативи, громадські організації, освітні заклади й інші представники сектора. Охоплює майже 50 членів. Зокрема іншого асоціація працює над просуванням експорту української ягоди, фруктів і продуктів їхнього перероблення, формуванням іміджу України на міжнародній арені як надійного постачальника якісної продукції.

Громадська спілка «Асоціація садівників, виноградарів та виноробів України» (ГС «УКРСАДВИНПРОМ») об'єднує 200 виробників фруктів, ягід, горіхів і винограду, підприємства, що здійснюють перероблення фруктів і ягід, виробництво вина, а також наукові установи для впровадження нових наукових підходів у виробництво. Спілка сприяє впровадженню інноваційних технологій посадки, оброблення, очищення, зберігання й транспортування для підвищення якості фруктів та ягід, залученню інвестицій у будівництво переробних установок та холодильників.

Українська плодоовочева асоціація (УПОА) представляє групу експортноорієнтованих виробників плодоовочевої продукції з аналогічними цінностями та стратегіями (наразі приблизно 40 учасників). Є центром знань аграрного бізнесу України, мета якого — відкриття нових ринків у всьому світі та підвищення якості та конкурентоспроможності української продукції. Більшість виробників вже мають міжнародні сертифікати безпечності та якості, зокрема Global G.A.P.

Корпорація «Вінницясадвинпром» — одна перших садівничих асоціацій в Україні, до складу якої входить 46 підприємств Вінницької області, що спеціалізуються на вирощуванні садівничої продукції. Загальна площа садів становить 7,5 тис. га, а площа ріллі — 18,0 тис. га. Середньорічне виробництво плодів та ягід — понад 100,0 тис. т.

Детальніша інформація щодо бізнес-об'єднань у ягідній та горіховій галузях наведена у дод. III.

Організації з підтримки бізнесу

Офіс з розвитку підприємництва та експорту (далі — Офіс, скор. англ. ЕЕРО) — державна установа, що відповідає за розвиток та підтримку українського підприємництва на внутрішньому й зовнішніх ринках. Організація створена у 2018 р. як Офіс із просування експорту України. У 2021 р. її функції були розширені щодо напрямку підприємництва. З 2021 р. Офіс спільно з Міністерством цифрової трансформації України реалізує національний проєкт з розвитку підприємництва та експорту Дія.Бізнес. Послуги Офісу за напрямом експорту спрямовані безпосередньо на допомогу компаніям у плануванні та організації експортної експансії у такий спосіб, щоб компанії могли перейти від ситуативного експорту до системних довгострокових продажів. Наразі послуги Офісу в напрямі експорту субсидійовані коштом державного бюджету або міжнародних донорів, тому для компаній вони безоплатні.

Торгово-промислова палата — недержавна неприбуткова самоврядна організація, що на добровільних засадах об'єднує юридичних осіб та громадян України, зареєстрованих як підприємці, а також їхні об'єднання. ТПП України (разом з регіональними ТПП) надає практичну допомогу підприємцям щодо проведення торговельно-економічних операцій на внутрішньому й зовнішньому ринках, сприяє розвитку експорту українських товарів та послуг. Для цього своїм членам надається широкий спектр професійних послуг, зокрема консультаційних з питань зовнішньої торгівлі та оцінки ринків, проводиться незалежна експертиза товарів, робиться оцінка рухомого й нерухомого майна, нематеріальних активів, надаються послуги зі штрихового кодування товарів, патентно-ліцензійні послуги, оформляється документація з метою забезпечення захисту прав на інтелектуальну власність тощо.

Проекти міжнародної технічної допомоги, у фокусі яких є підтримка горіхового та ягідного секторів

Проект ІТС (International Trade Centre) допомагає малим і середнім виробникам та переробникам свіжих фруктів й овочів підвищити свою конкурентоспроможність, інтегруватися в національні та глобальні ланцюжки створення вартості, відкрити доступ до нових ринків з фокусом на ринки ЄС. Мета Проекту досягається шляхом підтримки МСП у виробленні товарів відповідно до вимог ринку, покращення можливостей організацій з підтримки бізнесу (BSOs) надавати якісні послуги малому й середньому бізнесу, а також сприяння пілотним МСП виходити на цільові ринки, зокрема на ринки ЄС. Проект фінансується урядом Швеції та реалізується Міжнародним торговим центром у тісній співпраці з національними партнерами.

Програма USAID з аграрного і сільськогосподарського розвитку (АГРО). Метою Програми є прискорення економічного розвитку сільських громад України, які потребують найбільшої підтримки, шляхом покращення управління в сільськогосподарському секторі, що сприятиме розвитку більш

продуктивних, сучасних та прибуткових мікро, малих та середніх сільськогосподарських підприємств (ММСП), які успішно інтегруватимуться у конкурентні українські й міжнародні ринки.

В умовах повномасштабного вторгнення Росії, АГРО адаптувала свою діяльність для збереження й відновлення економічної активності сільськогосподарських виробників, поновлення каналів збуту та забезпечення продовольчої безпеки в Україні та світі. Програму фінансує Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), а реалізує компанія Chemonics International.

Також є низка програм і проєктів донорської підтримки, які мають широке спрямування, проте їх можуть використовувати й підприємства досліджуваних секторів. Деякі з найактуальніших програм підтримки зібрані в табл у дод. IV..

2.4 Державна підтримка

З 1 липня 2022 р. стартувала урядова програма «єРобота». Станом на червень 2024 р. гранти на сади й теплиці в межах «єРоботи» є основною програмою підтримки досліджуваних секторів. Через онлайн-сервіс державних послуг «Дія» можна подавати заявки на безповоротні гранти на створення власної справи. Грантова програма з компенсації створення садів дає змогу залучити від 140 тис. до 400 тис. грн за гектар. Площа території саду має бути від 1 до 25 га. Надається грант у розмірі 70 % від вартості проєкту, 30 % — кошти отримувача. Основна умова для заявників — створення нових робочих місць. Цими коштами можна оплатити будь-які витрати, пов'язані з проєктом у секторах.

Згідно з програмою грант на теплицю можуть отримати ФОПи та юридичні особи, які мають землю або право користування нею на 7 років. Держава компенсує до 70 % вартості спорудження теплиці площею до 2,4 га. На будівництво виділяється рік. Крім того, гранти надаються на будівництво однієї модульної теплиці орієнтовною площею 2 га (від 0,4 до 2,4 га) відповідно до типового проєкту.

Отримувачі грантів зобов'язуються створити не менше ніж 14 робочих місць на 1 га модульних теплиць. Гранти надаються за умови співфінансування з отримувачем у такому співвідношенні для першої 1 000 заявок: не більш як 70 % вартості проєкту будівництва модульної теплиці — шляхом грантів, не менш як 30 % — коштами отримувача (власних або кредитних).

У 2022–2024 рр. планувалося підтримати 2 430 га горіхових садів у межах державної грантової програми, зокрема, під волоський горіх, фундук і мигдаль (друге місце за обсягами у програмі після лохини).

Ліміти грошового відшкодування для кожної культури — 250 тис. грн. Станом на початок червня 2024 р. грантами на посадку волоських горіхів охоплено 138,24 га (посаджені або заплановані). Щодо фундука, то станом на початок червня 2024 р. грантами охоплено 687,05 га (посаджені або заплановані).

Грант на переробне підприємство. Розмір гранту — до 8 млн грн за умови створення робочих місць. Чим більша сума гранту, тим більше нових робочих місць необхідно створити: до 1,6 млн — 5 робочих місць; 1,6–3,2 млн — 10; 3,2–4,8 млн — 15; 4,8–6,4 млн — 20; 6,4–8,0 млн — 25 робочих місць. Гранти видаються на всій території України на витрати, пов'язані з придбанням основних засобів виробництва (верстати, технологічне обладнання), введенням в експлуатацію верстатів, технологічного обладнання, доставленням придбаних верстатів, технологічного обладнання. Кошти надаються на умовах співфінансування: 80 % державних коштів і 20 % коштів грантоотримувача для деокупованих територій і 50 на 50 % — для решти територій. Також грантові кошти надаються на умовах сплати податків протягом 3 років з дати отримання гранту та створення не менш ніж на 36 місяців до 25 робочих місць (з розрахунку 5 робочих місць на 1,6 млн запитуваної суми гранту).

Для полегшення доступу аграріїв й інших виробників до кредитів в умовах воєнного стану уряд продовжив дію державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %».

Вона реалізується через уповноважені банки за участі Фонду розвитку підприємництва відповідно до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 28 від 24.01.2020.

Програма 5–7–9 % постійно актуалізується з метою її адаптації до умов сьогодення, викликів часу та забезпечення доступності кредитування для ширшого кола суб'єктів підприємництва. У межах дії Програми аграрні підприємства отримують кредити у розмірі до 90 млн грн (з урахуванням групи пов'язаних компаній) під 5–9 % річних залежно від категорії кредиту та суб'єкта підприємництва на інвестиційні цілі та обігові кошти.

У Державному бюджеті України на 2024 р. передбачено бюджетну програму КПКВК 1201310 «Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва» з обсягом видатків 1 млрд грн (спеціальний фонд). У межах програми заплановано компенсувати сільгосптоваровиробникам 25 % вартості техніки й обладнання вітчизняного виробництва.

Додатковим державним інструментом фінансової підтримки ММСП, спрямованим на покращення доступу агровиробників до фінансових ресурсів та надання їм додаткових можливостей для розвитку, є діяльність Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві. Фонд надаватиме кредитні гарантії для первинних виробників сільськогосподарської продукції, що обробляють не більше ніж 500 га землі, на строк до 10 років у розмірі до 50 % кредитних зобов'язань як для інвестицій, так і для обігових коштів.

Фонд працюватиме разом з наявною Програмою 5–7–9 %, щоб забезпечити міцнішу систему підтримки малих фермерів.

У межах програми «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» до війни 2022 р. підтримувалося садівництво, виноградарство та хмелярство (постанова № 587 від 15.07.2005). Суб'єктам господарювання, які закладали плодово-ягідні насадження, виноградники та хмільники, бюджетні кошти надавалися на безповоротній основі у межах бюджетних призначень, передбачених у державному бюджеті на поточний рік, для компенсації витрат (без урахування податку на додану вартість) на таке:

- придбання садивного матеріалу — до 80 % (після проведення садіння або ремонту насаджень);
- спорудження шпалер і встановлення систем краплинного зрошення — до 50 %;
- нове будівництво та реконструкцію холодильників, цехів перероблення та об'єктів із заморожування продукції — до 50 %;
- придбання технологічних ліній для товарної обробки та перероблення продукції — до 50 %;
- придбання техніки, механізмів та обладнання — до 30 %.

Таблиця 2.1 - Державні програми підтримки ягідництва

Areas of support	Суниця садова	Малина	Лохина	Чорниця лісова
Закладання насаджень (компенсація) — гранти у розмірі не більше ніж 70 % вартості проєкту висадки насаджень	+	+	+	-
Буд-во модульних теплиць 0,4–2,4 га (2–7 млн грн)	+	+	+	-
Охолодження та доробка	-	-	-	-
Перероблення (гранти покривають 50 % вартості проєкту)	+	+	+	+

Таблиця 2.2 - Державні програми підтримки горіхового сектора

Програма	Горіх волоський	Фундук	Мигдаль
Гранти на сади	У 2022–2024 рр. заплановано підтримати 2 430 га горіхових садів у межах державної грантової програми, зокрема під волоський горіх, фундук і мигдаль (друге місце за обсягами у програмі після лохини) Ліміти грошового відшкодування для кожної культури — 250 тис. грн.		
	Гранти на посадку волоського горіха пропонують для всіх регіонів України Станом на початок червня 2024 р. гранти покрили 138,24 га (посаджені або заплановані)	Гранти на посадку фундука пропонують для всіх регіонів України Станом на початок червня 2024 р. гранти покрили 687,05 га (посаджені або заплановані)	Дотації на посадку мигдалю пропонують лише для частини Одеської області Станом на початок червня 2024 р. заявки на підтримку садів мигдалю не надходили
Гранти на перероблення	Сума до 8 млн грн. Сушильні комплекси, калібратори, обладнання для розколу тощо		

3. АНАЛІЗ ПРІОРИТЕТНИХ ПРОДУКТІВ

3.1 Методологія аналізу та критерії відбору пріоритетних продуктів

Одним із завдань дослідження є визначення найперспективніших товарних груп / продуктів у секторі горіхів та ягід, що мають як перспективи розвитку всередині країни, так і значний експортний потенціал. Для цього використовували дані, отримані шляхом кабінетного дослідження, а також інформацію з результатів якісного дослідження (інтерв'ю з експертами).

- експортний потенціал (обсяги й динаміка змін українського експорту та міжнародного імпорту);
- потенціал створення доданої вартості;
- якість і стандарти;
- відповідність пріоритетам експертів, донорів, програм державної підтримки;
- ризики та проблемні питання.

Критерії відбору пріоритетних продуктів:

- загальна економічна важливість (динаміка змін обсягів виробництва, кількості виробників, працівників);

3.2 Матриця відбору та ідентифікація пріоритетних продуктів

3.2.1 Ідентифікація пріоритетних продуктів — горіховий сектор

У межах дослідження розглядалися такі горіхові культури: горіх волоський, фундук, мигдаль. Дослідимо ключові показники за деякими з критеріїв відбору, зазначених вище.

Експортний потенціал (кількісна оцінка). Як бачимо з таблиці нижче, волоський горіх є лідером за обсягами й динамікою українського експорту.

Це пов'язано передусім з тим, що волоський горіх є традиційним для України й вже має значну історію розвитку промислових садів. Промислове виробництво фундука й мигдалю є новим для країни, і повноцінне плодоношення обох культур ще попереду. Водночас середньорічний показник (CAGR) світового імпорту фундука й мигдалю в шкаралупі перевищує аналогічний показник волоського горіха.

Таблиця 3.1 - Базові параметри кількісної оцінки експортного потенціалу горіхових продуктів

Показник	Горіх волоський		Фундук		Мигдаль	
	у шкаралупі	Очищений	у шкаралупі	Очищений	у шкаралупі	Очищений
Загальний світовий імпорт, т (CAGR / 2018–2022 рр.)	8.1%	5.5%	22.9%	3.4%	9.7%	4.1%
Місце України в експорті в Європі (у грошовому вираженні), 2022 р.	4	2	15	36	n/a	n/a
Обсяги українського експорту у 2023 р., т	8,585	22,031	0	55	0	0
Середні обсяги експорту (2019–2023 рр.), т	12,057	29,370	12.6	6.4	0	0

За результатами проведених інтерв'ю найпріоритетнішою горіховою культурою є фундук, що має нішу для імпортозаміщення на вітчизняному ринку, а також потенціал для розвитку експорту.

Таблиця 3.2 - Пріоритети серед опитаних експертів: якісні оцінки

	Горіх волоський	Фундук	Мигдаль
Вирощування	Спостерігається надлишок волоського горіха, хоча деякі виробники планують збільшувати насадження промислових садів	Найбільш маржинальний, росте швидше, ніж волоський. Термін дозрівання менший, ніж у волоського горіха	Тільки починають закладатися перші промислові сади, обмеження вирощування 2 областями. Багато невідомих факторів впливу
Внутрішній ринок	Складнощі у роботі з мережами в Україні	За 2–3 роки можна вийти на імпортозаміщення в Україні фундуком вітчизняного виробництва	Можливо вийти на імпортозаміщення на ринку України
Експорт	Великі клієнти мають тенденцію співпрацювати з одним і тим самим постачальником. Конкуренція за ціною з неформальними експортерами за горіх у шкаралупі	Багато запитів від іноземних партнерів. На світових ринках ціна на фундук вища за волоський горіх	Ще не працювали з експортом мигдалю, багато невідомих щодо збуту

Розглянемо резюме матриці пріоритизації продуктів у таблиці нижче.

Таблиця 3.3 - Матриця пріоритизації

Критерій	Горіх волоський	Фундук	Мигдаль
Загальна економічна значущість (обсяг виробництва, кількість виробників, працівників)	++	+++	+
Експортний потенціал (обсяги, темпи зростання, міжнародний імпорт, CAGR)	+++	+++	++
Продукція з доданою вартістю (кількість продуктів, виробництво продуктів в Україні)	++	++	++
Якість і стандарти (вплив, залученість МСБ, перспектива розкриття потенціалу)	++	++++	+
Відповідність пріоритетам (експертів, донорів, програм державної підтримки)	++	+++	+
Ризики та проблемні питання (менше ризиків — більше "+")	+	+++	++
Пріоритетний продукт	+	+++	+

Згідно з результатами кабінетного дослідження та опитування експертів за відповідними критеріями пріоритетним продуктом для України є фундук.

Деталі результатів порівняльного аналізу за критеріями наведено у дод. V (Матриця відбору пріоритетних продуктів).

3.2.2 Ідентифікація пріоритетних продуктів — ягідний сектор

У межах дослідження розглядалися ягідні культури, що є традиційними та найпоширенішими в Україні: суниця садова, малина, чорниця лісова, лохина.

Основні показники, що дають змогу оцінити та порівняти експортний потенціал культур / продуктів, наведені у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 - Базові параметри кількісної оцінки експортного потенціалу ягідних культур / продуктів

Показники	Суниця садова		Малина		Лохина		Bilberry	
	Свіжа	Заморож.	Свіжа	Заморож.	Свіжа	Заморож.	Свіжа	Заморож.
Загальний світовий імпорт, т (CAGR / 2018–2022 рр.)	3.0%	3.0%	8.4%	-2.8%	22.8%	n/a	n/a	3.9%
Місце України в експорті в Європі (у грошовому вираженні), 2022 р.	28	8	13	3	6	n/a	n/a	1
Обсяги експорту у 2023 р., т	131	22,031	140	45,625	3,645	n/a	92	27,187
Середні обсяги експорту (2019–2023 рр.), т	400	3,639	525	27,810	2,338	n/a	136	24,313

2023 р. Україна посіла 1-ше місце у Європі за обсягом експорту замороженої чорниці, 3-тє — замороженої малини та 6-тє — свіжої лохини. Попит на ці позиції на європейському ринку утримується на високому рівні.

Щорічні обсяги експорту таких продуктів з України залишаються стабільно високими.

В експорті замороженої суниці Україні важко витримувати конкуренцію на європейському ринку з Єгиптом та Марокко.

За результатами проведених інтерв'ю, на думку експертів, найпріоритетнішими ягідними продуктами в Україні для експорту є свіжа лохина та заморожені малина й чорниця лісова.

Таблиця 3.5 - Пріоритети серед опитаних експертів: кількісні показники

Культури / експерти	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Лохина свіжа														
Суниця садова свіжа														
Малина свіжа														
Лохина заморожена														
Малина заморожена														
Чорниця заморожена														

Таблиця 3.6 - Пріоритети серед опитаних експертів: якісні оцінки (коментарі)

Суниця садова	Малина	Лохина	Чорниця
Переважає для внутрішнього ринку	Досить тривалий період збору врожаю	Подовжений сезон збору врожаю	Чорне золото України
Короткий термін зберігання	Значний експорт у замороженому вигляді	Тривалий термін зберігання	Пріоритетна дикоросла культура для заморозки та перероблення
Тиск з боку Єгипту та Марокко	Пріоритетна культура для різних продуктів перероблення	Значний експортний потенціал	Входить до рецептур багатьох продуктів у ЄС Значний потенціал для харчової та фармацевтичної промисловості

Щодо державної підтримки ягідних культур: усі аналізовані культури, крім чорниці лісової (зважаючи на те, що вона не є культивованою ягодою), однаково підтримуються державними програмами. Детально висвітлено у розділі 2.4. Державна підтримка.

Стосовно державної підтримки, у 2022–2024 рр. заплановано підтримати посадку 2 790 га лохини та 200 га малини у межах державної грантової програми (постанова КМУ № 738 від 21.06.2022 «Деякі питання надання грантів бізнесу»).

Ліміти грошового відшкодування на 1 га лохини — 400 тис. грн, малини — 190 тис. грн. Станом на кінець липня 2024 р. грантами охоплено 489,1 га лохини та 164,7 га малини (посаджені або заплановані).

Розглянемо резюме матриці пріоритизації продуктів у таблиці нижче.

Таблиця 3.7 - Резюме матриці пріоритизації продуктів

Критерій	Суниця садова	Малина	Лохина	Чорниця
Загальна економічна значущість (зростання обсягу виробництва, кількості виробників, працівників)	+	++	+++	++
Експортний потенціал (обсяги, темпи зростання експорту з України, міжнародний імпорт, CAGR)	++	+++	+++	++
Продукція з доданою вартістю (кількість продуктів, виробництво продуктів в Україні)	++	++	++	++
Якість і стандарти (вплив, залученість МСБ, перспектива розкриття потенціалу)	++	++	++	++
Відповідність пріоритетам (експертів, донорів, програм державної підтримки)	++	+++	+++	+
Ризики та проблемні питання (менше ризиків — більше "+")	+	++	+++	++

За результатами аналізу малину, лохину й чорницю потрібно рекомендувати як пріоритетні продукти для розвитку та підтримки в Україні. Докладні результати аналізу за цими критеріями наведено у дод. V (Матриця відбору пріоритетних продуктів).

Отже, базуючись на кабінетному дослідженні сектора ягідництва та враховуючи експертні коментарі респондентів, ідентифіковано продукти, що мають найбільший експортний потенціал. Серед них — **заморожені малина та чорниця лісова, а також свіжа лохина.**

Таблиця 3.8 - Пріоритетні продукти у ягідному секторі

Культура / ланка	Свіжа	Заморожена
Малина		
Лохина		
Чорниця		
Суниця садова		

3.3 Ланцюги доданої вартості та ключові гравці

Ланцюг постачання у секторі **ягід та горіхів** можна умовно розділити на 5 основних складників:

1. регулювання й вплив державних та недержавних інституцій;
2. постачання;
3. виробництво / перероблення;
4. продаж / дистрибуція;
5. споживання.

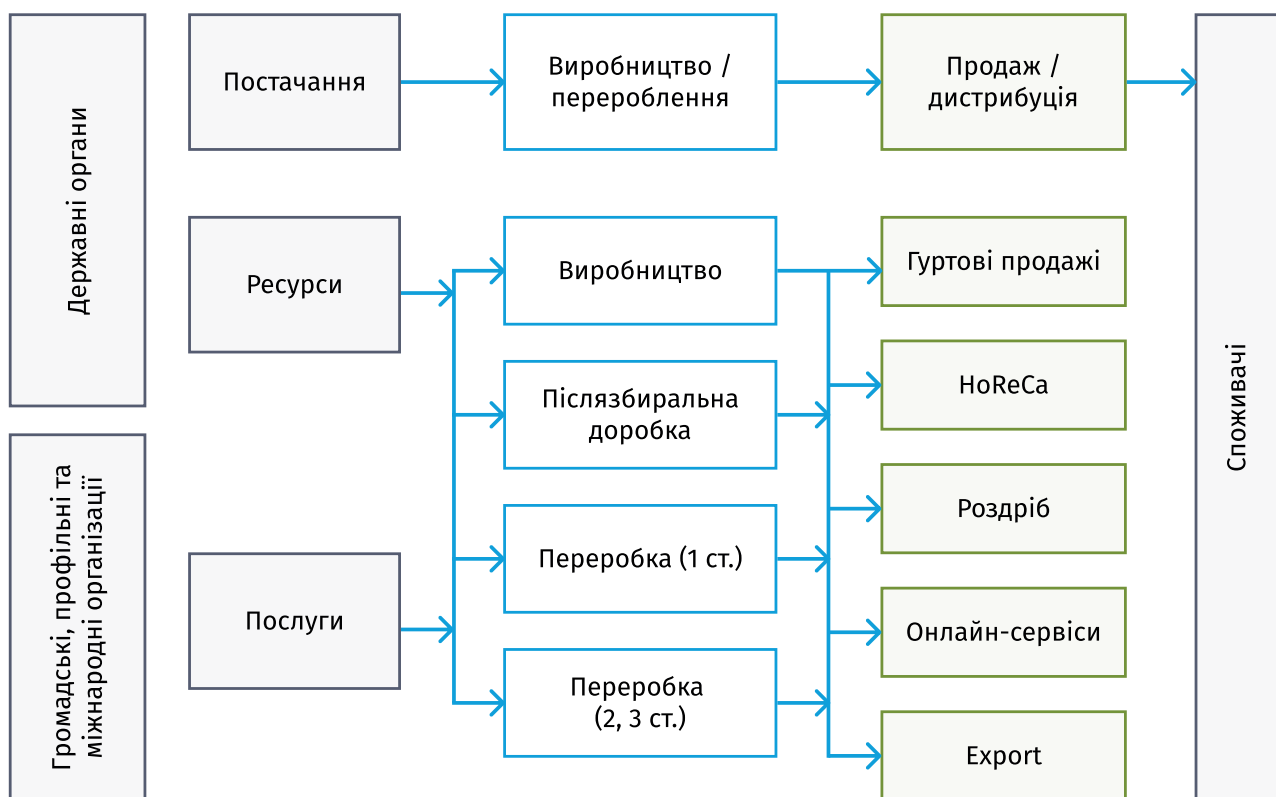

Рисунок 3.1 — Схема ланцюга постачання у секторі ягід і горіхів

Фактори походження продукції та температурних режимів зберігання ягід впливатимуть на ланцюг створення доданої вартості тієї чи іншої ягідної продукції.

Види продуктів за походженням сировини:

Для ягід:

- культивована ягода, наприклад, лохина, малина, суниця садова;
- дикоросла ягода, наприклад, чорниця, бузина, журавлина.

Для горіхів:

- горіхи культивовані (вирощені у промислових садах або на присадибних ділянках домогосподарств);
- дикорослі горіхи.

Види сировини, напівфабрикатів і готових продуктів за температурним режимом транспортування та зберігання в ягідному секторі:

- охолоджені свіжі ягоди;
- заморожені ягоди та продукти їхнього перероблення (переважно - 18 °C);
- зневоднені ягідні продукти тривалого зберігання при кімнатній температурі, наприклад, сушені або сублимовані ягоди чорниці;
- асептично упаковані продукти перероблення для тривалого зберігання, переважно при кімнатній температурі;
- інші.

Для кожного температурного режиму важливо передбачити відповідний ланцюг транспортування, перероблення, зберігання тощо.

Як приклад, розглянемо дистрибуційний ланцюг замороженої чорниці, який вимагає дотримання температурного режиму на всіх ланках.

- Свіжа ягода, за ідеальних умов налагодженого збору, одразу після збору в лісі має бути доставлена в охолоджену стані на переробне підприємство.
- Далі вона сортується, заморожується, переробляється і пакується в гуртове пакування. Потім зберігається у морозильних камерах при -18 °C.
- Після укладання експортного контракту переробне підприємство завантажує заморожену продукцію у рефрижераторний контейнер або автомобіль.

- Після проходження митних процедур і транспортування до дистриб'ютора у країні імпорту може відбуватися, наприклад, перепакування для продажу у роздріб (також з дотриманням температурного режиму для забезпечення розморожування ягоди).

- Потім дистриб'ютор власним чи найманим рефрижераторним транспортом доставляє упаковану ягідну продукцію у супермаркет.

- Далі супермаркет викладає її у морозильні ларі або полиці для реалізації кінцевим споживачам.

Безпосередній ланцюг постачання сконцентрований у 2 етапах, які можуть бути тісно переплетені й не завжди збігатися з прямолінійним відображенням на схемі вище:

«Виробництво / Перероблення-продаж / Дистрибуція»

Разом з цим кола впливу на сектор охоплюють постачальників ресурсів і послуг, державні й недержавні інституції та споживачів. Саме споживачі найбільше визначають, які продукти мають попит та є перспективними на ринку, а державні й недержавні інституції чинять свій вплив на розвиток сектора в ряді напрямів (стандартизація, грантова підтримка, оподаткування, працевлаштування, ліміти на збирання лісової продукції, вимоги безпечності та якості продукції, пакування, організація роботи тощо).

У секторі свіжих ягід (**із фокусом на лохині**) залучені сегменти виробництва й післязбиральної доробки. Це можуть бути як дрібні господарства, так і вертикально інтегровані МСП, що не лише вирощують ягоду (у відкритому чи закритому ґрунті), а й мають пакувальні цехи з обладнанням для охолодження, сортування та іншої післязбиральної доробки, пакування.

У секторі горіхів (**із фокусом на фундук**) післязбиральна доробка складається з таких етапів: очищення, мийка, сушка, калібрування, зберігання. Водночас більшість малих компаній немає можливості для самостійної якісної доробки горіха.

Щороку дедалі більше садівничих агропідприємств постає перед потребою первинної обробки плодів після збирання врожаю. Фундук підлягає обов'язковій первинній обробці одразу після збирання. При цьому ручний збір фундука безпосередньо з дерев може застосовуватися на дуже невеликих площах.

Однак такий вид збору зараз майже не практикується через дефіцит ручної найманої праці. Створення власного очисного та сушильного комплексу, придбання калібрувальних машин, забезпечення вентиляції у приміщеннях для зберігання висушеного та очищеного фундука фактично неможливе для кожного господарства.

На думку опитаних експертів галузі, при подальшому розвитку промислових садів фундука, коли він увійде у товарне плодоношення, буде складно сформувати системні регулярні партії якісного фундука, необхідні для експорту та регулярних поставок великим кондитерським підприємством або переробником. Для виходу з цієї ситуації потрібні централізовані переробні підприємства-склади (хаби), які зможуть прийняти фундук від господарств, очистити його, висушити та відкалібрувати. Відкалібрований і висушений фундук, що зберігається у вентильованих складах, може формуватися у якісні гуртові партії і спрямовуватися на експорт або подальше перероблення.

Опитані експерти відзначають позитивний досвід Грузії, яка мала аналогічні проблеми 10 років тому, під час розвитку в себе фундукових садів. Зокрема, там реалізували проєкт, за фінансової підтримки якого побудували 8 нових підприємств, оснащених сучасним обладнанням для доробки та зберігання горіхів. Крім того, проєкт охоплював навчання студентів відповідних спеціальностей на базі FERRERO за напрямом повного циклу вирощування, догляду за насадженнями та перероблення горіхів «від ферми до столу», створення системи простежуваності, а також боротьби зі шкідниками. Детальніше з результатами проєкту можна ознайомитися у дод. VI.

Після виробництва й доробки здійснюється подальша реалізація свіжих ягід та горіхів за двома напрямками:

- подальше перероблення;
- або продаж і дистрибуція гуртовим та роздрібним торговцям.

При цьому свіжа лохина здебільшого реалізується не на перероблення, а експортується та продається у свіжому вигляді гуртом й у роздріб. Свіжа лохина, яку упаковують у дрібні пінетки вагою 125–250 г, є продуктом з найбільшою доданою вартістю на полицях українських та закордонних супермаркетів.

Для перероблення горіха використовується бланшування, розкол або обсмаження. Фундук може постачатися безпосередньо у ритейл гуртом та в роздріб або як інгредієнт для кондитерської галузі (на внутрішній ринок чи експорт). При цьому українські компанії переважно розглядають продаж фундука для кондитерської галузі як більш перспективний варіант, оскільки в країні споживання фундука ще не є популярним.

Серед основних вимог роздрібних торговців (ритейлу) варто виділити такі:

- вчасне регулярне постачання узгодженої гуртової кількості продукції;
- забезпечення холодного ланцюга, починаючи з післязбирального охолодження (для ягід);
- забезпечення високої якості продукції для приваблення кінцевих споживачів (відповідність якісним показникам, гарні смакові властивості, свіжість, відсутність дефектів, подовження терміну зберігання та зменшення втрат);
- забезпечення роздрібного пакування 125–250 г у гуртових партіях;
- належним чином оформлені необхідні документи, зокрема бухгалтерські;
- наявність документів, що підтверджують якість і безпечність продукції, разом із сертифікатом аналізу;
- релевантна ціна, форма оплати — післяплата;
- додаткова послуга доставлення на місце, вчасно з дотриманням холодного ланцюга (для ягід).

Вирощені або зібрані свіжі ягоди (фокус на малині й дикорослій чорниці) продаються у свіжому вигляді різним гравцям локального ринку: гурт, роздріб, HoReCa. Здебільшого їх спрямовують на перероблення. Потреби, очікування, купівельні звички для здійснення закупівлі:

- якість продукції: свіжість, відсутність дефектів, гуртове пакування;
- належним чином оформлені необхідні документи, зокрема бухгалтерські;
- релевантна ціна, форма оплати — післяплата;
- додаткова послуга доставлення на місце.

Перший ступінь перероблення для ягід — це **заморожування**. Воно дає змогу зберігати ягоди впродовж 2 років при температурі - 18 °С. Заморожені ягоди використовують для подальших ступенів перероблення: сушіння, сублімації, виробництва соків і пюре (зокрема, концентрованих), варення та джемів, наповнювачів для кондитерської та молочної галузей тощо.

У ланцюгу постачання ягідного та горіхового секторів у межах 2 етапів «Виробництво / Перероблення, продаж / Дистрибуція» варто виділити такі сегменти (за типом компанії / місцем у ланцюгу постачання):

1. Виробники ягід чи горіхів (переважно МСП або приватні домогосподарства).

2. Компанії, що здійснюють післязбиральну доробку. Переважно цехи післязбиральної доробки у межах вертикально інтегрованих компаній, які самостійно вирощують ягоди / горіхи та / або співпрацюють з господарствами або населенням на кооперативних / кластерних засадах / за комерційними угодами.

3. Гуртовий продаж здійснюють компанії-посередники.

Залежно від спеціалізації можна виділити такі типи компаній-посередників:

- Посередники, які зосереджуються на розповсюдженні продукції (дистрибуція шляхом власних ресурсів або залучення субпідрядників) на місцевих гуртових і роздрібних ринках та у фруктових кіосках (зазвичай приватні підприємці).
- Гуртовики, які зосереджуються на розповсюдженні продукції у мережах роздрібною торгівлі.
- Гуртовики, які зосереджуються на постачанні продукції переробникам.
- Гуртовики для HoReCa (підприємств громадського харчування).
- Посередники з можливостями експорту.

4. Переробні підприємства. Більшість переробних підприємств, що працюють у ягідному секторі України, здійснюють заморозку ягід як 1-й ступінь перероблення.

Також у кожному продуктовому напрямі подальшого перероблення (сублімація, термообробка, виробництво концентратів, ягідних наповнювачів тощо) присутні кілька основних гравців, причому деякі з них є вертикально інтегрованими. Для горіхового сектора важливими гравцями є підприємства кондитерської галузі.

5. HoReCa (заклади громадського харчування).

В Україні досить добре розвинена індустрія громадського харчування (ресторани, кафе, їдальні, зокрема в готелях), особливо у середніх та великих містах. Такі заклади закупають як свіжі, так і перероблені ягоди для виробництва напоїв, десертів й інших страв.

6. Роздрібний продаж:

- організовані роздрібні магазини або супермаркети;
- місцеві ринки;
- фруктові кіоски;
- онлайн-сервіси.

7. Експорт. Експорт за видами продукції здійснюється підприємствами, згаданими вище. У секторі свіжих ягід це компанії, які мають потужності для післязбиральної доробки. У секторі заморожених та інших перероблених ягід — це переробні підприємства. Також експортерами є певні трейдери та гуртові торговці, які залучають зовнішні послуги післязбиральної доробки або перероблення ягід, а самі фокусуються на клієнтському сервісі. Інколи експорт здійснюють господарства, які мають потужності з доробки / перероблення або користуються відповідними технологічними послугами. Експорт фінансується лише за ініціативи експортерів, однак компанії-переробники вже мають досвід участі в міжнародних виставках та ведення перемовин із міжнародними партнерами.

Для забезпечення функціонування описаного ланцюга потрібне постачання різноманітних ресурсів і послуг, наведених у табл. 3.9 та 3.10.

Постачання ресурсів здійснюють як фізичні, так і юридичні особи різних форм власності та розмірів. Послуги надають переважно кваліфіковані експерти або консультанти одноосібно чи організації різної форми власності.

Таблиця 3.9 — Постачання ресурсів за видами

Ланка ланцюга доданої вартості	Види ресурсів
Постачання ресурсів	Саджанці, насіння
	Засоби захисту рослин (гербіциди, інсектициди)
	Добрива
	Обладнання для посадки, вирощування, збору (відкритий та закритий ґрунт, наприклад, комбайни, струшувачі тощо)
	Обладнання для охолодження, заморожування, температурного зберігання, контрольованого газового середовища
	Обладнання для доробки (мийка, сушка, сортування, пакування)
	Обладнання для перероблення (очищення, сортування, пакування, термообробка, концентрація тощо)
	Будівельні матеріали для влаштування теплиць (для ягід), поливу тощо
	Будівельні матеріали для облаштування виробничих цехів, складів тощо
	Автомобілі, навантажувачі та інша техніка
	Система поливу
	Електроенергія, обладнання для генерації та розподілення
	Обладнання для ІТ (мобільний телефон, комп'ютер тощо)
	Гази для процесів охолодження
	Паливно-мастильні матеріали
	Пакувальні матеріали
	Земельний банк
	Інше.

Таблиця 3.10 — Постачання послуг за типами

Ланка ланцюга доданої вартості	Типи послуг
Постачання послуг	ІКТ, ПЗ для обліку та звітності тощо
	Консультації з побудови системи управління безпечністю та якістю харчової продукції
	Проведення досліджень лабораторіями (як продукції, так і середовища, наприклад, аналіз ґрунту, води)
	Технологічні консультації: агрономія, доробка, перероблення
	Сертифікація систем управління або технології
	Інспектування
	Транспортно-логістичні послуги
	Митно-брокерські послуги
	Експортний консалтинг
	Послуги з реклами та організації виставок
	Фінансові послуги (розрахунки, кредитування тощо)
	Страхові послуги
	Аудиторські, бухгалтерські та юридичні послуги
	Агентські послуги (комерційне посередництво)

4. ІНФРАСТРУКТУРА ЯКОСТІ ГОРІХІВ ТА ЯГІД УКРАЇНИ

4.1 Загальний огляд

Національний орган стандартизації

Правові й організаційні засади стандартизації в Україні, порядок формування й реалізації державної політики у цій сфері, а також права, обов'язки та функції національного органа стандартизації (далі — НОС), визначаються законом України «Про стандартизацію» № 315-VII від 05.06.2014.

Повноваження НОС охоплюють:

- ухвалення, скасування й відновлення дії національних стандартів, кодексів усталеної практики та змін до них;
- вжиття заходів щодо гармонізації національних стандартів та кодексів усталеної практики з відповідними міжнародними, регіональними стандартами та кодексами усталеної практики;
- адаптацію національних стандартів та кодексів усталеної практики до сучасних досягнень науки й техніки;
- координацію діяльності технічних комітетів стандартизації;
- забезпечення та сприяння співробітництву у сфері стандартизації між виробниками, постачальниками, споживачами продукції та відповідними державними органами.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1163-р від 26.11.2014 державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (далі — ДП «УкрНДНЦ») виконує функції національного органа стандартизації України. Відповідно до Закону НОС представляє інтереси України в міжнародних та регіональних організаціях стандартизації, ухвалює рішення про приєднання до них, укладає договори про співробітництво та проведення робіт у сфері стандартизації з національними органами стандартизації інших держав, вживає заходів щодо виконання зобов'язань, узятих за результатами участі у міжнародних та регіональних організаціях стандартизації.

ДП «УкрНДНЦ» представляє інтереси України у Міжнародній організації зі стандартизації (ISO), Міжнародній електротехнічній комісії (IEC) як повноправний член та має статус афілійованого члена в Європейському комітеті стандартизації (CEN) та Європейському комітеті стандартизації у галузі електротехніки (CENELEC).

Крім основних робіт і послуг, окреслених повноваженнями, ДП «УкрНДНЦ»:

- робить технічну перевірку справ проєктів стандартів, за результатами якої готує висновок технічної перевірки, наказ про ухвалення національних Нормативних документів (далі - НД);
- розповсюджує офіційні копії національних стандартів, кодексів усталеної практики, стандартів міжнародних та регіональних організацій стандартизації (ISO, IEC, ASTM, DIN);
- проводить підвищення кваліфікації фахівців у сфері технічного регулювання, а також надає такі послуги у сфері стандартизації:
 - формує переліки національних нормативних документів для галузей економіки відповідно до Українського класифікатора нормативних документів НК 004:2020;
 - формує переліки національних нормативних документів щодо методи контролювання щодо певних продуктів;
 - актуалізує офіційні копії нормативних документів підприємств (перевірка чинності НД в Україні, наявності змін та поправок до них або за потреби надання інформації про наявність нормативного документа, що замінює скасований);
 - перевіряє технічні умови підприємств та організацій на всі види продукції стосовно відповідності вимогам чинного законодавства України, нормативно-правових актів та національних стандартів.

Технічні комітети стандартизації України, до сфери діяльності яких належать ягоди та горіхи

Сьогодні в Україні діє 161 технічний комітет. Через війну Росії проти України частина комітетів призупинила роботу. В країні функціонує 4 ТК, до сфери діяльності яких належать ягоди та горіхи.

ТК 24 «Продукти з овочів і фруктів, інші харчові продукти та обладнання для їх виробництва».

Цей комітет виконує функції секретаріату: відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Науково-дослідний та проєктний інститут стандартизації і технологій екобезпечної та органічної продукції». До складу ТК входить 20 організацій — колективних членів. Структура ТК: ПК 1 «Продукти дитячого харчування, дієтичного та лікувально-профілактичного призначення»; ПК 2 «Консервна тара, закупорювальні засоби, таропакувальні та допоміжні матеріали»; ПК 3 «Устаткування для виробництва продуктів з фруктової та овочевої сировини»; ПК 4 «Показники якості і безпеки харчових продуктів та методи їх контролювання»; ПК 5 «Режими стерилізації консервованих продуктів»; ПК 6 «Нормативна та технологічна документація». ТК 24 є активним членом ISO/TC-34 «Сільськогосподарські харчові продукти» підкомітету ПК 3 «Продукти з фруктів і овочів». ТК 24 співпрацює із секцією Європейської економічної комісії ООН (ЄЕК ООН) з розробки стандартів на свіжі продукти та підвищення їхньої якості.

ТК 71 «Овочеві і баштанні культури, насіння та посадковий матеріал». Виконує функції секретаріату: Інститут овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук. До складу ТК входить 7 колективних членів та 2 індивідуальні члени. Структура ТК: ПК 1 «Овочеві культури. Баштанні культури». ПК 2 «Насінники і посадковий матеріал овочевих і баштанних продовольчих культур». ТК 71 відповідає міжнародній організації зі стандартизації ISO/TC-34 «Сільськогосподарські харчові продукти», підкомітет ПК SC-14 «Свіжі фрукти та овочі».

ТК 152 «Продукція кондитерська та харчоконцентратна».

Виконує функції секретаріату: асоціація «Укркондпром». У складі ТК 152 немає ПК/РГ. До складу ТК входить 22 колективних члени. ТК є активним членом ISO/TC 34/SC 7 «Спеції, кулінарні прянощі та приправи», ISO/TC 34/SC 8 «Чай», ISO/TC 34/SC15 «Кава».

ТК 179 «Продукція садів, виноградників і виноробна продукція».

Виконує функції секретаріату: Інститут садівництва Національної академії аграрних наук України. До складу ТК входить 50 колективних членів. Структура ТК: ПК 1 «Продукція садів»; ПК 2 «Продукція виноградників»; ПК 3 «Продукція виноробства».

Національні стандарти на ягоди та горіхи

У структурі національних стандартів на ягоди 64 % є національними стандартами ДСТУ. Перелік стандартів для ягід та горіхів наведено у дод. VII–IX. Водночас рівень гармонізації з міжнародними та європейськими стандартами становить 30 %. Отже, є потреба у перегляді стандартів, скасуванні застарілих та конфліктних (рис. графік 4.1).

Національні стандарти на ягоди та продукти їх перероблення

- Національні (ДСТУ) - 95
- Національні гармонізовані з міжнародними та європейськими (ДСТУ ЄЕК ООН, ДСТУ ISO) - 44
- Національні (РСТ УССР) - 9

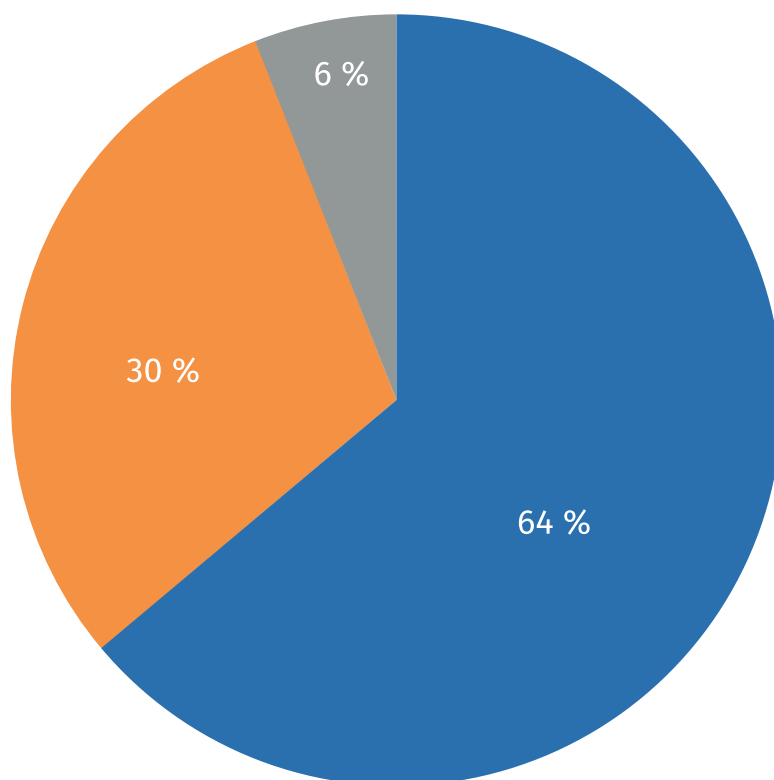

Рис 4.1 — Структура національних стандартів на ягоди

Гармонізовані національні стандарти - метод прийняття

- Переклад - 40
- Передрук - 11
- Підтвердження - 1

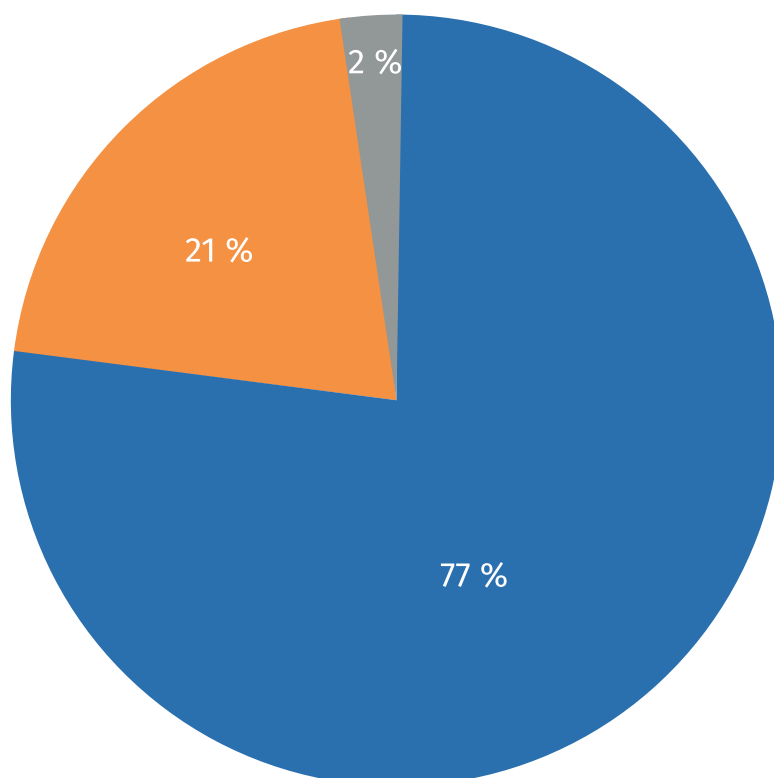

Рис 4.2 — Методи прийняття гармонізованих національних стандартів

Більшість національних стандартів прийняті методом перекладу. 11 стандартів прийнято методом передруку, що передбачає застосування оригіналу тексту англійською мовою з додаванням робочого перекладу. Один стандарт прийнятий методом підтвердження, тобто мовою оригіналу (рис. 4.2)

У загальній структурі чинних в Україні стандартів є чинними 90 стандартів на загальні технічні умови, терміни та визначення та 69 - на методи контролювання (рис. 4.3).

Національні стандарти на технічні умови та методи контролювання

- Стандарти на технічні умови - 90
- Стандарти на методи контролювання - 69

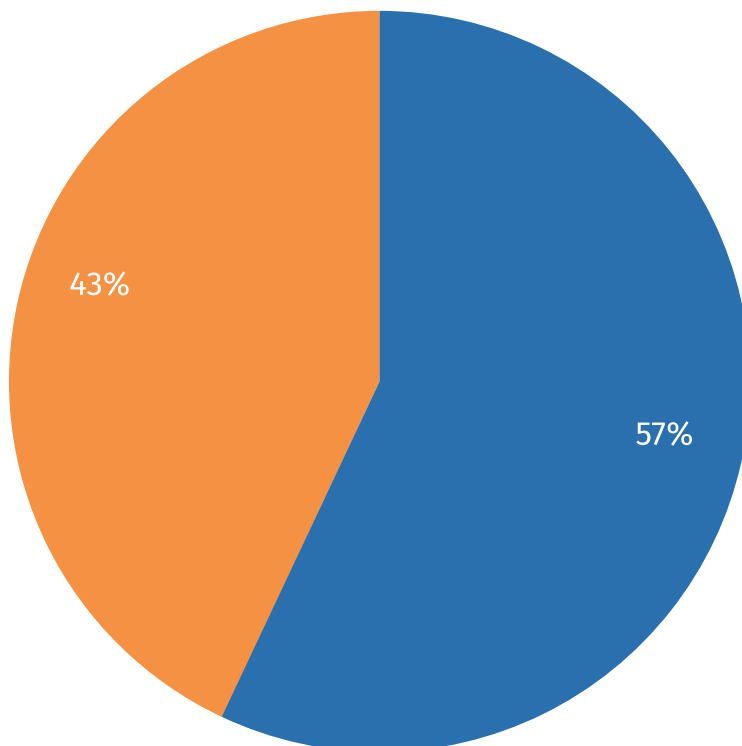

Рис 4.3 — Структура національних стандартів на технічні умови та методи контролювання

Уповноважені акредитовані лабораторії

Дослідження й видачу сертифікатів має робити виключно акредитована лабораторія (ISO 17025) згідно з відповідною процедурою проведення досліджень.

Перелік уповноважених акредитованих лабораторій та референс-лабораторій, які можуть робити лабораторні дослідження (випробування) для державного контролю, оприлюднено на сайті Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Оператори ринку харчових продуктів застосовують законодавчо-нормативне регулювання процедур, заснованих на принципах HACCP. Базовий закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», як і Регламент ЄС № 852/2004 про гігієну харчової продукції, встановлює 7 принципів аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках щодо поводження з харчовими продуктами. Однак у питаннях реалізації цих принципів Регламент ЄС № 852/2004 апелює до настанов і стандартів, які є документами, добровільними до застосування. Вони надають рекомендації та поради щодо реалізації принципів HACCP на практиці.

В Україні ж визначення шляхів реалізації принципів HACCP унормовується наказом Мінагрополітики «Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (HACCP)» № 590 від 01.10.2012. Положення цього нормативного акту є обов'язковими для операторів ринку харчових продуктів.

З огляду на різноманіття суб'єктів господарювання, що визнаються операторами ринку на всьому ланцюгу «від лану до столу», унікальності їхніх харчових продуктів та процесів виробництва практично неможливо висунути уніфіковані вимоги, яких можна було б дотримуватися на практиці.

Через суперечності із законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (ст. 21), а також для увідповіднення правил розроблення, впровадження та використання постійно діючих процедур, які базуються на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках для окремих видів харчових продуктів та/або потужностей, до законодавства ЄС чинна редакція наказу потребує перегляду та внесення змін.

4.2 Інфраструктура якості обраних продуктів

У процесі дослідження виявлено:

1. Застарілу базу нормативних документів у сфері стандартизації. Незначна кількість національних стандартів на волоський горіх, мигдаль та фундук чинні в Україні. Це національні стандарти (ДСТУ), що встановлюють загальні технічні умови (волоський горіх — 2, фундук — 2), кілька стандартів ЄЕК ООН DDF (волоський горіх — 1, мигдаль — 1), ухвалені як національні в Україні, що встановлюють вимоги до постачання й контролю якості, а також кілька європейських технічних звітів CEN/TS (фундук — 2), ухвалені як національні стандарти в Україні методом підтвердження (мовою оригіналу), що встановлюють вимоги до виявлення харчових алергенів.

На чорницю, лошину, малину є чинні національні стандарти (ДСТУ), що встановлюють загальні технічні умови та вимоги (чорниця — 1, полуниця — 7, малина — 6), ДСТУ ЄЕК ООН FFV (чорниця — 1, полуниця — 1), що встановлюють вимоги до постачання і контролю якості, а також гармонізовані з міжнародними стандартами ДСТУ ISO (чорниця — 1, полуниця — 1), що встановлюють рекомендації щодо зберігання.

Також чинною є низка національних стандартів (ДСТУ) та національних стандартів, гармонізованих з міжнародними (ДСТУ ISO), на методи контролю.

Потрібно розробити нові національні стандарти та переглянути наявні, зокрема у частині нормативних посилань та зміненого санітарного законодавства. У чинних національних стандартах є посилання на міждержавні стандарти (ГОСТ), розроблені до 1992 р., будівельні норми й правила, державні санітарні правила й норми тощо, які втратили чинність.

Деякі міжнародні стандарти ЄЕК ООН, що ухвалили в Україні як національні, переглянули та ухвалили в нових редакціях, теж потребують актуалізації. В Україні практично відсутні національні стандарти на перероблення досліджуваної продукції.

2. Недостатній рівень активності технічних комітетів стандартизації, до сфери діяльності яких належать ягоди та горіхи. As of May 2024, there are four technical comСтаном на травень 2024 р. в Україні діє 4 технічні комітети стандартизації, до сфери діяльності яких належать ягоди та горіхи, а саме: ТК 24 «Продукти з овочів і фруктів, інші харчові продукти та обладнання для їх виробництва»; ТК 71 «Овочеві й баштанні культури, насіння та посадковий матеріал»; ТК 152 «Продукція кондитерська та харчокоңцентратна»; ТК 179 «Продукція садів, виногра́дників і виноробна продукція».

ТК 24 є активним членом ISO/TC 34/SC 3 Fruits and vegetables and their derived products («Овочі та фрукти, продукти їх перероблення»). ТК 24 співпрацює із секцією Європейської Економічної комісії ООН з розроблення стандартів на свіжі продукти й підвищення їхньої якості. ТК 71 є спостерігачем ISO/TC 34/SC 3. ТК 152 є активним членом ISO/TC 34/SC 7 Spices, culinary herbs and condiments («Спеції, кулінарні прянощі та приправи»).

Діяльність технічних комітетів стандартизації потребує підвищення ефективності та прозорості. Зокрема, щодо залучення до роботи в технічних комітетах представників МСП, забезпечення участі експертів технічних комітетів стандартизації України в роботі дзеркальних технічних комітетів стандартизації міжнародних та регіональних організацій зі стандартизації.

За оцінкою ДП «УкрНДНЦ», яке виконує функції національного органа стандартизації, ТК 179 належить до неактивних технічних комітетів.

Більша частина національних стандартів була розроблена до 2015 р. Протягом 2020–2024 рр. не було розроблено жодного національного стандарту на досліджувані горіхи та ягоди.

3. Недосконала випробувальна база. Відсутня достатня кількість апробованих методик для випробування продукції. Стандарти є, але лабораторії не опанували методики щодо виявлення пестицидів, алергенів.

4. Недосконалість процедур ідентифікації зразків через відсутність відповідного обладнання.

Лабораторії мають комплексні уніфіковані процедури ідентифікації зразків продукції як за органолептичними показниками, так і за складнішими хімічними та мікробіологічними дослідженнями. Проте в лабораторіях не вистачає кваліфікованого персоналу, що вміє працювати на сучасному обладнанні з такими процедурами.

5. Некоректність перекладу Директив щодо певних продуктів. Директиви часто перекладають перекладачі, що не є фахівцями певної галузі, тож є потреба у залученні профільних спеціалістів. Термінологічну роботу слід проводити з урахуванням національних стандартів.

6. Неузгодженість Державного класифікатора продукції та послуг (ДК 016) з Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) під час митних процедур. Присвоєння нових кодів товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності потребує внесення відповідних змін до чинного ДК 016.

Стан розвитку уповноважених акредитованих лабораторій України

Для дослідження взято **15 випробувальних лабораторій**, акредитованих Національним агентством з акредитації України, на відповідність вимогам ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019 (EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC 17025:2017, IDT) та ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 (ISO/IEC 17025:2017).

5 лабораторій державних підприємств, що належать до сфери технічного регулювання Мінекономіки; 5 приватних та інших форм власності, що не підпорядковані Мінекономіки, та 5 регіональних державних лабораторій Держпродспоживслужби.

Лабораторії відібрано на основі таких критеріїв:

- повнота сфери акредитації, спроможність виконувати роботи з дослідження ягід та горіхів;
- географічне розташування (представництво всіх регіонів України);
- потенціал сектора ягід та горіхів з урахуванням роботи лабораторій в умовах воєнного стану;
- напрями діяльності лабораторій, де вирощування ягід та горіхів є найбільш традиційною галуззю, з урахуванням кліматичних умов;
- довіра українських виробників до лабораторій (за результатами інтерв'ю з виробниками сектора).

Слід зазначити, що у 2023 р. підприємства системи технічного регулювання по всій Україні були реорганізовані з метою оптимізації державних підприємств, які належать до сфери управління Мінекономіки та працюють у сферах стандартизації, метрології та метрологічної діяльності, оцінки відповідності та захисту прав споживачів.

В результаті більшість державних підприємств було реорганізовано шляхом об'єднання з іншими державними підприємствами системи технічного регулювання.

З огляду на це для дослідження обрані ключові державні підприємства (а не їхні філії):

ДП «Дніпростандартметрологія»,
ДП «Полтавастандартметрологія»,
ДП «Львівстандартметрологія»,
ДП «Одесастандартметрологія» та
ДП «Вінницястандартметрологія».

Щодо приватних лабораторій та лабораторій інших форм власності, які не підпорядковані Мінекономіки, основним чинником відбору була довіра українських виробників до більшості лабораторій, з якими вони співпрацюють, про що було повідомлено під час інтерв'ю (ТОВ «Прайм Лаб Тех», Київська обл., Бориспільський р-н, с. Велика Олександрівка; ТОВ «ФАРМЕР. УА», м. Київ; випробувальна лабораторія ДП «Державний центр сертифікації і експертизи сільськогосподарської продукції», м. Київ. Інші лабораторії були відібрані за географічним принципом та наявною сферою акредитації (випробувальна лабораторія ТОВ «ДЖІ-ЛАБ», м. Одеса; приватне підприємство «Незалежний центр лабораторних досліджень "ЕТАЛОН", м. Хмельницький).

Такі самі критерії відбору застосували до регіональних державних лабораторій Держпродспоживслужби — обрали лабораторії, в яких надається відносно повний спектр послуг (Хмельницька регіональна державна лабораторія, Тернопільська регіональна державна лабораторія, Львівська регіональна державна лабораторія, Одеська регіональна державна лабораторія, Черкаська регіональна державна лабораторія).

Таблиця 4.1 — Оцінка випробувань та характеристик, що здійснюють державні підприємства у сфері управління Мінекономіки

Назва випробувань та/або характеристик	Випробувальний та науково-дослідний центр харчової та промислової продукції ДП «Дніпростандарт метрологія»	Випробувальний центр з оцінки відповідності ДП «Полтавастандарт метрологія»	Випробувальна лабораторія ДП «Львівстандарт метрологія»	Випробувальний центр ДП «Одесастандарт метрологія»	Випробувальний центр ДП «Вінницястандарт метрологія»
Органолептичні	+	+	+	+	+
Фізико-хімічні					
Зараженість шкідниками	+	-	-	+	-
Важкі метали (свинець, кадмій, ртуть)	+	+	+	+	+
Нітрати, нітрити	+	+	+	+	+
Хлорати, перхлорати	-	-	+	-	+
Контроль залишків пестицидів	+	+	-	-	+
Мікотоксини	+	+	-	+	+
Алергени	+	-	-	-	-
Мікробіологічні	+	+	+	+	+
Радіологічні	+	+	+	+	+
Молекулярно-генетичні	+	-	-	-	+
Тестування упаковки на міграцію сполук у харчовий продукт	-	-	-	-	-

Таблиця 4.2 — Оцінка випробувань і характеристик приватними підприємствами та підприємствами інших форм власності, що не підпорядковуються Мінекономіки

Назва випробувань та/або характеристик	ТОВ «ПРАЙМ ЛАБ ТЕК»	ТОВ «ФАРМЕР.УА»	Випробувальна лабораторія ТОВ «ДЖІ-ЛАБ»	Випробувальна лабораторія ДП «Державний центр сертифікації і експертизи сільськогосподарської продукції»	Приватне підприємство «Незалежний центр лабораторних досліджень «ЕТАЛОН»
Органолептичні	–	–	–	+	+
Фізико-хімічні					
Зараженість шкідниками	–	–	–	+	+
Важкі метали (свинець, кадмій, ртуть)	–	+	+	+	+
Нітрати, нітрити	+	+	–	+	+
Хлорати, перхлорати	+	–	–	+	+
Контроль залишків пестицидів	+	–	+	+	+
Мікотоксини	–	–	–	+	+
Алергени	–	–	–	–	–
Мікробіологічні	–	–	–	+	+
Радіологічні	–	–	+	+	+
Молекулярно-генетичні	–	–	+	+	–
Тестування упаковки на міграцію сполук у харчовий продукт	–	–	–	–	+

Таблиця 4.3 — Оцінка випробувань та характеристик, що здійснюють державні лабораторії Держпродспожислужби

Назва випробувань та/або характеристик	Випробувальний центр Хмельницької регіональної державної лабораторії Держпродспожи вслужби	Тернопільська регіональна державна лабораторія Держпродспожи вслужби	Львівська регіональна державна лабораторія Держпродспожи вслужби	Випробувальний центр Одеської регіональної державної лабораторії Держпродспожи вслужби	Черкаська регіональна державна лабораторія Держпродспожи вслужби
Органолептичні	+	+	–	+	+
Фізико-хімічні					
Зараженість шкідниками	–	+	+	+	+
Важкі метали (свинець, кадмій, ртуть)	–	+	–	+	+
Нітрати, нітрити	+	–	–	+	+
Хлорати, перхлорати	+	+	+	+	+
Контроль залишків пестицидів	+	+	+	+	+
Мікотоксини	–	–	–	–	+
Алергени	+	+	+	+	+
Мікробіологічні	+	+	+	+	+
Радіологічні	+	+	+	+	+
Молекулярно-генетичні	+	–	–	–	+
Тестування упаковки на міграцію сполук у харчовий продукт	–	–	–	–	–

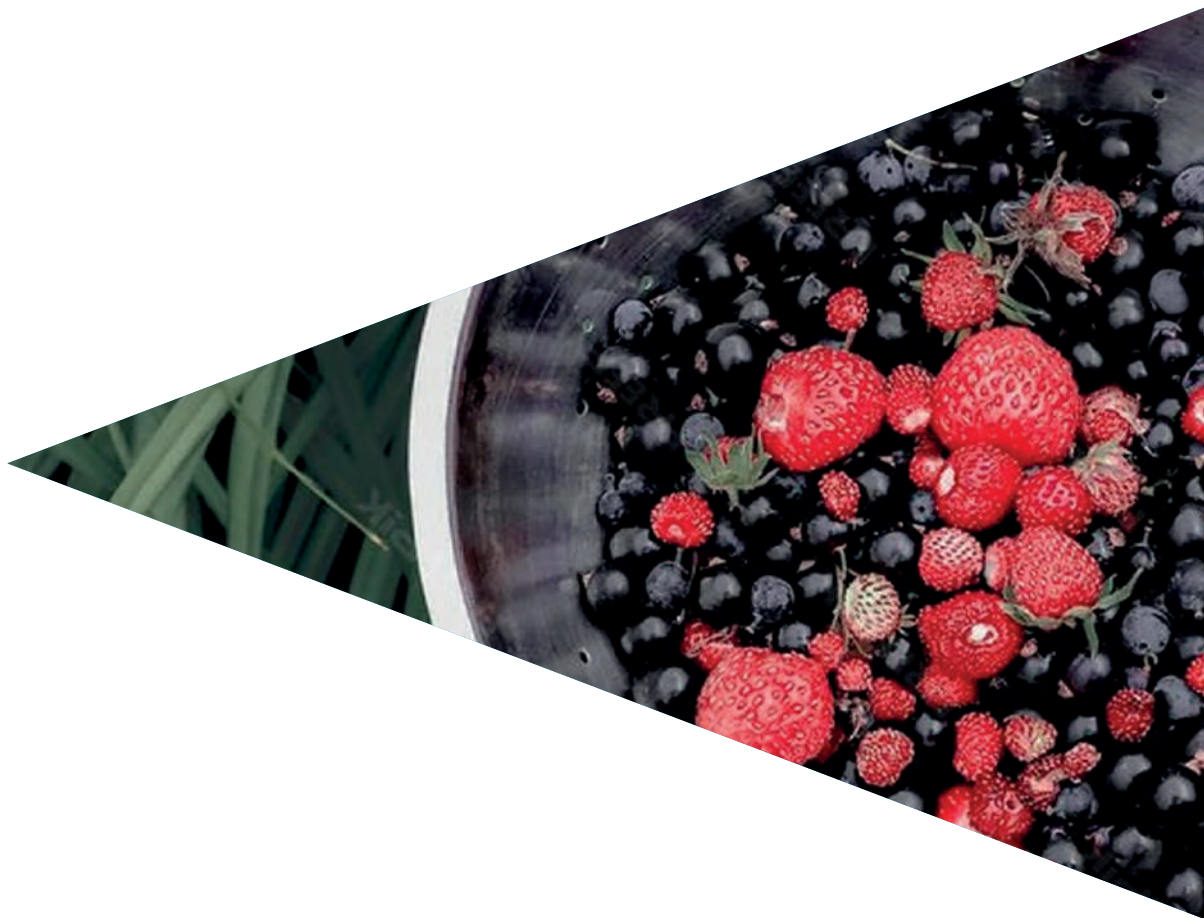
Усі зазначені лабораторії досліджувалися за сферою акредитації, розміщені у вільному доступі на сайті Національного агентства з акредитації України за наявністю таких основних випробувань та/або характеристик:

- органолептичні;
- фізико-хімічні (зокрема, зараженість шкідниками):
 - важкі метали (свинець, кадмій, ртуть);
 - нітрати, нітрити;
 - хлорати, перхлорати;
- контроль залишків пестицидів;
- мікотоксини;
- алергени;
- мікробіологічні;
- радіологічні;
- молекулярно-генетичні;
- тестування упаковки на міграцію елементів у харчовий продукт.

Однак такі результати аналізування мають загальний підхід і не відбивають дослідження конкретної ягоди/горіха. Крім того, позначка «+» не означає проведення повного ланцюжка дослідження.

Наприклад, лабораторія ДП «Дніпростандартметрологія» перевіряє на алерген «глютен», тому стоїть позначка «+», але на інші алергени не досліджує; досліджує «нітрати», тому стоїть позначка «+», проте не досліджує «нітрити»; робить дослідження пестицидів, але не проводить розгорнутий аналіз тощо. Так само з іншими досліджуваними лабораторіями.

Проблемою є аналіз сфер акредитації лабораторій, розміщених на сайті Національного агентства з акредитації України. Вони не мають єдиної уніфікованої структури, сфери акредитації оприлюднені у форматі PDF і є дуже великими, що унеможлиблює швидкий пошук необхідних характеристик і показників.

5. ВИКЛИКИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ

5.1 Виклики горіхового та ягідного секторів і рекомендації щодо посилення спроможності МСП та галузових асоціацій, що працюють у цих секторах

Сектори горіхів і ягід попри виклики, пов'язані з війною, продовжують активно розвиватися та відігравати важливу роль як в Україні (забезпечення свіжою та переробленою продукцією, створення робочих місць, сплата податків тощо), так і на європейському ринку.

Незважаючи на значний потенціал розвитку та експортні перспективи, сектори горіхів і ягід мають певні виклики й труднощі. Ці виклики були систематизовані за результатами аналізу ланцюга постачання в ягідному та горіховому секторах (на підставі кабінетного дослідження та серії глибинних інтерв'ю з учасниками сектора) й наведені у табл. 5.1.

Для посилення експортного потенціалу виявлених пріоритетних продуктів важливо створити екосистеми впливу на кожну з ланок ланцюга постачання на різних рівнях:

- держави: правового поля для галузі та роботи державних структур;
- галузових асоціацій та об'єднань учасників сектора;
- недержавних структур, зокрема міжнародних організацій;
- окремих учасників сектора (виробничих, переробних підприємств, постачальників ресурсів, сервісних, консалтингових компаній тощо).

Вирішальним фактором успіху є налагодження довіри, діалогу та системної скоординованої взаємодії між згаданими вище учасниками з урахуванням рекомендацій, спрямованих на посилення МСП, висвітлених у табл. 5.1. Ця таблиця поєднує рекомендації щодо покращення або оптимізації за певним напрямом для окреслених під час дослідження викликів.

Таблиця 5.1 — Виклики горіхового та ягідного секторів і рекомендації щодо посилення спроможності МСП, які працюють у цих секторах

Напрями	Виклики	Рекомендації для покращення
	Вирощування, післязбиральна доробка та переробка	
Страхування / погодні ризики	Відсутність затверджених Мінагрополітики стандартизованих страхових продуктів для страхування майбутнього врожаю ягід та горіхів від сільськогосподарських страхових ризиків (град, заморозки та ін.), що призводить до незахищеності виробників у сезони зі значними втратами Відсутність механізму фіксації збитків, підтвердження та компенсації втрат на державному рівні	Затвердження Мінагрополітики стандартизованих страхових продуктів для страхування майбутнього врожаю ягід та горіхів від сільськогосподарських ризиків. Розроблення механізму фіксації збитків, підтвердження та компенсації втрат на державному рівні. Розроблення спеціалізованих державних програм страхування погодних ризиків для культур сектора (можливо з регіональною градацією) у співпраці з галузевими асоціаціями, страховими компаніями, Інститутом садівництва Запровадження програм підтримки придбання протиградових сіток тощо Щодо ягід: розвиток програм для підтримки вирощування ягідної продукції у закритому ґрунті
Заготівля дикоросів	Ускладнений документарний (і податковий) облік заготівлі сировини та підтвердження її українського походження для подальшого експорту. Це питання найактуальніше для дикоросів, волоського горіха від домогосподарств Щодо горіхів: домогосподарства часто мають низьку мотивацію легалізації продажу власного волоського горіха та його обліку через ризик втрати державних субсидій	Комунікація з профільними асоціаціями щодо можливої оптимізації документообігу й рішень з оподаткування Аналіз і порівняння законодавчих рішень в країнах ЄС, які є експортерами дикорослих ягід, обговорення пропозицій з членами асоціацій Ініціювання / лобювання відповідних змін з відповідальними органами державної влади Запровадження аналога рентної оплати за кожен позицію дикорослих ягід з прив'язкою її до експортера, який за результатами роботи не буде платити ПДФО з постачальників
Сертифікація якості та безпечності продукції	Труднощі щодо дотримання вимог якості та безпечності продукції Нестача якісної та безпечної сировини для подальшої переробки, недостатня простежуваність Незначний відсоток компаній = виробників свіжої ягоди та переробних підприємств, сертифікованих за стандартами GFSI (GlobalGAP, IFS, BRC), що є перепусткою для продажу на європейському та міжнародних ринках (дод. X)	Сприяння впровадженню програм і процедур якості та безпечності, зокрема сертифікації Сприяння обізнаності виробників щодо добровільної сертифікації якості та безпечності продукції, соціальної відповідальності й сталого розвитку, які потрібні для експорту до ЄС та на міжнародні ринки Розвиток програм пільгового навчання щодо сертифікації якості та безпечності продукції (наприклад, GlobalGAP, BRCGS), соціальної відповідальності й сталого розвитку (наприклад, SMETA/ SEDEX тощо) Розвиток програм компенсації покриття частки витрат на сертифікацію

Напрями	Виклики	Рекомендації для покращення
Лабораторні дослідження	Труднощі з проведенням повного спектра лабораторних досліджень, необхідних для іноземних партнерів у ЄС, невідповідність лабораторій сучасним міжнародним та європейським вимогам щодо оснащення обладнанням та навчання персоналу (детальніше у розд. 4) Відсутність довіри іноземних партнерів до результатів аналізів, проведених в Україні	Посилення спроможності державних і приватних лабораторій щодо проведення досліджень на відповідність вимогам закордонних ринків
Збереження холодного ланцюга	Щодо ягід: труднощі з дотриманням холодного ланцюга для свіжої та замороженої ягоди	Ознайомлення з кращими практиками розвинених країн Розвиток грантових програм на придбання обладнання для охолодження, післязбиральної доробки та зберігання продукції
Продажі на внутрішньому й експортному ринках		
Центри післязбиральної доробки	Нестача комплексів, складів-хабів післязбиральної доробки: охолодження (для ягід), сортування та калібрування, фасування, пакування, а також з очищення, мийки, сушки, обладнання для первинної обробки (для горіхів), формування гуртових партій та зберігання продукції Дефіцит програм підтримки на придбання обладнання Малі виробники не можуть самостійно організувати первинну обробку на рівні, який дасть змогу сформувати якісні партії торгіві Можливість отримання державної підтримки тільки виробниками / переробниками продукції	Сприяння створенню центрів післязбиральної доробки продукції Щодо ягід: на базі наявних виробників з досвідом експорту та/ чи сервісних компаній Щодо горіхів: фокус на функціоналі технологічної обробки, якісного зберігання, проведення сертифікації, формування якісних товарних партій на продаж на базі наявних переробних, торгових, сервісних компаній Створення нових центрів / хабів у регіонах зі значними площами посадки фундука, а також в регіонах з легкою подальшою логістикою для експорту (з урахуванням досвіду Грузії, описаного в дод. VI) Організація обміну досвідом щодо роботи відповідних хабів за кордоном Розширення програм підтримки сектора на обслуговувальні напрями: доробка, переробка, фасування, пакування, логістика Щодо ягід: зміна підходу у визначенні отримувачів державної підтримки та розширення переліку її отримувачів, зокрема зняття обмеження отримання державної підтримки тільки для виробників Збільшення обсягів допомоги для одного отримувача з метою можливості створення ланки з післязбиральної доробки (охолодження, сортування тощо)

Напрями	Виклики	Рекомендації для покращення
Об'єднання виробників, кооперативи	Недосконала й негармонізована із законодавством ЄС вітчизняна законодавча база щодо діяльності сільськогосподарських кооперативів Відсутність сталих практик у розбудові кооперативних відносин Недостатній рівень залученості виробників у кооперацію та професійні об'єднання	Удосконалення та гармонізація вітчизняної законодавчої бази щодо сільськогосподарських кооперативів із законодавством ЄС Вивчення та впровадження найкращих світових практик об'єднань виробників для післязбиральної доробки, формування гуртових партій та збуту продукції
Роздрібний продаж	Значна відстрочка платежів, невчасні платежі від українського ритейлу, особливо від великих мереж	Ознайомлення з найкращими практиками розвинених країн та гармонізація із законодавством ЄС. Застосування страхування комерційних ризиків
Логістичні й транспортні послуги	Труднощі з доставленням вантажів (ресурсів, продукції) всередині країни через дефіцит водіїв, наявність блокувань та перевірок, що впливає на зростання цін на внутрішньому ринку та призводить до локалізації реалізації продукції Низькі пропускні можливості пунктів перетину кордону Недостатнє розуміння процедур контролю на кордоні, а інколи й узгодження цих процедур між двома країнами Блокування кордонів (переважно з Польщею) спричинило значне ускладнення та здорожчання міжнародної логістики Щодо ягід: заморожена ягідна продукція не включена до переліку сільськогосподарської продукції, яка має обмежений строк зберігання та особливий режим зберігання, що призводить до псування продукції під час простою на кордонах	Оптимізація всього транспортного ланцюга, разом з розширенням пропускних можливостей пунктів перетину кордону, наявність електронних черг, нових маршрутів тощо Створення об'єднаних пунктів контролю вантажів щодо забезпечення харчової безпеки, на яких будуть присутні служби двох країн із прозорими вимогами щодо продукції та самого процесу контролю Забезпечення тісної взаємодії між українськими та закордонними державними службами, залученими до процесу перетину кордону й усього шляху перевезення (Митна служба, Прикордонна служба, Держспоживслужба тощо) Забезпечення проведення прозорої роз'яснювальної роботи державних служб щодо наявних вимог і можливої оптимізації, яка буде спрямована на приватний сектор економіки Щодо ягід: повернення заморожених ягід до переліку сільськогосподарської продукції, яка має обмежений строк зберігання та особливий режим зберігання (удосконалення постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку сільськогосподарської продукції, яка має обмежений строк зберігання, та переліку продукції, яка має особливий режим зберігання» № 1239 від 24.11.2023, узгодження із законодавством ЄС). Подальший моніторинг

Напрями	Виклики	Рекомендації для покращення
Репутація української продукції на експортних ринках Підходи європейських партнерів	Репутація України як сировинної бази дешевого продукту Щодо горіхів: сформована у попередніх роках (за відсутності промислових горіхових садів) репутація України як постачальника сировини (горіх волоський) з низькою ціною та не завжди високою якістю Відсутність бренду українських горіхів (горіх волоський, фундук, мигдаль) на закордонних ринках Упередження європейських контрагентів щодо роботи з українськими компаніями, зокрема через війну та логістичні проблеми Консервативність деяких категорій європейських закупників, зокрема роздрібних мереж, щодо включення в асортимент нових SKU та початку роботи з новим контрагентом тощо	Формування внутрішнього розуміння в учасників ланцюга відповідальності за репутацію й імідж продукції та дотримання умов контрактів як фактора успішності майбутнього експорту Створення репутації України як потужного виробника якісної ягідної та горіхової продукції (за підтримки держави, оскільки такі заходи потребують значних коштів): — промоція, рекламна кампанія у цільових країнах; — співпраця з профільними асоціаціями та організаціями підтримки, ТПП у цільових країнах; — підтримка організації національних та колективних стендів на міжнародних виставках
Підтримка експорту	Труднощі з доступом до актуальної ринкової інформації (через воєнні дії, окупацію частини територій, ускладнення роботи Держстату, галузевих асоціацій, аналітичних агенцій) Складно відстежувати програми й можливості підтримки експортерів Нестача знань гравців сектора щодо ринкової аналітики, особливостей роботи на зовнішніх ринках, низький рівень навичок ведення перемовин, презентації переваг власної продукції	Організації з підтримки бізнесу мають надавати послуги щодо навчання експорту, досліджень, консалтингу зовнішніх ринків для представників галузі Сприяти створенню координаційного та інформаційного центру (наприклад, на базі асоціації) з аналізу проблематики й пропозиції інформаційної підтримки учасникам ринку. Такий центр має агрегувати програми підтримки експорту й інших можливостей (і від державних органів, і від міжнародних організацій) та проекти щодо навчальних програм, участі у міжнародних виставках тощо Підтримка наповнення й просування наявного каталогу експортерів галузей (Офіс з розвитку підприємництва та експорту, галузеві асоціації)

Напрями	Виклики	Рекомендації для покращення
Участь у міжнародних виставках	Нерегулярна присутність українських експортерів на міжнародних виставках. Недостатня або відсутня державна підтримка національних павільйонів Щодо ягід: відсутність скоординованої роботи численних організацій з підтримки експорту, дублювання напрямів підтримки через відсутність синергії. Приклад: декілька колективних стендів України за підтримки різних донорів у межах однієї виставки	Сприяння участі компаній сектора в міжнародних виставках і заходах, організації та фінансуванні колективних / національних стендів тощо
Валютні розрахунки	Недосконала й ускладнена процедура документарного контролю валютних розрахунків при експорті харчових продуктів, зокрема ягідної та горіхової продукції	Удосконалення механізмів, продовження строків та спрощення процедур валютних розрахунків при експорті ягідної продукції. Наприклад, використання кредит-нот українськими експортерами
Тіньовий експортний ринок	Тіньовий експортний ринок Щодо горіхів: проблеми із законодавством стосовно оформлення експорту волоського горіха (податкового й митного), що призводить до функціонування тіньового ринку експортерів волоського горіха	Внесення змін до Податкового й Митного кодексів для врегулювання тіньового ринку експорту волоського горіха
	Усі ланки	
Знання, інновації, дослідження, консультації	Низька обізнаність і спроможність дрібних виробників щодо технології вирощування та доробки, безпеки та якості продукції, збуту тощо Відсутність належної консультаційної підтримки малих виробників, у тому числі щодо використання грантових коштів, участі у програмах підтримки Низький рівень впровадження інновацій Розробка регуляторних документів державними структурами без залучення галузевих асоціацій, експертів галузі, виробників та незалежних консультантів Щодо горіхів: нестача знань стосовно передових технологій вирощування та технологічної доробки (фундук і мигдаль, оскільки це відносно нові для України культури у промислових масштабах), технологічної обробки, відсутність знань і практики виготовлення горіхової продукції та харчових інгредієнтів, використання горіхів та горіхової продукції в інших галузях (косметологія, виробництво лакофарбової продукції й інші напрями технічного використання)	Сприяння поширенню знань і культури виробництва у межах екосистем, громад, кооперації, кластеризації Підвищення кваліфікацій агрономів, спеціалістів-технологів, проведення відповідних навчань з використанням світового досвіду міжнародних експертів Круглі столи з фермерами у межах асоціації, обговорення рішень з контрактного вирощування Координація взаємодії між учасниками ринку та науково-дослідними установами, консультаційними компаніями й державними органами щодо плану проведення досліджень, впровадження інновацій, розробки регуляторних документів та консультаційних послуг з урахуванням запитів ринку, потреб галузевих асоціацій

Напрями	Виклики	Рекомендації для покращення
Обізнаність з регулятивними вимогами	Недостатній рівень обізнаності підприємств (керівників і спеціалістів) усіх ланок ланцюга постачання з регулятивними вимогами й вимогами бізнес-клієнтів, а також споживачів щодо якості та безпечності продукції на закордонних ринках	Проведення й систематизація досліджень щодо регулятивних вимог, вимог закордонних підприємств, які працюють у секторі, вимог кінцевих споживачів Підвищення рівня обізнаності підприємств (керівників і спеціалістів) усіх ланок ланцюга постачань з регулятивними вимогами й вимогами бізнес-клієнтів, а також споживачів на закордонних ринках
Цифровізація процесів	Недостатній рівень цифровізації процесів та електронної каталогізації	Створення прозорої системи для всіх стейкхолдерів сектора. Електронна каталогізація всіх компаній, залучених до постачання ресурсів і послуг для сектора Сприяння впровадженню спеціалізованого програмного забезпечення для систематизації процесів, налагодження обліку й відстеження всіх етапів — від закупівлі ресурсів / виробництва до реалізації продукції

Варто наголосити, що зазначені рекомендації є лише узагальненим зрізом заходів, які сприятимуть подоланню викликів учасників сектора на різних рівнях ланцюга постачання, підвищенню їх ефективності та експортної спроможності, — це підкреслили експерти, опитані в межах дослідження. Системний підхід у розв'язанні питань, пов'язаних з постачанням ресурсів для ягідного та горіхового секторів, виробництвом, переробкою, розвитком логістичної інфраструктури, внутрішнього ринку та експорту, дасть змогу покращити ефективність розвитку не тільки плодово-ягідного сектора, а й дотичних до нього галузей економіки. Див. дод. XI щодо викликів і рекомендацій на ланці постачання ресурсів.-

Детальніші рекомендації щодо розвитку інфраструктури якості в секторі ягід та горіхів наведено окремим блоком у п. 5.2 цього розділу.

Важливо зауважити, що у 2019 р. у межах проєкту «Східне партнерство: готовність до торгівлі — ініціатива EU4Business», було розроблено Дорожню карту розвитку ягідництва України (2019–2024 рр.). Дорожня карта — це стратегічна програма розвитку експортного потенціалу українського ягідного сектора на 2019–2024 рр., розроблена експертами МТЦ та асоціацією «Ягідництво України». Цей документ визначає шляхи розвитку галузі й можливості для розширення співпраці з ЄС. Крім того, містить низку положень, які є важливими для подальшого розвитку сектора.

Вважаємо за потрібне, рекомендувати проведення аналізу результатів імплементації положень, зазначених у Дорожній карті, та змін, які відбулися з часу її підготовки, з метою синхронізації дій з рекомендаціями, наведеними у цьому дослідженні, розробки актуальної комплексної стратегії розвитку ягідництва та подальшого впровадження проєктів у галузі.

Крім того, у 2020 р. була презентована Дорожня карта стратегічного розвитку горіхового сектора України та просування українського горіха на експортних ринках, розроблена International Trade Centre (ITC) у межах проєкту «Сприяння виходу малих і середніх підприємств плодоовочевого сектора на зовнішні ринки та включення їх у ланцюжки доданої вартості» за підтримки Української горіхової асоціації. У рамках цієї Дорожньої карти була створена модель стану української горіхової галузі у 2030 р.

Галузеві асоціації у секторах ягідництва та горіхівництва виконують роль координаційного центру галузей та представляють їхні інтереси на різних рівнях, сприяючи подоланню викликів, забезпечуючи ефективну взаємодію бізнесу, державних органів, наукових закладів, міжнародних організацій.

Галузеві асоціації також аналізують ланцюг постачання, ідентифікують вузькі місця у ньому та спрямовують туди свої зусилля.

Тож підтримка галузевих асоціацій, спрямована на забезпечення ефективного виконання ними завдань, матиме суттєвий вплив на сектор.

Основні завдання галузевих асоціацій, у розрізі напрямів роботи наведені у дод. XII.

Серед заходів, що сприяли б розширенню напрямів та підвищенню ефективності роботи асоціацій, варто виділити:

- **Сприяння навчанню фахівців — працівників асоціації** з метою посилення їхньої спроможності ідентифікувати проблеми сектора й надавати якісну допомогу у їх вирішенні.

- **Сприяння розробці спеціалізованого програмного забезпечення**, яке дасть змогу вести облік членів асоціації, її послуг і моніторити ефективність їх надання, проводити опитування й отримувати інформацію від сектора та оперативно реагувати на його потреби.

- **Фінансова підтримка роботи асоціації** на рівні та коштом проєктів міжнародної технічної підтримки.

5.2 Рекомендації щодо розвитку інфраструктури якості ягідного та горіхового секторів

Таблиця 5.2 — Рекомендації щодо розвитку інфраструктури якості в ягідному та горіховому секторах

Проблеми, виявлені в результаті дослідження	Рекомендації	Реалізація
Застаріла нормативно-правова база та низький рівень залучення МСП до процесів стандартизації	Розроблення та впровадження нормативно-правової бази	Оновлення законодавчих актів Впровадження актуальних нормативних документів, що відповідають міжнародним вимогам до випробувань сільськогосподарської продукції
	Зміни до ДК 016	Міністерству економіки внести відповідні зміни

Проблеми, виявлені в результаті дослідження	Рекомендації	Реалізація
Застаріла нормативно-правова база та низький рівень залучення МСП до процесів стандартизації	Посилення інституційної спроможності Національного органу стандартизації (НОС)	Залучити консультанта НОС до кожного ТК у секторі ягід та горіхів для управління й моніторингу процесу стандартизації Моніторинг НОС (оцінка та перегляд складу ТК на ягоди й горіхи тощо)
	Аналіз актуальності національних стандартів	Оцінка актуальності національних стандартів на горіхи та ягоди й забезпечення їх ухвалення відповідно до чинного законодавства. Розроблення нових національних стандартів та національних стандартів, гармонізованих з міжнародними стандартами, зокрема щодо перероблення продукції, скасування конфліктних стандартів
	Навчання та професійний розвиток персоналу НОС, ТК та лабораторій	Інформаційна кампанія щодо ТК ягід та горіхів. Заохочення МСП до участі в національних та європейських / міжнародних ТК ягід і горіхів. Проведення інформаційно-просвітницької кампанії для членів ТК. Організація регулярних тренінгів та курсів для підвищення кваліфікації персоналу лабораторій, участь у міжнародних семінарах і конференціях. Стажування у провідних міжнародних лабораторіях
	Співпраця з міжнародними організаціями	Участь національних ТК у роботі дзеркальних ТК. Отримання акредитацій від міжнародних організацій для підвищення довіри до результатів досліджень. Участь у міжнародних програмах з управління якістю
	Фінансова підтримка та інвестиції	Державні гранти та субсидії. Залучення державних коштів для модернізації лабораторій та навчання персоналу. Пошук інвесторів і партнерів, зацікавлених у розвитку якісного тестування продукції для експорту
	Інформаційна підтримка й консультування	Заснування консультаційних центрів для виробників, де вони зможуть отримати інформацію про вимоги до випробувань та сертифікації продукції. Підготовка методичних рекомендацій щодо проведення різних випробувань, які допоможуть лабораторіям підвищити якість своїх послуг

Проблеми, виявлені в результаті дослідження	Рекомендації	Реалізація
	Акредитація, лабораторії	
Загальні висновки Відсутність в Україні лабораторії, яка б проводила повний спектр досліджень ягід та горіхів. Для проведення повного спектра досліджень виробнику необхідно звернутися щонайменше до 2–3 лабораторій. Вимоги до якості та безпечності харчових продуктів у різних країнах можуть суттєво відрізнятися Більшість лабораторій не роблять аналізів на наявність шкідників, хлоратів і перхлоратів, а також молекулярно-генетичних досліджень. Деякі лабораторії можуть проводити базові тести на наявність ГМО, але складніші й специфічні тести, необхідні для експорту, недоступні. Сюди входять тести на певні генні модифікації та нові методи ідентифікації ГМО Майже всі лабораторії проводять тести на важкі метали, але більшість не має потрібного обладнання для детального аналізу, особливо за дуже низьких концентрацій, що вимагається міжнародними стандартами Більшість лабораторій роблять тести на пестициди, але не всі з них можуть проаналізувати повний спектр пестицидів та їхніх метаболітів, особливо коли йдеться про новітні вимоги міжнародного ринку або рідкісні речовини. Країни-імпортери можуть висувати суворі вимоги до конкретних пестицидів, які не завжди включені до стандартних панелей тестів в Україні. Крім того, в лабораторіях не вистачає обладнання та фахівців для проведення тестів на пестициди	Розвиток інфраструктури лабораторій та доступність послуг Модернізація обладнання й технологій. Диджиталізація процесів	Оцінка наявних лабораторій. Розроблення дорожньої карти та моніторинг розвитку лабораторій. Відкриття нових лабораторій в регіонах України для забезпечення доступу до послуг з випробувань для всіх виробників. Кооперація лабораторій. Надання логістичної підтримки, створення логістичних центрів для швидкої доставки зразків до лабораторій Інвестиції в сучасне обладнання. Закупівля високотехнологічного обладнання, як-от газові та рідинні хроматографи, спектрометри, мікробіологічні аналізатори, які дають змогу робити точні й комплексні дослідження Практичні кейси: SE ДП «Полтавастандартметрологія» потребує обладнання для забезпечення повного спектра досліджень: газовий хроматограф з МАС-детектором для визначення пестицидів скринінговим методом, рідинний хроматограф з іонним детектором для визначення хлоратів, перхлоратів, спектрофотометр з діапазоном довжин хвиль 190–1100 для визначення нітратів, кондуктометр для контролю дистильованої води, що використовується під час випробувань, іономір із програмним забезпеченням для контролю pH, ультразвукова ванна для обслуговування обладнання, муфельна піч для озолення проб, ваги першого класу точності, цифрова бюретка для визначення концентрації розчинів. Для забезпечення повного спектра випробувань на пестициди та інші небезпечні речовини ДП «Дніпростандартметрологія» потребує такого обладнання, як газовий та рідинний хромато-мас-спектрометри

Проблеми, виявлені в результаті дослідження	Рекомендації	Реалізація
Майже всі лабораторії роблять мікробіологічні аналізи, але більшість не має змоги проводити дослідження на рідкісні або специфічні патогени (наприклад, певні види бактерій або грибків, які можуть бути небезпечними для здоров'я). Особливо це стосується горіхів, які можуть бути заражені мікотоксинами Переважна частина лабораторій тестує продукцію на мікотоксини, але більшість не робить детальних тестів на менш поширені типи мікотоксинів, які можуть бути важливими для експорту в певні країни Найбільше в Україні бракує досліджень алергенів та тестування упаковки на міграцію елементів у харчовий продукт. Не вистачає обладнання та фахівців для проведення комплексу тестів. Тестування на специфічні алергенні білки, які можуть спричиняти реакції в людей з алергією, недоступне в більшості лабораторій. Деякі країни вимагають проведення детальних тестів на наявність білків, які викликають алергію, що вимагає вузькоспеціалізованого обладнання та методів. Деякі лабораторії мають обладнання та фахівців для проведення тестів на алергени, наприклад методом імуноферментного аналізу, але не роблять такі тести через високу вартість тест-систем. Лише одна з опитаних лабораторій тестує упаковку на міграцію елементів у харчовий продукт Бракує перевірених методів Необхідно розширювати сферу акредитації для включення нових методів і показників, що спричинює додаткові фінансові витрати	Впровадження інноваційних методів тестування	Впровадження методів генетичного тестування для підтвердження сортової приналежності продукції. Розробка нових методів. Впровадження інноваційних методів аналізу, як-от нанотехнології та біосенсиори, для підвищення точності й ефективності тестів

Проблеми, виявлені в результаті дослідження	Рекомендації	Реалізація
Обмеженість ресурсів та обладнання. Лабораторії відчують значну нестачу сучасного обладнання, потрібного для точного й всебічного аналізу продуктів на вміст пестицидів, важких металів та інших шкідливих речовин. Сучасні методи, як-от газова та рідинна хроматографія, потребують значних інвестицій Брак кваліфікованих кадрів. Лабораторіям не вистачає висококваліфікованих фахівців, що вміють робити складні хімічні та мікробіологічні аналізи. Є потреба у підготовці фахівців для лабораторій Результати досліджень в українських лабораторіях чорниці, малини, лохини та фундука 1. Неможливість або недостатність тестів на залишкові кількості пестицидів. Деякі міжнародні ринки вимагають суворого регулювання щодо залишків пестицидів, які можуть містити сотні різних речовин. Відсутність комплексних аналізів для повного спектра пестицидів, разом з їхніми похідними й метаболітами 2. Мікробіологічний аналіз. Специфічні тести на патогенні мікроорганізми можуть виконуватися не в повному обсязі. Країни-імпортери часто вимагають проведення суворих мікробіологічних аналізів для запобігання харчовим інфекціям 3. Аналізи на важкі метали. У деяких країнах діють дуже суворі норми щодо вмісту важких металів. Повний спектр тестів на важкі метали, як-от свинець, кадмій, ртуть і миш'як, може бути обмежений 4. Аналізи на мікотоксини. Аналізи на специфічні мікотоксини не завжди доступні або проводяться регулярно 5. Тести на алергени. Більшість українських лабораторій не проводять спеціальних тестів на наявність алергенних білків, які можуть спричиняти алергічні реакції у споживача 6. Тестування на радіонукліди. Спеціалізовані тести на радіонукліди, як-от цезій і стронцій, можуть бути реалізовані не повністю, особливо якщо їх вимагають країни з високими стандартами радіаційної безпеки 7. Аналіз наявності пластикових матеріалів й інших забруднювачів. Більшість лабораторій не перевіряють на наявність залишків пластикових матеріалів й інших забруднювачів, які можуть потрапити в продукт через пакування або переробку 8. Генетичне тестування. Тести на генетичну чистоту та ідентифікацію сорту можуть бути проведені не в повному обсязі		

Отже, під час дослідження були виявлені загальні прогалини, притаманні більшості лабораторій, що проводять випробування ягід та горіхів, і сформульовані рекомендації. Є значна потреба в комплексному дослідженні, яке зосереджується виключно на оцінці стану розвитку інфраструктури випробувальних лабораторій на основі статистичного аналізу, факторного аналізу й опитування з акцентом на проведення комплексних випробувань продукції в лабораторіях для експорту в країни ЄС та на міжнародні ринки.

ПЕРЕЛІК ДОДАТКІВ

Додаток I. Статистика міжнародної торгівлі та ринків (10 с.)
Додаток II. Огляд сектора ягід та горіхів в Україні (11 с.)
Додаток III. Перелік бізнес-асоціацій (7 с.)
Додаток IV. Програми підтримки, актуальні у 2024 р. (7 с.)
Додаток V. Матриця відбору пріоритетних продуктів (11 с.)
Додаток VI. Грузинський проєкт розвитку сектора фундука (1 с.)
Додаток VII. Національні стандарти щодо методів контролю (2 с.)
Додаток VIII. Національні стандарти, гармонізовані з міжнародними та європейськими стандартами (4 с.)
Додаток IX. Національні стандарти на горіхи (1 с.)
Додаток X. Українські ягідні та горіхові компанії, сертифіковані за стандартами GFSI (7 с.)
Додаток XI. Основні проблеми ягідного й горіхового секторів та рекомендації щодо зміцнення МСП на рівні забезпечення ресурсами (5 с.)
Додаток XII. Основні напрями роботи галузевої асоціації (3 с.)
Додаток XIII. SWOT-аналіз пріоритетних продуктів (4 с.)
Додаток XIV. PEST-аналіз галузі (3 с.)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

01	Статистичний портал FAOSTAT	https://www.fao.org/faostat/en
02	Статистичний портал TradeMap	https://www.trademap.org
03	Статистичний портал Global Trade Tracker	https://www.globaltradetracker.com
04	Дані Державної служби статистики України	https://www.ukrstat.gov.ua/
05	Дані й інформація, надані Українською горіховою асоціацією	https://www.ukr-nuts.com.ua/
06	Дані й інформація, надані асоціацією «Ягідництво України»	https://uaberries.com/
07	Онлайн-видання Blueberriesconsulting	https://blueberriesconsulting.com
08	Вебсайт проекту Міністерства закордонних справ Нідерландів Centre for the Promotion of Imports from developing countries	https://www.cbi.eu
09	Статистичний збірник INC Nuts & Dried Fruits Statistical Yearbook 2022/23	
10	Портал SEEDS.ORG.UA	https://www.seeds.org.ua/
11	Онлайн-платформа EastFruit	https://east-fruit.com
12	Офіційний вебсайт Державної служби статистики України	https://www.ukrstat.gov.ua/
13	Статистичний блок вебсайту Міністерства аграрної політики Канади	https://www.agriculture.canada.ca/en
14	Статистичний блок вебсайту Міністерства сільського господарства США (USDA)	https://www.usda.gov
15	Вебсайт громадської спілки «Асоціація садівників, виноградарів та виноробів України»	https://www.ukrsadvinprom.com/
16	Вебсайт Української плодоовочевої асоціації	https://fruit-ukraine.org/
17	Постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня 2005 р. № 587	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2005-%D0%BF#Text
18	Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text
19	Законодавчий портал Європейської Комісії	https://eur-lex.europa.eu/
20	Офіційний вебсайт Міністерства економіки України	http://www.me.gov.ua
21	Офіційний вебсайт Міністерства аграрної політики та продовольства України	https://minagro.gov.ua

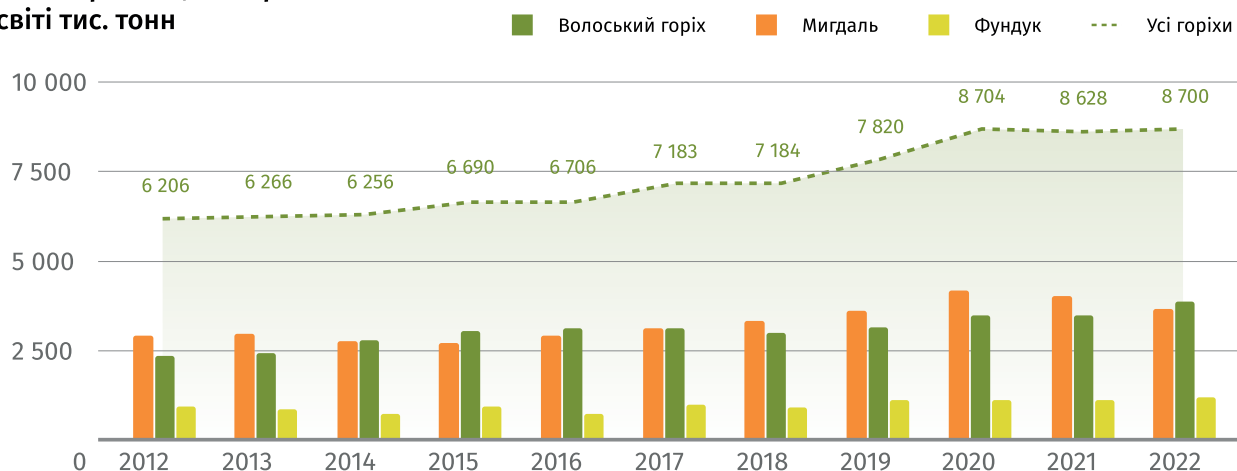
22	Закон України «Про стандартизацію» № 1315-VII від 05.06.2014	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text
23	Український класифікатор нормативних документів НК 004:2020	https://uas.gov.ua/standardization/nk-004
24	Офіційний вебсайт Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів	https://dpss.gov.ua/
25	Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text
26	Вебсайт національного органу стандартизації ДП «УкрНДНЦ»	https://uas.gov.ua/
27	Вебсайт Національного агентства з акредитації України	https://www.naa.gov.ua/
28	Стратегічна дорожня карта розвитку горіхової галузі України (волоський горіх і фундук), підготовлена Джеймсом Фіцпатріком для International Trade Centre	
29	FRUITS AND VEGETABLES VALUE CHAIN DEVELOPMENT ROADMAP FOR SOUTHERN UKRAINE	https://tradeproject.com.ua/wp-content/uploads/2017/10/UKRAINE-FV-VCR-5-3_web.pdf
30	Дашборд «Гранти на сади й теплиці» Міністерства аграрної політики та продовольства України	https://public.tableau.com/app/profile/fsuw/viz/_16687835152330/Dashboard1
31	Офіційний вебсайт Державної митної служби України (Держмитслужба)	https://customs.gov.ua
32	Georgia Hazelnut Improvement Program (G-HIP), USAID. Bureau for Europe and Eurasia	www.facebook.com/georgiahip.org
33	Agricultural Marketing Resource Center (AgMRC)	https://www.agmrc.org/commodities-products/nuts/english-walnuts
34	Nuts & Dried Fruits Statistical Yearbook	https://inc.nutfruit.org/wp-content/uploads/2023/05/Statistical-Yearbook-2022-2023.pdf

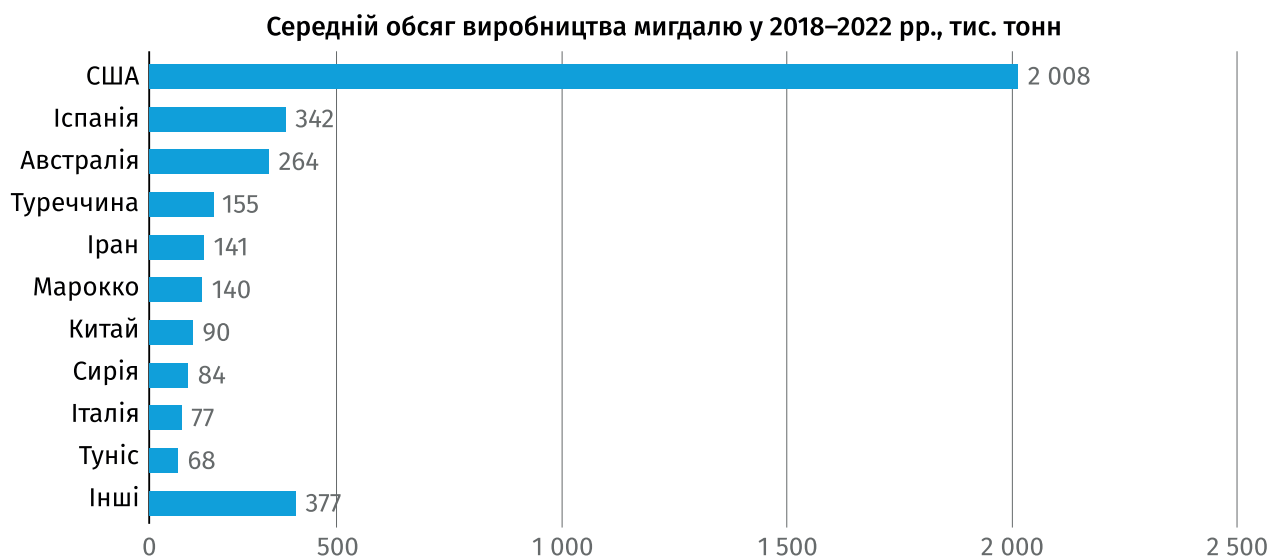
ДОДАТОК І. СТАТИСТИКА МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА РИНКІВ

Графік 1.1 Global production volumes of selected types of nuts: walnuts, hazelnuts and almonds.
Source: FAOSTAT

**Обсяг виробництва горіхів
у світі тис. тонн**

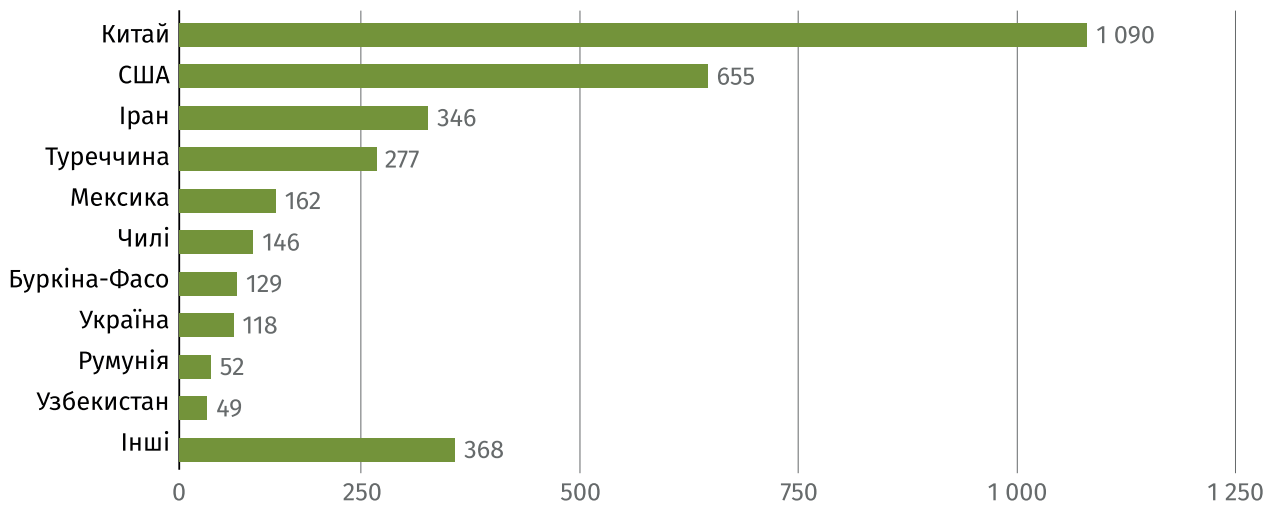

Графіки 1.2-1.4 Distribution of production volume of selected types of nuts by TOP producers.
Source: FAOSTAT

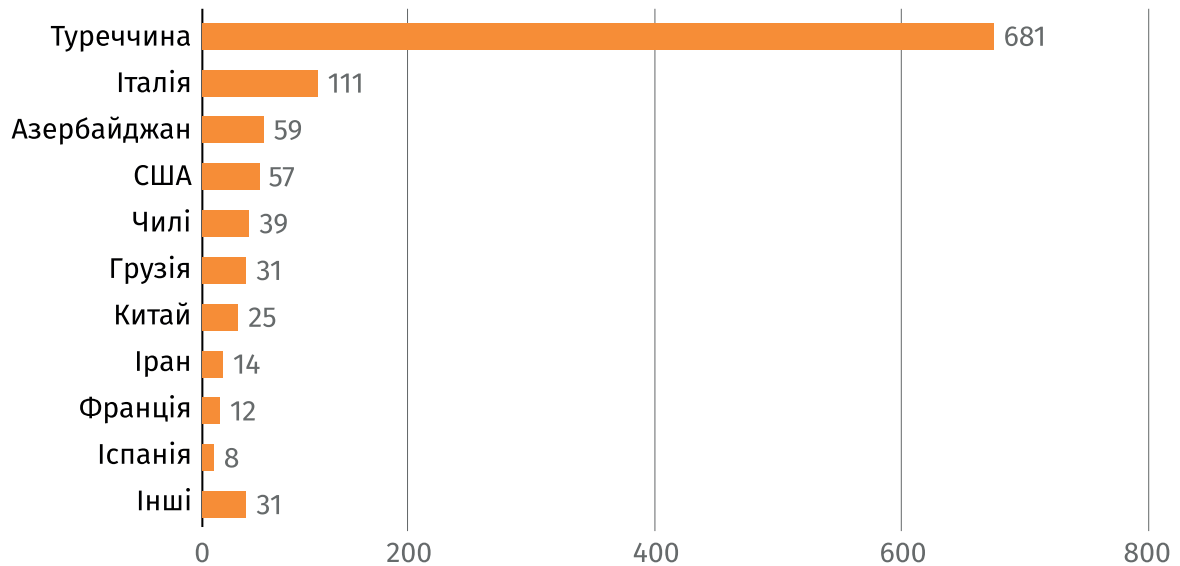
Графік 1.2

Середній обсяг виробництва волоського горіха у 2018–2022 рр., тис. тонн

Графік 1.3

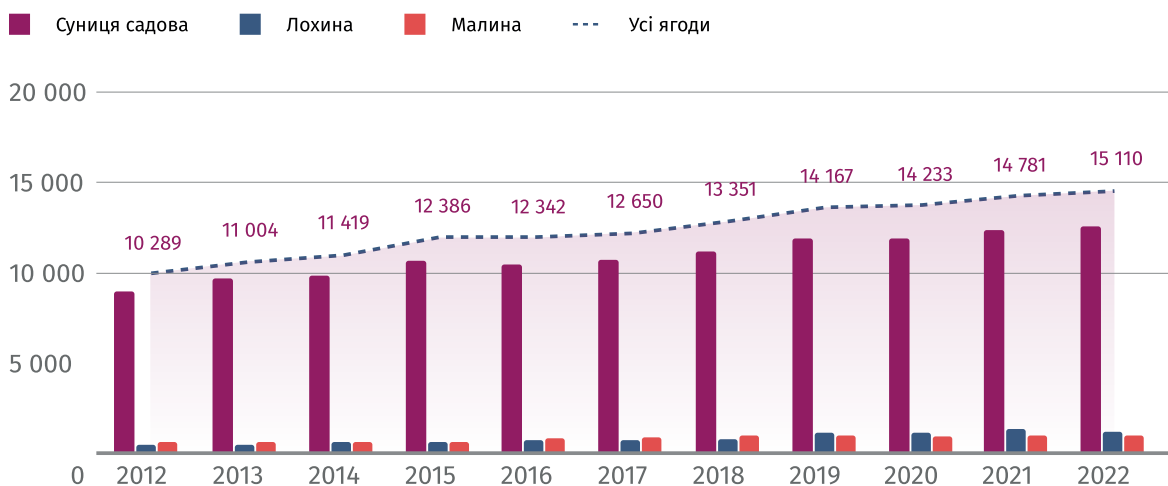
Середній обсяг виробництва фундука у 2018–2022 рр., тис. тонн

Графік 1.4

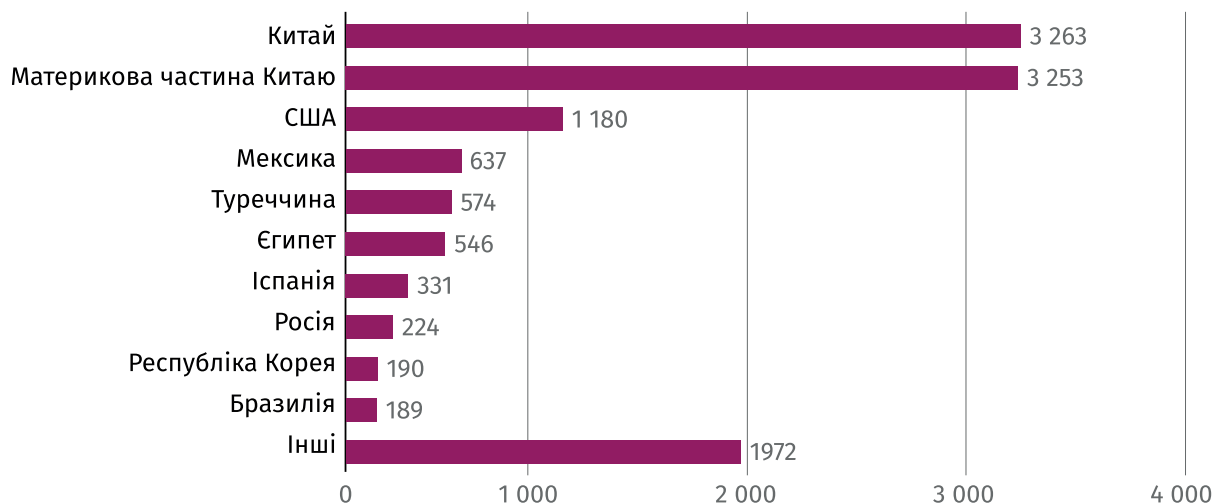
Графік 1.5 - Світові обсяги виробництва обраних видів ягід: суниця садова, малина, лохина
Джерело: FAOSTAT

Обсяги виробництва ягід у світі, тис. тонн

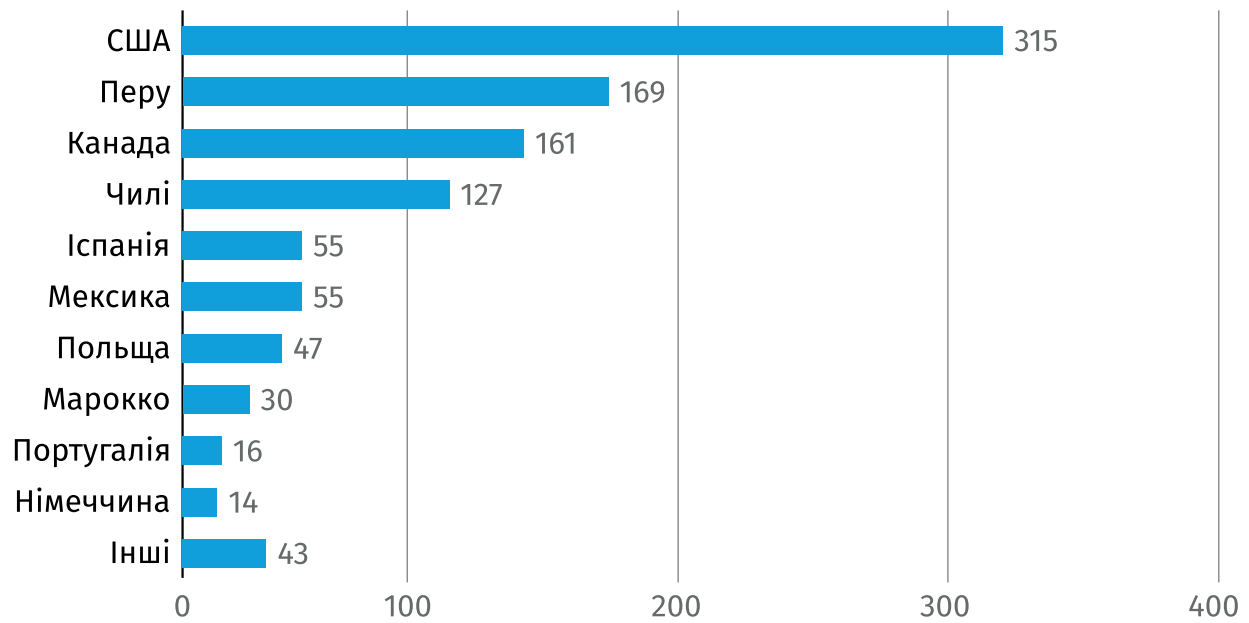
Графіки 1.6-1.8 - Розподіл обсягу виробництва обраних видів ягід найбільшими країнами-виробниками
Джерело: FAOSTAT

Середній обсяг виробництва суниці садової, 2018-2022 рр., тис. тонн

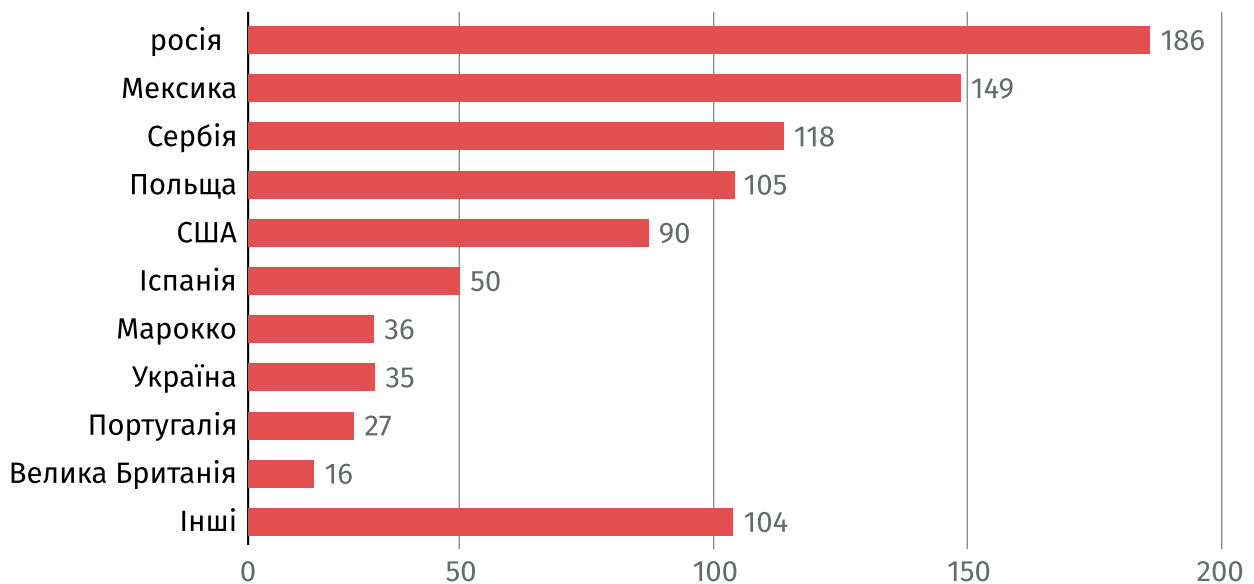
Графік 1.6

Середній обсяг виробництва лохини у 2018–2022 рр., тис. тонн

Графік 1.7

Середній обсяг виробництва малини у 2018–2022 рр., тис. тонн

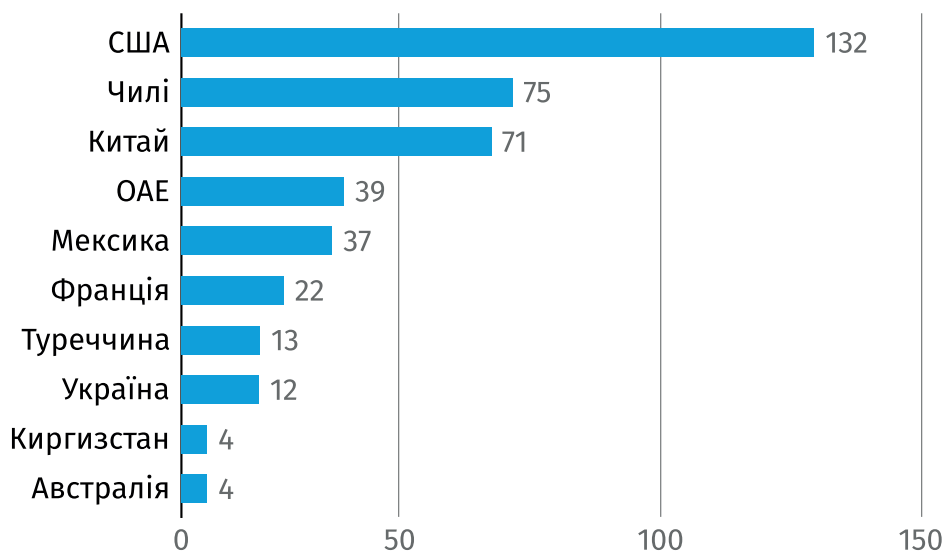
Графік 1.8

Таблиця 1.1 - Експорт горіхів у шкаралупі за 5 років
Джерело: TradeMap

Роки	Волоський горіх у шкаралупі, тис. т	Фундук у шкаралупі, тис. т	Мигдаль у шкаралупі, тис. т
2018	338	30	310
2019	539	40	334
2020	427	40	376
2021	440	51	405
2022	438	41	435

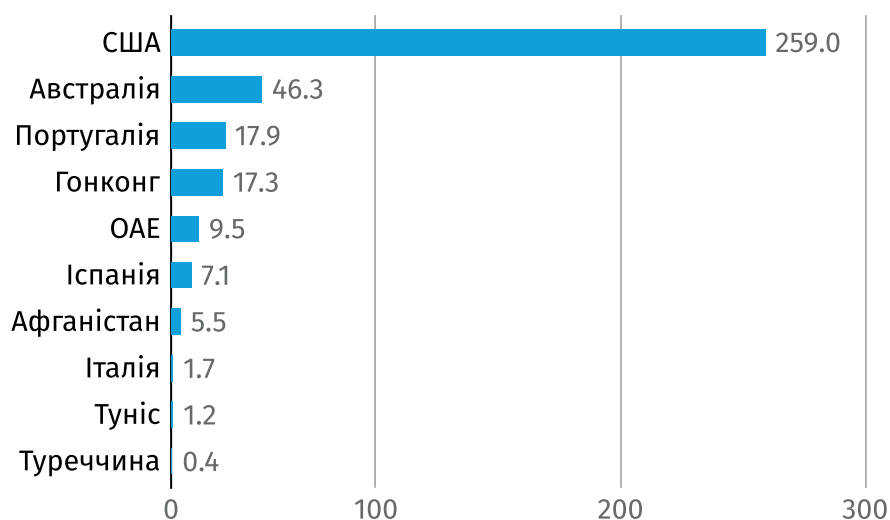
Графіки 1.9-1.11 Розподіл обсягу експорту обраних видів горіхів у шкаралупі найбільшими країнами-експортерами
Джерело: Trademap

Середній експорт волоського горіха у шкаралупі у 2018–2022 рр., тис. тонн

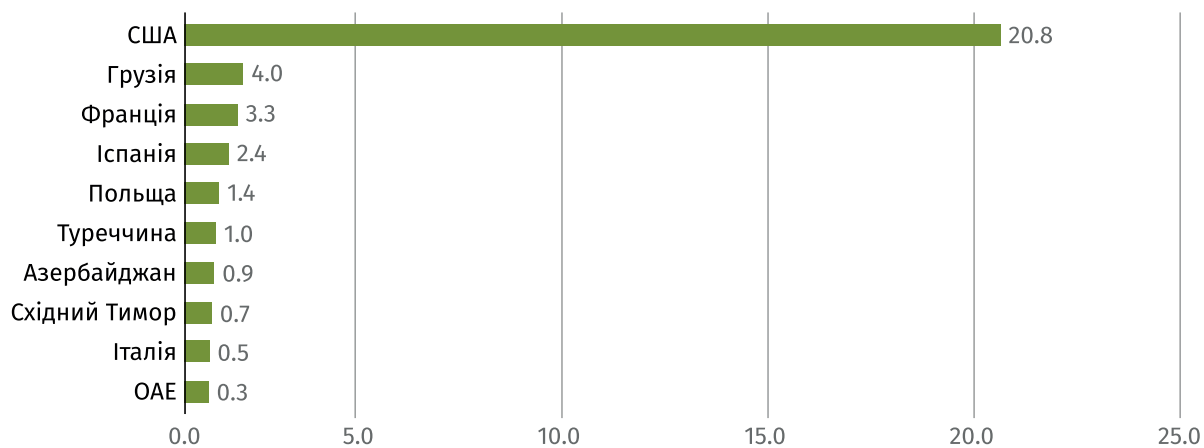
Графік 1.9

Середній обсяг експорту мигдалю в шкаралупі 2018-2022 рр., тис. тонн

Графік 1.10

Середній обсяг експорту фундука в шкаралупі 2018-2022 рр., тис. тонн

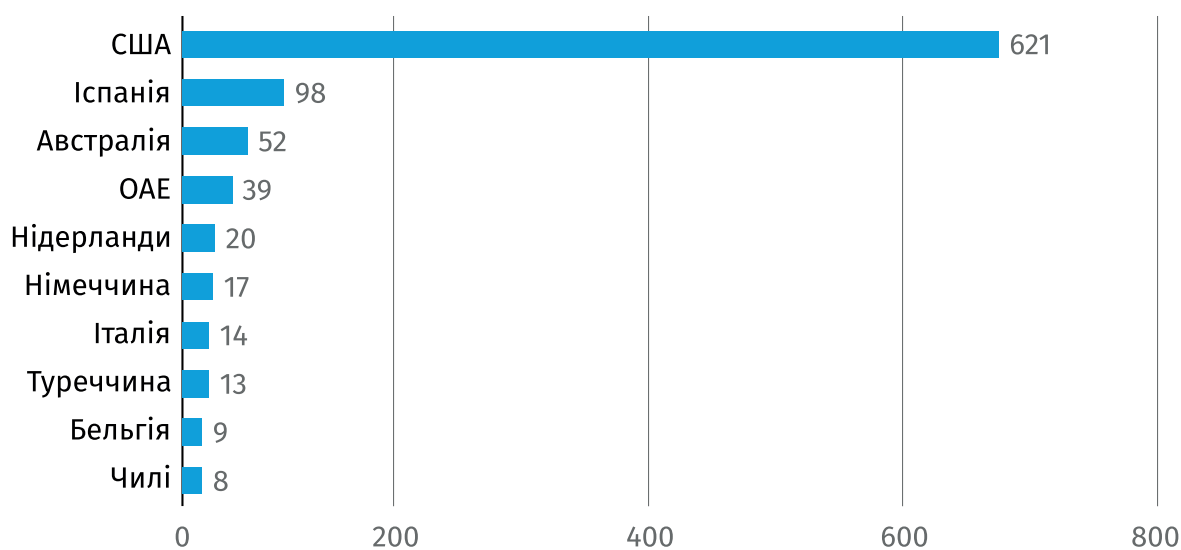
Графік 1.11

Таблиця 1.2 - Експорт горіхів без шкаралупи за 5 років
Джерело: TradeMap

Роки	Волоський горіх без шкаралупи, тис. т	Фундук без шкаралупи, тис. т	Мигдаль без шкаралупи, тис. т
2018	293	249	807
2019	382	285	895
2020	367	257	941
2021	394	317	1,039
2022	373	285	1,041

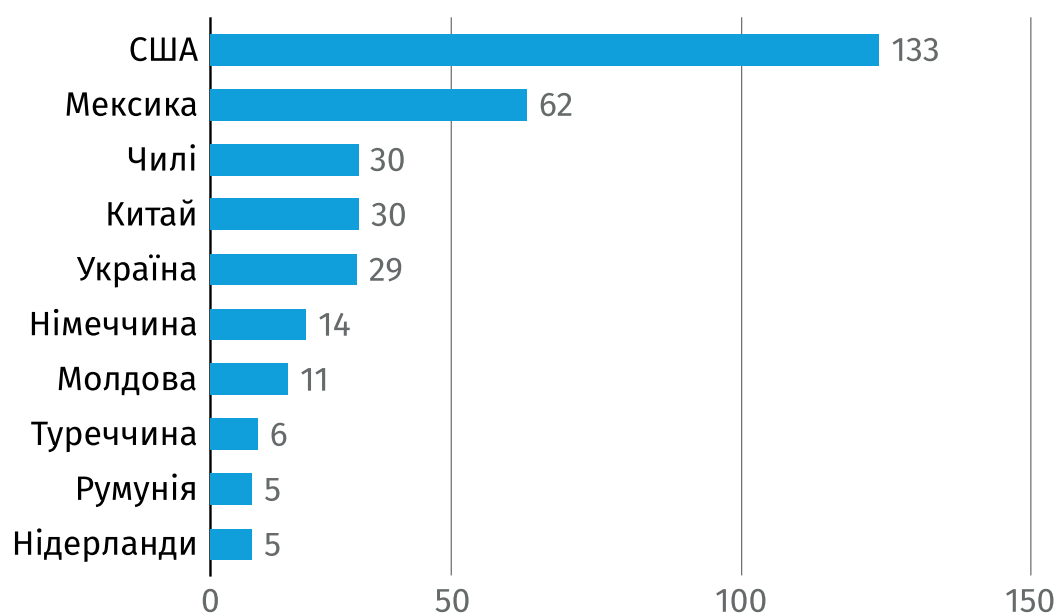
Графіки 1.12-1.14 - Розподіл обсягу експорту обраних видів горіхів без шкаралупи за найбільшими країнами-експортерами
Джерело: Trademap

Середній обсяг експорту мигдалю без шкаралупи 2018-2022 рр., тис. тонн

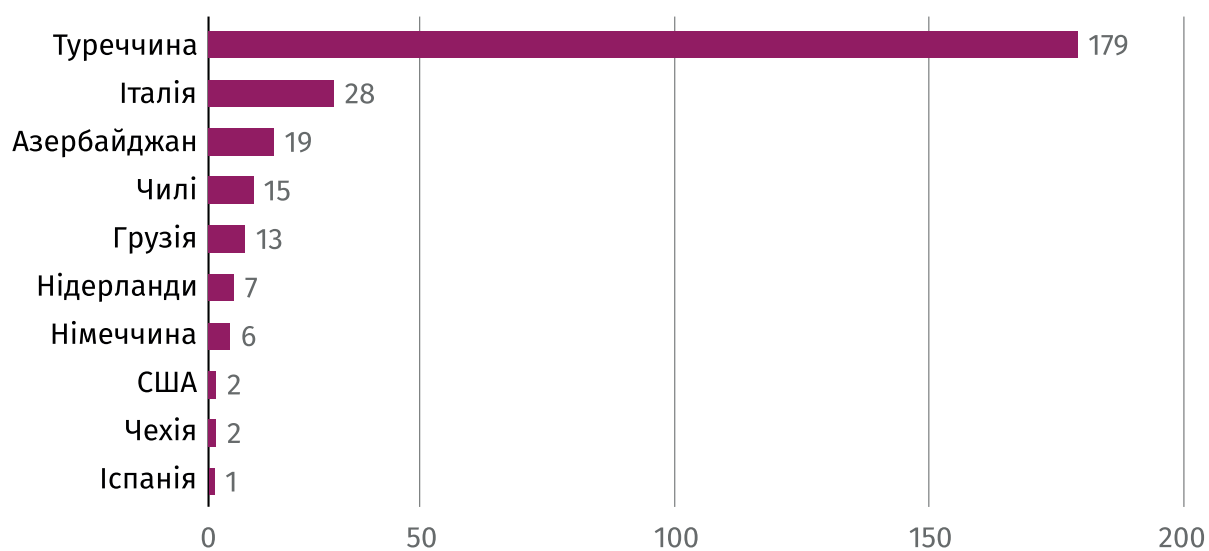
Графік 1.12

Середній обсяг експорту волоського горіха без шкаралупи 2018-2022 рр., тис. тонн

Графік 1.13

Середній обсяг експорту фундука без шкаралупи 2018-2022 рр., тис. тонн

Графік 1.14

Таблиця 1.3 - Експорт свіжих ягід за 5 років

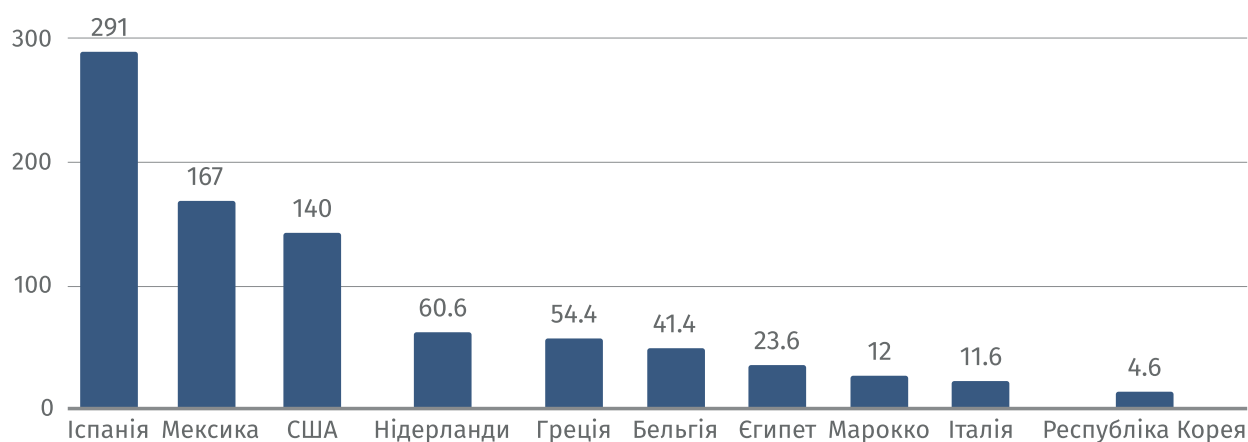
Джерело: TradeMap, Global Trade Tracker, Agriculture.canada, USDA, Blueberriesconsulting.com

Роки	Суниця садова, тис. т	Лохина свіжа тис. т	Малина свіжа, тис. т	Чорниця свіжа, тис. т
2018	900	404	274	7
2019	966	518	399	9
2020	889	549	394	10
2021	1,021	647	385	5
2022	989	706	362	9

Графіки 1.15-1.18 - Розподіл обсягу експорту обраних видів свіжих ягід найбільшими виробниками
Джерело: TradeMap, Global Trade Tracker, Agriculture.canada, USDA, Blueberriesconsulting.com

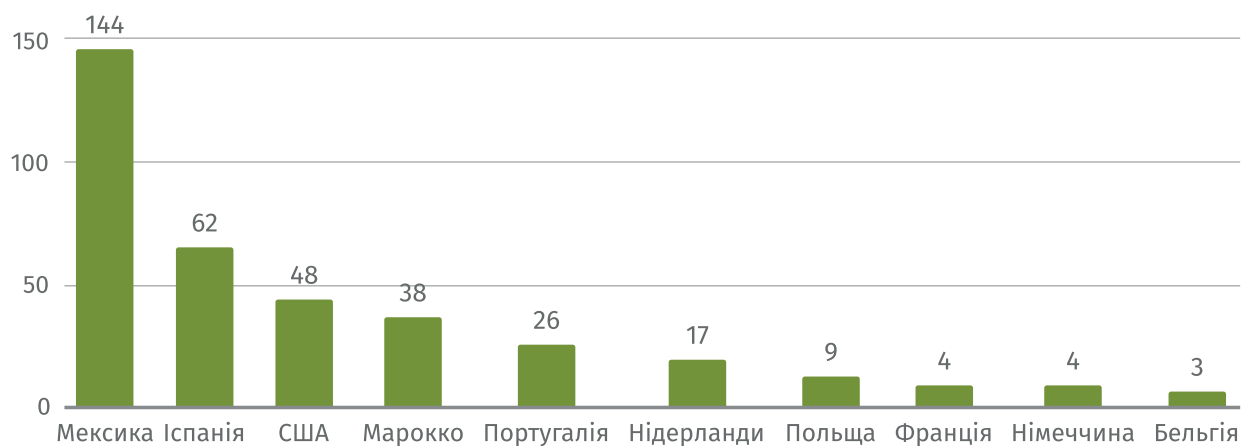
Примітка: дані щодо експорту свіжої лохини Аргентиною є орієнтовними й розраховані на основі припущень

Середній обсяг експорту суниці садової свіжої у 2018–2022 рр., тис. тонн

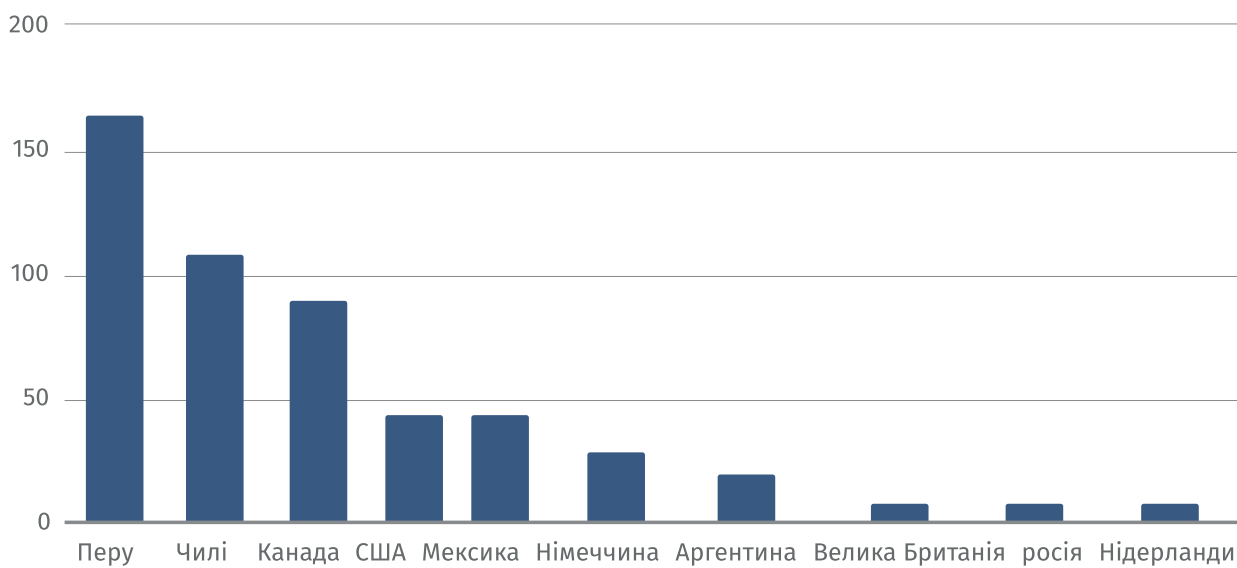
Графік 1.15

Середній обсяг експорту малини свіжої у 2018–2022 рр., тис. тонн

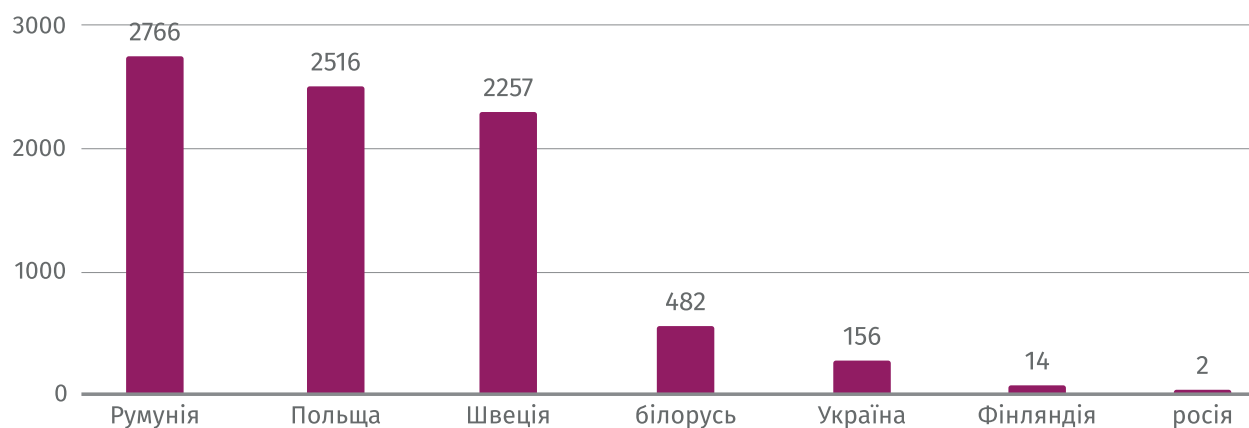
Графік 1.16

Середній обсяг експорту лохини свіжої у 2018–2022 рр., тис. тонн

Графік 1.17

Середній обсяг експорту чорниці лісової свіжої у 2018-2022 рр., тонн

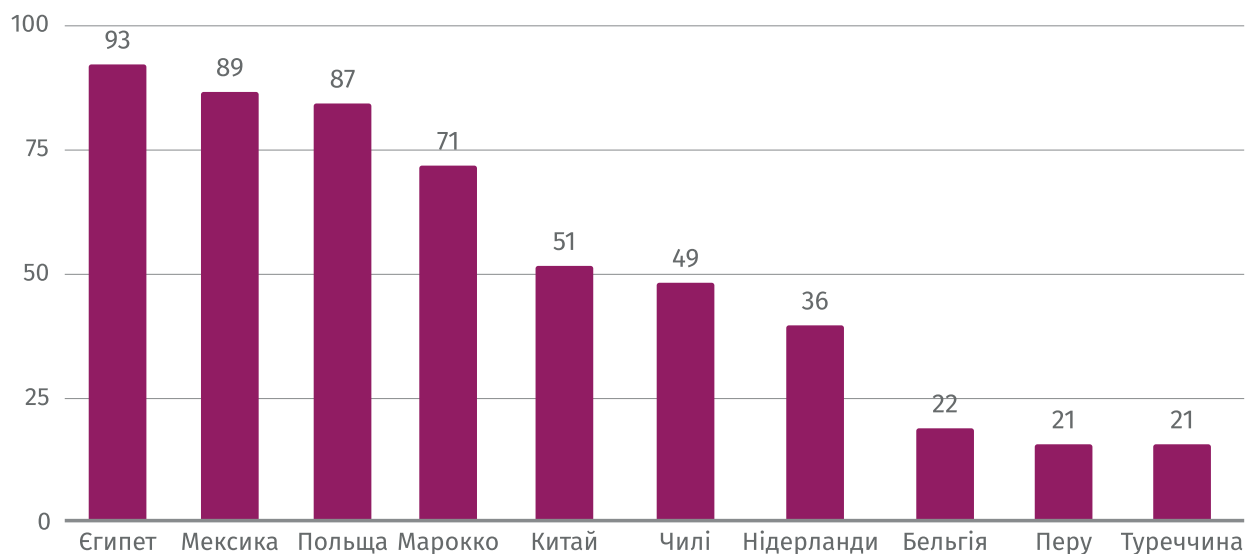

Графік 1.18

Таблиця 1.4 - Експорт заморожених ягід за 5 років
Джерело: TradeMap, Global Trade Tracker

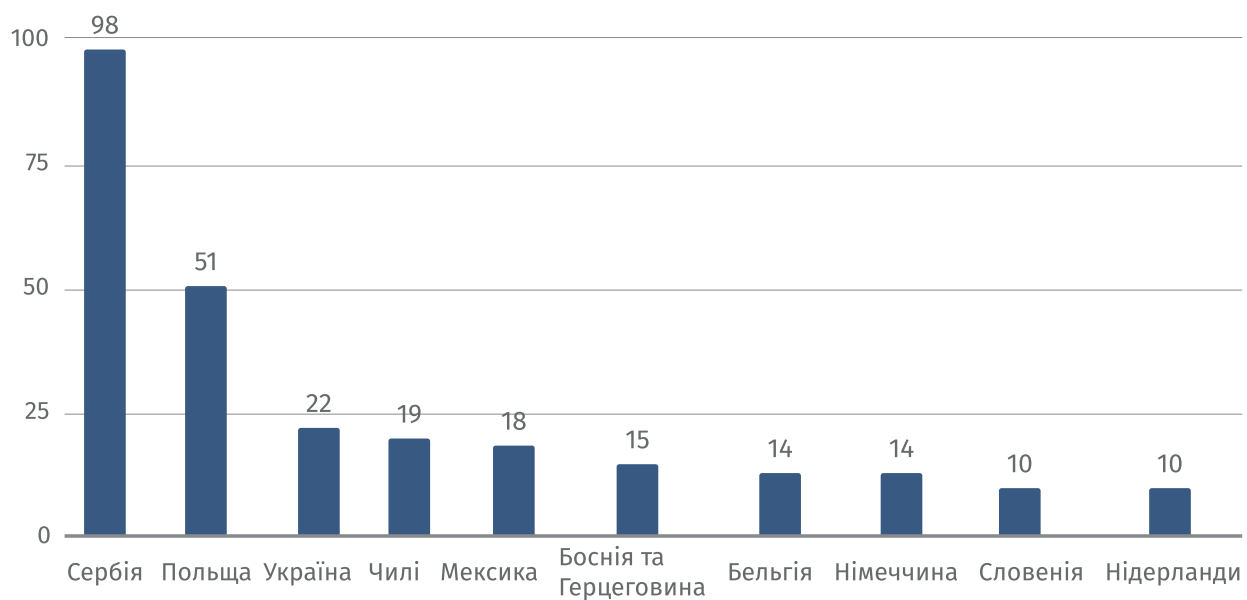
Роки	Суниця садова заморожена, тис. т	Лохина заморожена, тис. т	Малина заморожена, тис. т	Чорниця лісова заморожена, тис. т
2018	601	291	302	104
2019	640	352	313	115
2020	656	358	309	123
2021	701	327	314	123
2022	690	321	227	114

Середній обсяг експорту суниці садової замороженої 2018-2022 рр., тис. тонн

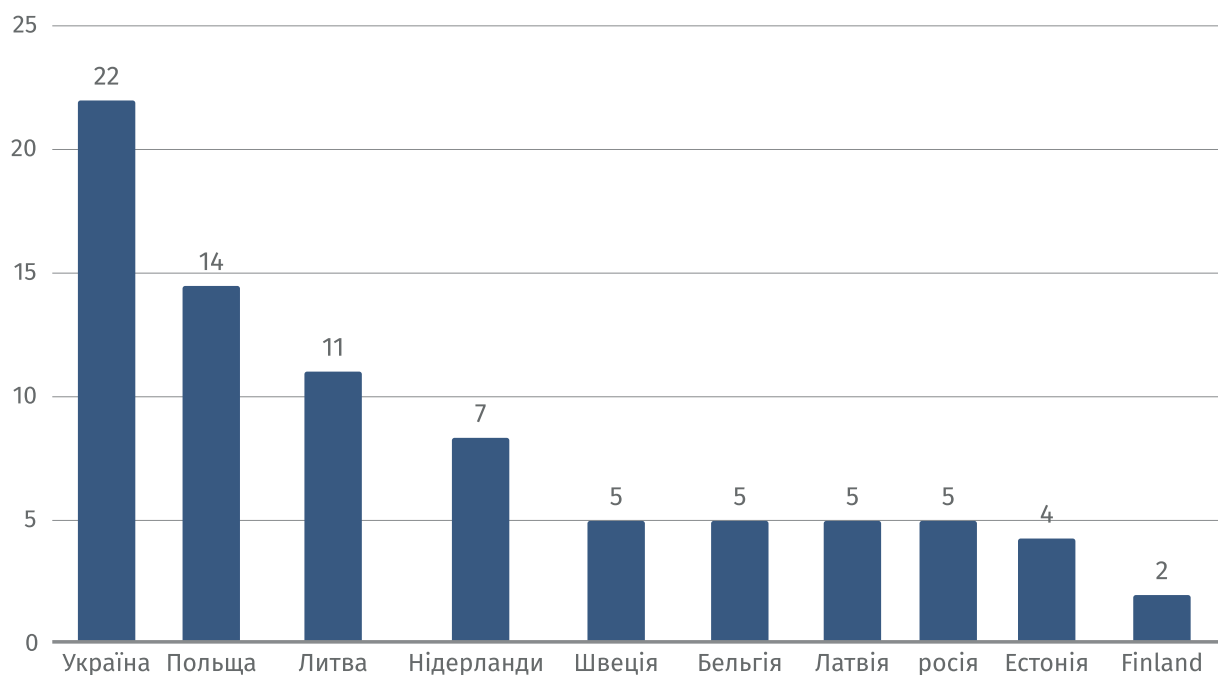
Графік 1.19

Середній обсяг експорту малини замороженої 2018-2022 рр., тис. тонн

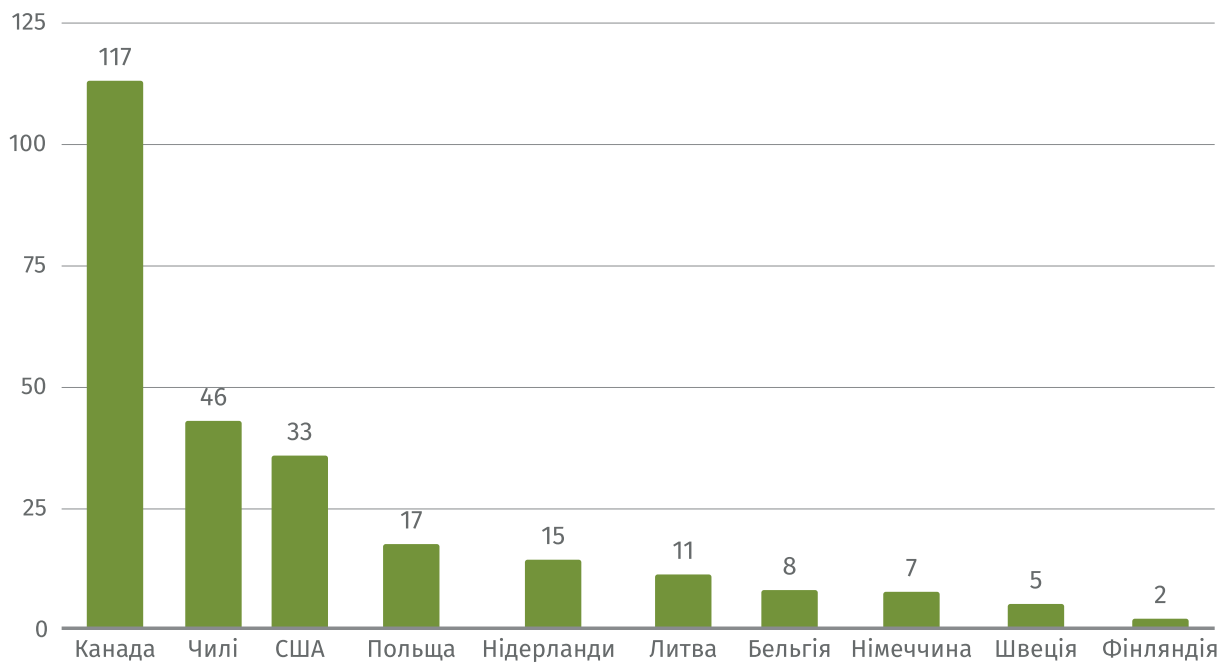
Графік 1.20

Середній обсяг експорту чорниці лісової замороженої 2018-2022 рр., тис. тонн

Графік 1.21

Середній обсяг експорту лосини замороженої 2018-2022 рр., тис. тонн

Графік 1.22

Таблиця 1.5 - Середній обсяг імпорту горіхів у шкаралупі країнами світу відповідно до географічного групування, 2018–2022 рр.
Джерело: TradeMap

Імпортери	Волоський горіх у шкаралупі		Мигдаль у шкаралупі		Фундук у шкаралупі	
	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т
Усі країни світу	937,798	368	1,412,924	342	127,378	36
Країни Європи	195,894	63	57,540	26	33,248	10
Італія	120,646	39	11,473	2	21,046	7
Німеччина	33,800	11	8,621	8	6,867	2
Іспанія	40,292	13	32,165	15	2,878	0.9
Франція	1,157	0.2	5,281	0.9	2,457	0.4
Близький Схід	271,508	114	49,400	21	1,607	0.4
Туреччина	159,502	70	35,631	10	176	0.1
ОАЕ	112,005	44	13,769	11	1,431	0.3
Азія	66,319	30	1,158,578	273	39,093	15
Індія	52,470	24	855,821	196	2	0.1
Китай	12,314	5	215,012	56	32,102	12
Гонконг	1,535	0.5	87,744	21	6,989	3

Таблиця 1.6 - Середній обсяг імпорту горіхів без шкаралупи за країнами світу відповідно до географічного групування, 2018–2022 рр.
Джерело: TradeMap

Імпортери	Волоський горіх без шкаралупи		Мигдаль без шкаралупи		Фундук без шкаралупи	
	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг, тис. т
Усі країни світу	1,739,429	283	5,092,012	867	1,822,435	269
Країни Європи	645,062	92	1,995,229	341	1,102,840	163
Німеччина	307,946	45	635,388	104	479,912	70
Італія	63,893	9	327,279	56	377,041	58
Франція	71,852	11	295,346	42	165,201	23
Нідерланди	78,639	11	207,577	36	46,090	7
Іспанія	122,732	16	529,638	103	34,597	5
Північна Америка	79,192	12	182,632	29	72,945	10
Канада	79,192	12	182,632	29	72,945	10
Близький Схід	68,329	19	404,904	76	21,773	3
ОАЕ	39,928	7	278,165	51	6,662	1
Туреччина	28,401	12	126,739	25	15,111	2
Азія	142,297	20	435,470	81	38,302	4
Японія	132,659	19	245,639	39	8,764	1
Китай	9,638	1	189,831	42	29,538	3

Таблиця 1.7 - Обсяг імпорту свіжих ягід за країнами світу відповідно до географічного групування, 2018–2022 рр.

Джерело: TradeMap, Global Trade Tracker

Примітка: для розрахунку середніх показників імпорту свіжої малини в США були використані дані за 2021–2022 рр.; імпорту свіжої малини й лохини в Канаду — дані за 2020–2022 рр.

Імпорттери	Свіжа суниця садова		Свіжа лохина		Свіжа малина	
	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т
Усі країни світу	3,435,126	986	2,921,007	680	2,231,632	292
Країни Європи	833,952	446	738,848	121	851,981	125
Німеччина	287,865	208	69,746	11	285,439	39
Франція	181,085	106	3,681	1	143,363	25
Нідерланди	114,851	50	484,225	80	157,635	20
Італія	91,778	31	4,418	1	32,219	5
Бельгія	114,501	36	30,515	5	44,399	7
Іспанія	43,872	15	146,263	24	221,145	34
Північна Америка	1,281,444	333	1,760,065	496	810,138	90
США	903,475	208	1,483,105	437	571,458	60
Канада	377,969	125	276,960	59	238,680	30

Таблиця 1.8 - Обсяг імпорту заморожених ягід за країнами світу відповідно до географічного групування, 2018–2022 рр.

Джерело: TradeMap, Global Trade Tracker

Імпортери	Суниця садова заморожена		Малина заморожена		Лохина заморожена		Чорниця лісова заморожена	
	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т	Середній обсяг імпорту, тис. дол. США	Середній обсяг імпорту, тис. т
Усі країни світу	1,296,076	737	868,575	283	289,723	119	416,969	155
Країни Європи	576,745	302	527,334	173	112,786	47	188,804	65
Німеччина	162,467	103	192,580	66	40,874	17	45,710	15
Франція	101,026	61	100,502	29	13,725	5	23,648	7
Нідерланди	75,936	49	32,258	12	20,256	9	26,798	10
Польща	69,519	29	67,937	22	9,245	4	49,047	17
Велика Британія	73,085	20	36,817	10	7,455	3	6,746	3
Бельгія	45,344	34	55,268	18	17,460	8	16,669	6
Австрія	49,367	6	41,972	15	3,772	1	20,185	7
Північна Америка	374,368	184	144,514	40	158,611	66	69,922	38
США	304,848	151	94,864	27	103,311	40	69,922	38
Канада	69,519	33	49,649	13	55,299	25	0	0

ДОДАТОК II. ОГЛЯД СЕКТОРА ЯГІД ТА ГОРІХІВ В УКРАЇНІ

Горіховий сектор

Внутрішній ринок: Валовий збір, врожайність, площа

Таблиця 2.1 - Площа, валовий збір та врожайність горіхів в Україні у 2014–2023 рр.
Джерело: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Господарства усіх категорій	Валовий збір, тис. т	102.77	115.10	108.00	108.66	127.21	125.89	113.38	115.48	107.88	106.93
	Урожайність, т з 1 га	7.77	8.51	7.97	7.90	9.02	8.52	8.01	8.23	7.78	7.37
	Площа насаджень, тис. га	13.20	13.50	13.30	13.50	13.80	14.50	13.70	14.10	13.70	14.20
Підприємства	Валовий збір, тис. т	0.31	0.50	1.16	1.29	1.33	1.07	0.92	1.35	1.66	3.82
	Урожайність, т з 1 га	0.62	0.63	1.17	1.11	0.86	0.49	0.59	9.20	0.75	1.16
	Площа насаджень, тис. га	0.50	0.80	0.90	1.00	1.40	2.10	1.30	1.50	2.10	3.20
Господарства населення	Валовий збір, тис. т	102.46	114.60	106.84	107.37	125.88	124.82	112.46	114.13	106.22	103.11
	Урожайність, т з 1 га	8.07	9.00	8.52	8.54	10.04	9.94	8.95	9.08	9.15	9.20
	Площа насаджень, тис. га	12.70	12.70	12.40	12.50	12.40	12.40	12.40	12.60	11.60	11.00

Внутрішній ринок: ціни

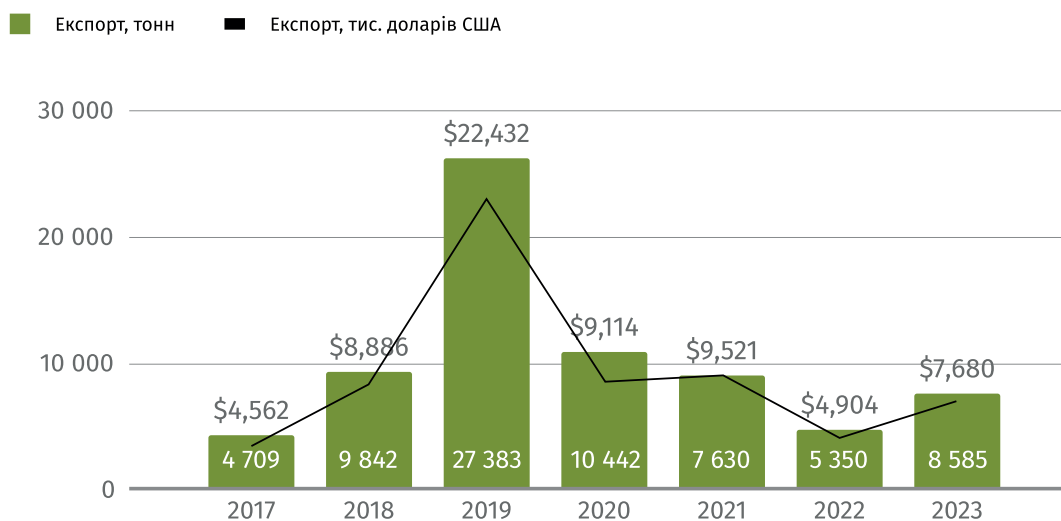
Таблиця 2.2 Ціни на волоський горіх в шкаралупі, Україна
Джерело: East Fruit

Місяць, дол./кг	Січ.	Лют.	Берез.	Квіт.	Трав.	Черв.	Лип.	Серп.	Верес.	Жовт.	Листоп.	Груд.
2021	0.71	0.66	0.62	0.55	0.54				0.74	0.91	0.99	1
2022	1.07	1.13	1.09	1.09						0.49	0.46	0.48
2023	0.47	0.41	0.39	0.35	0.33				0.55	0.46	0.39	0.38
2024	0.44	0.51	0.52									

Примітка: показники розраховані самостійно на основі середньотижневих даних з EastFruit

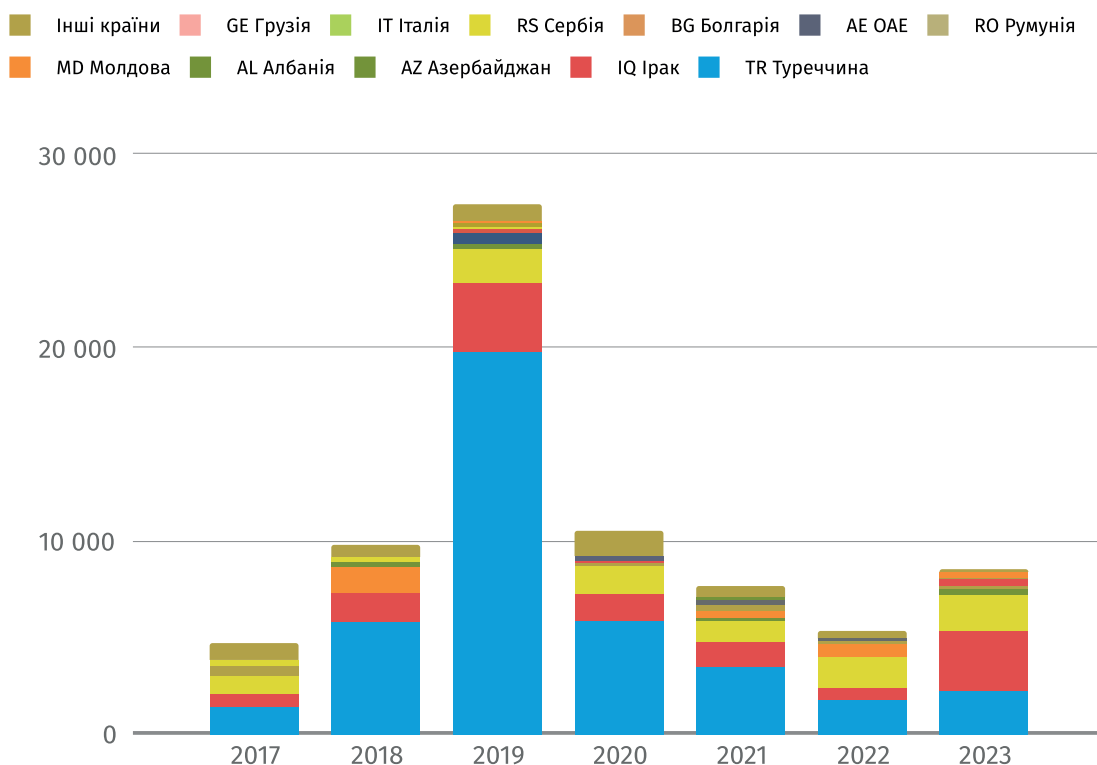
Зовнішня торгівля

Обсяги експорту волоського горіху в шкаралупі, тис. доларів США і тонн

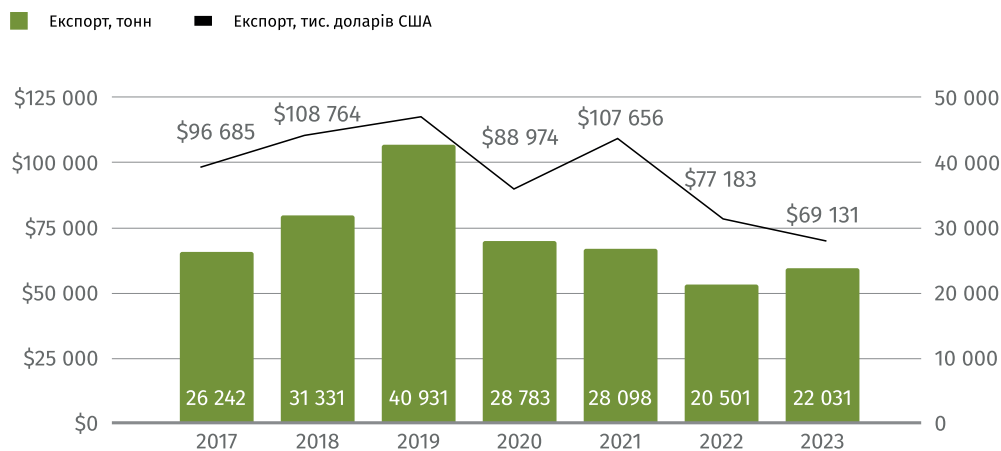
Графік 2.2 - Обсяги українського експорту волоського горіху у шкаралупі у 2017–2023 рр. Джерело: Державна митна служба, код 080231

Обсяги українського експорту волоського горіху у шкаралупі в розрізі країн, тонн

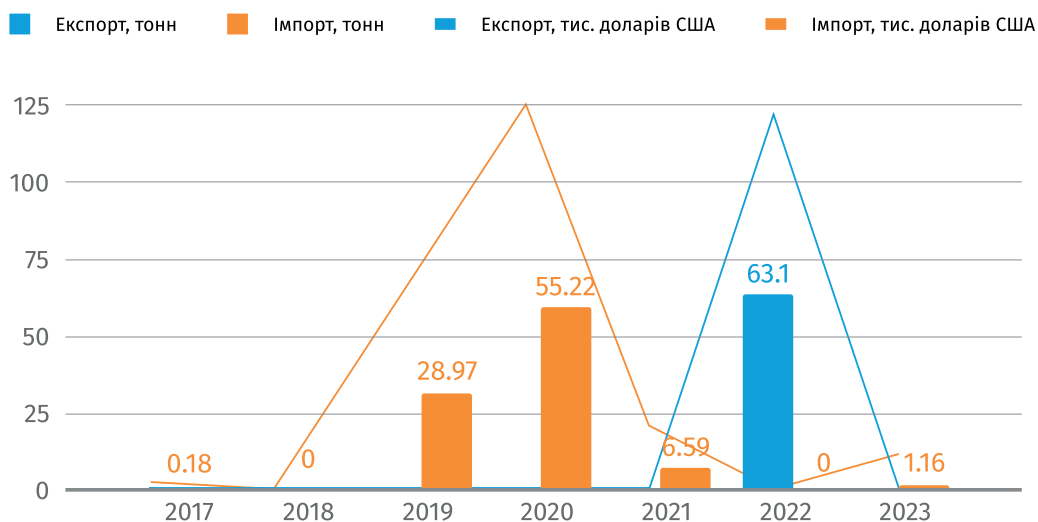
Графік 2.3 - Обсяги українського експорту волоського горіху у шкаралупі у 2017–2023 рр. за країнами, т
Джерело: Державна митна служба, код 080231

Обсяги експорту горіха волоського без шкаралупи, тис. доларів США і тонн

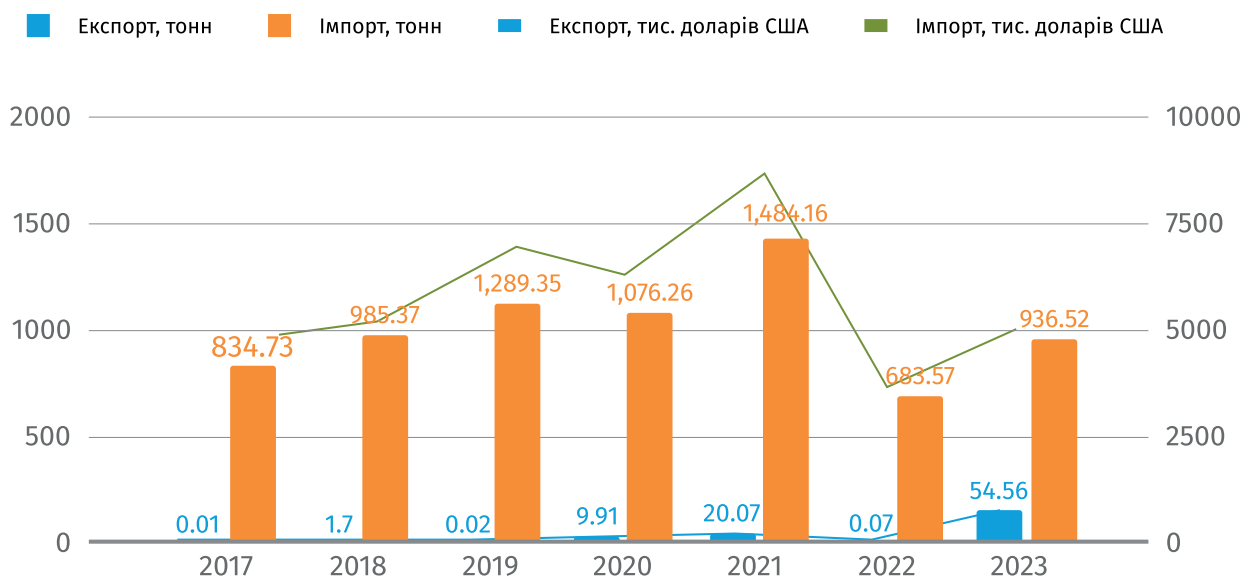
Графік 2.4 - Обсяги українського експорту волоського горіха без шкаралупи у 2017–2023 рр.
Джерело: Державна митна служба, код 080232

Обсяги експорту та імпорту фундука в шкаралупі, тис. доларів США і тонн

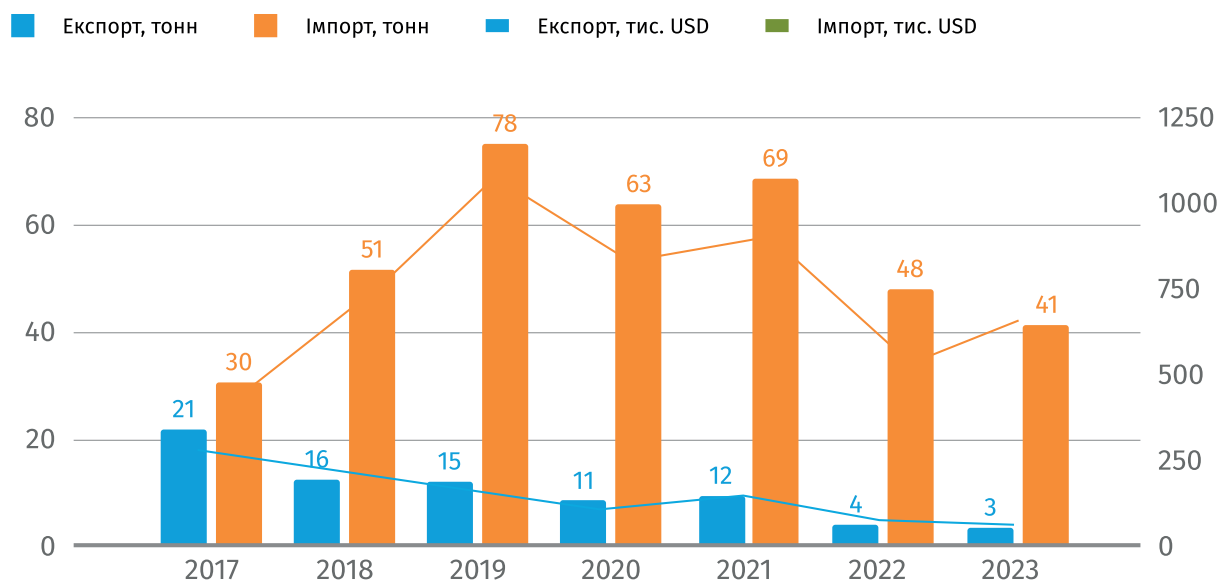
Графік 2.5 - Обсяги українського експорту та імпорту фундука в шкаралупі у 2017–2023 рр.
Джерело: Державна митна служба, код 080221

Обсяги експорту та імпорту фундука без шкаралупи, тис. доларів США і тонн

Графік 2.6 - Обсяги українського експорту та імпорту фундука без шкаралупи у 2017–2023 рр.
Джерело: Державна митна служба, код 080222

Обсяги експорту та імпорту оброблених горіхів нетто < 1 кг, тис. доларів США і тонн

Графік 2.7 - Обсяги українського експорту та імпорту у 2017–2023 рр. смаженого мигдалю та фісташок у первинній упаковці масою нетто не більше ніж 1 кг
Джерело: Державна митна служба, код 20081993

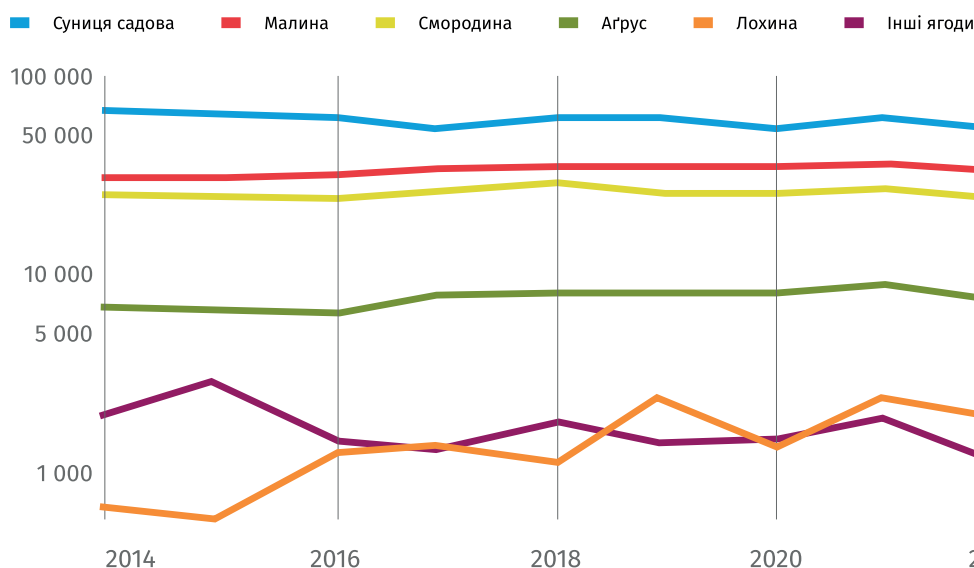
Ягідний сектор

Внутрішній ринок: валовий збір, урожайність, площа

Таблиця 2.3 - Площа, валовий збір та врожайність ягідних культур в Україні у 2014–2023 рр.
Джерело: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Валовий збір, тис. т	132.90	130.04	127.71	126.84	138.26	136.65	127.25	138.74	123.30	120.54
Урожайність, т з 1 га	6.72	6.56	6.48	6.32	6.84	6.86	6.46	6.97	6.78	7.03
Площа насаджень, тис. га	19.50	19.80	19.80	19.90	20.20	19.80	19.90	19.90	18.10	17.20
Валовий збір, тис. т	11.05	12.00	12.59	14.34	15.32	14.92	13.20	15.56	13.20	12.98
Урожайність, т з 1 га	2.76	2.67	2.75	2.91	3.04	3.13	2.96	3.33	3.27	3.35
Площа насаджень, тис. га	4.00	4.50	4.60	4.70	4.90	4.50	4.60	4.70	3.90	3.90
Валовий збір, тис. т	121.85	118.04	115.12	112.50	122.94	121.73	114.05	123.18	110.10	107.56
Урожайність, т з 1 га	7.83	7.69	7.61	7.44	8.11	8.03	7.48	8.08	7.79	8.10
Площа насаджень, тис. га	15.50	15.30	15.20	15.30	15.30	15.30	15.30	15.20	14.20	13.30

Обсяги вирощування основних ягідних культур в Україні в 2014–2023 рр., тонн

Графік 2.8 - Обсяги зростання основних ягідних культур в Україні у 2014–2023 рр. Джерела: Держстат, ФАО

Примітки:

Держстат відносить до категорії малина й ожину, але показники по цій культурі незначні.

Лохина об'єднана з чорницею через можливу похибку з назвою.

Категорія «інші ягоди» охоплює чорноплідну горобину, обліпиху, шовковицю, журавлину, ківі та актинідію.

Показники категорії «інші» розраховані самостійно на основі даних з Держстату та ФАО.

Внутрішній ринок: ціни

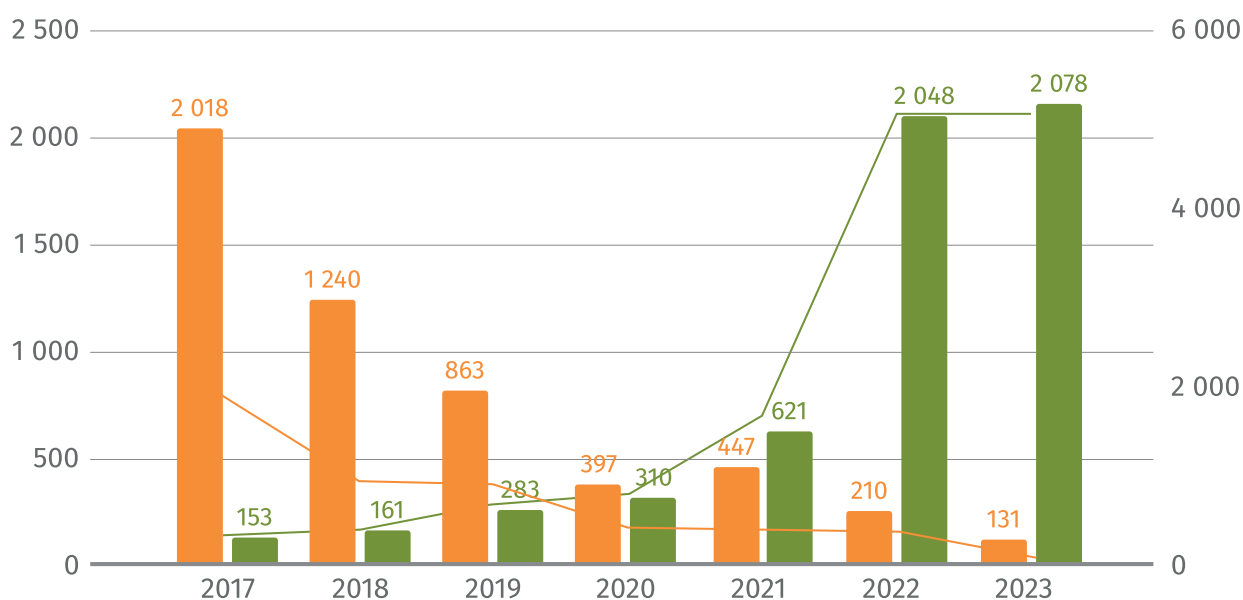
Таблиця 2.4: Average monthly prices for berries.
Source: East Fruit

Ягода	Сезон низьких цін	Дол. США за 1 кг	Сезон високих цін	Дол. США за 1 кг
Суниця садова	Травень — серпень	0,95 до 3,45	December-March	5,3 до 14,57
Лохина в/г	Липень — вересень	До 2,84	November-March	До 24,63
Малина свіжа	Липень	0,82 до 3,32	—	—

Зовнішня торгівля

Обсяги імпорту та експорту суниці садової свіжої, тис. доларів США і тонн

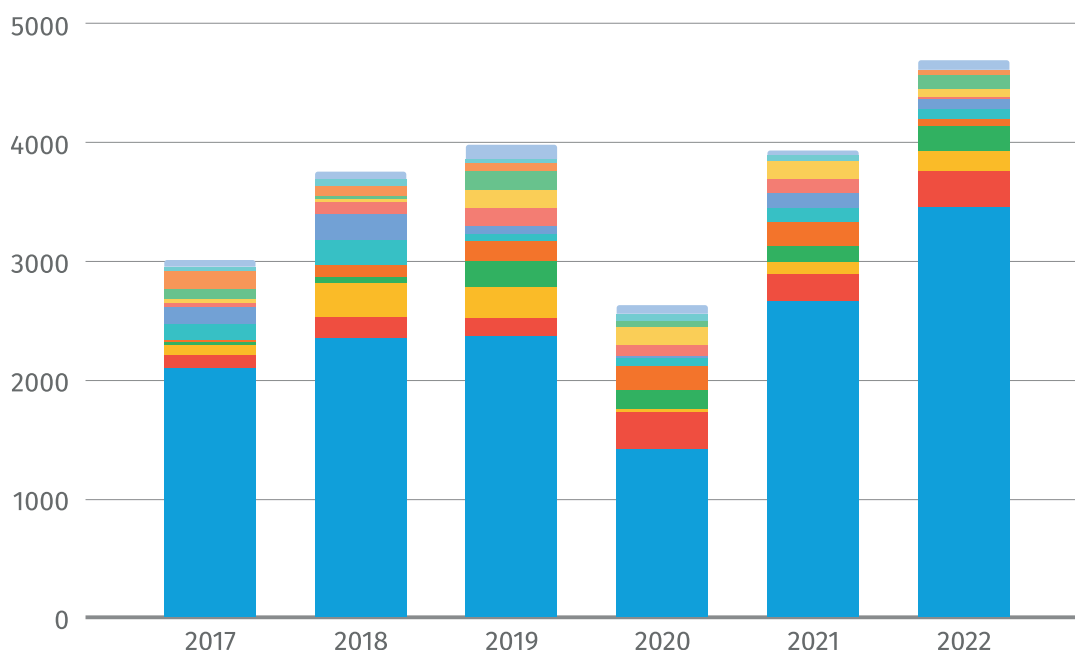
■ Експорт, тонн
 ■ Імпорт, тонн
 ■ Експорт, тис. доларів США
 ■ Імпорт, тис. доларів США

Графік 2.9 - Обсяги українського експорту та імпорту свіжої суниці у 2017–2023 рр.
Джерело: Державна митна служба, код 081010

Обсяги українського експорту суниці садової замороженої в розрізі країн, тонн

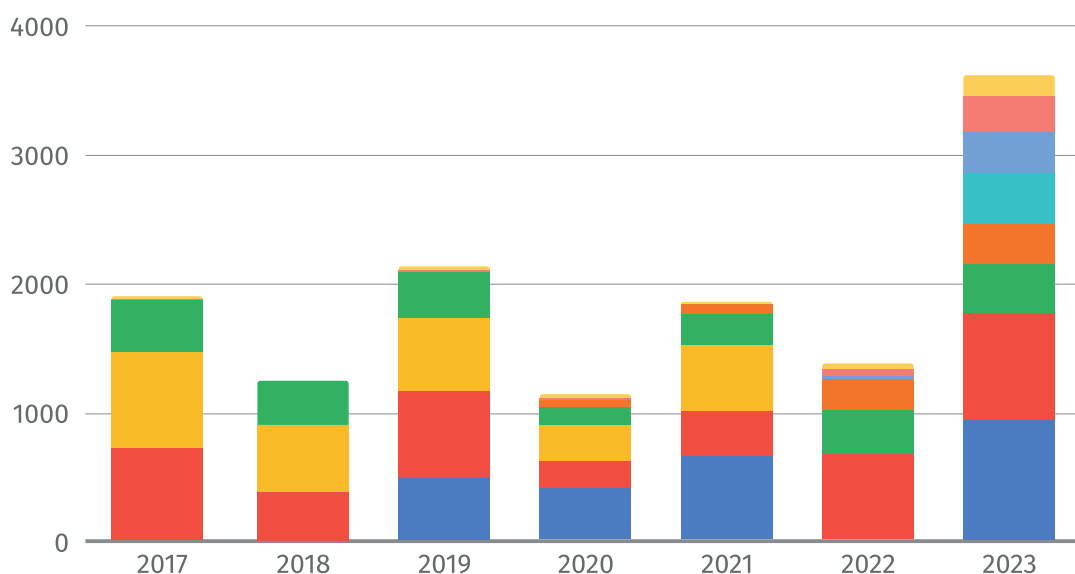
Інші країни US США BY білорусь IT Італія IL Ізраїль LT Литва FR Франція
BE Бельгія NL Нідерланди CZ Чехія AT Австрія DE Німеччина PL Польща

Графік 2.10 - Обсяги українського експорту замороженої суниці у 2017–2023 рр. за країнами
Джерело: Державна митна служба, код 081110

Обсяги українського експорту лохини та журавлини свіжої в розрізі країн, тонн

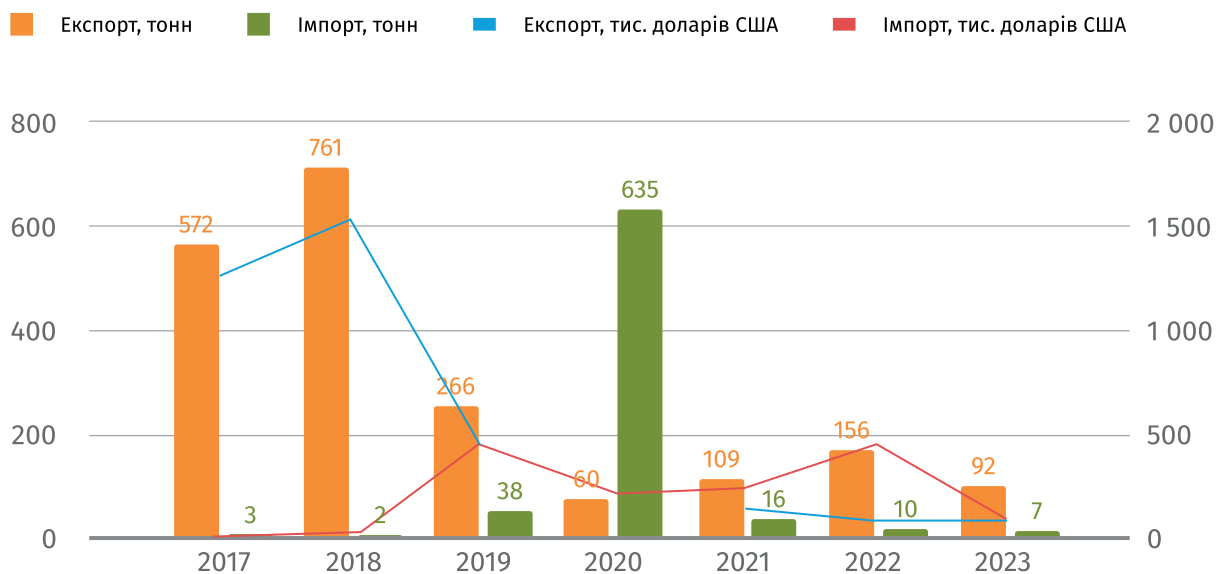
Інші країни ES Іспанія GE Грузія DE Німеччина MD Молдова GB Велика Британія
BY білорусь NL Нідерланди PL Польща

Графік 2.11 - Обсяги українського експорту свіжої культивованої лохини та журавлини у 2017–2023 рр. за країнами

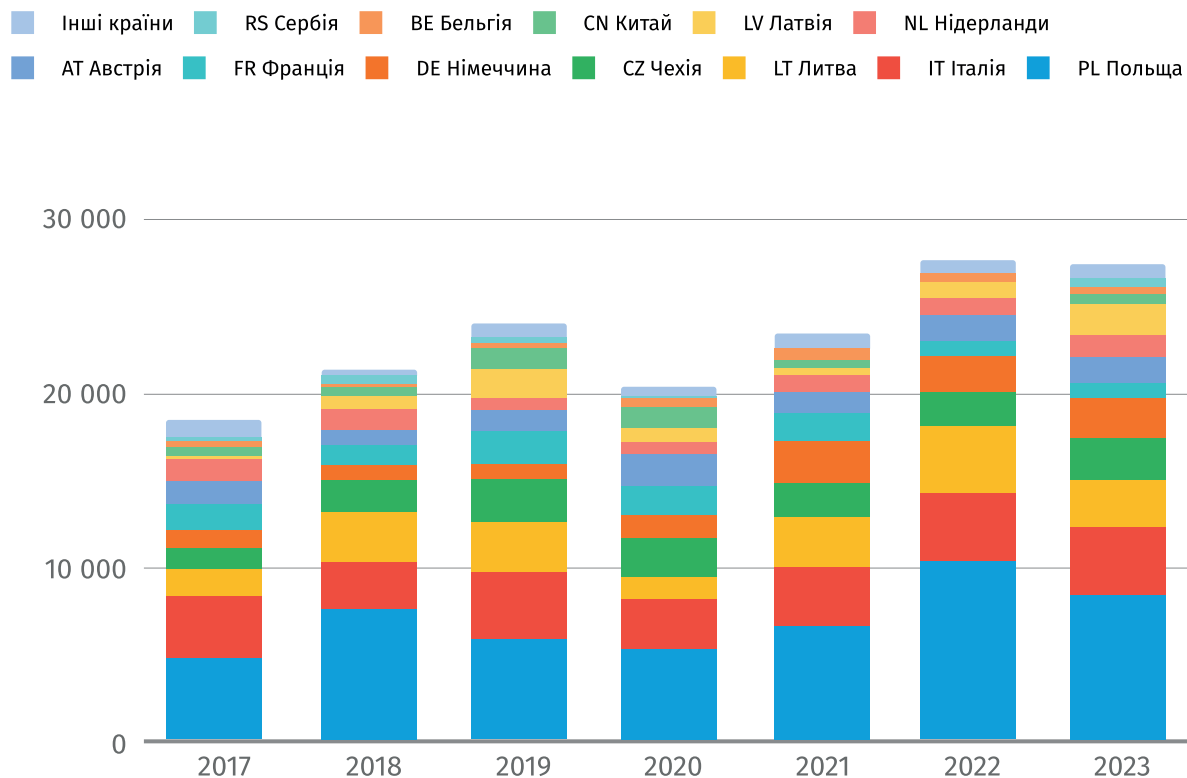
Джерело: Державна митна служба, код 08104050 (під цим кодом наводиться лише лохина)

Обсяги імпорту та експорту чорниці свіжої, тис. доларів США і тонн

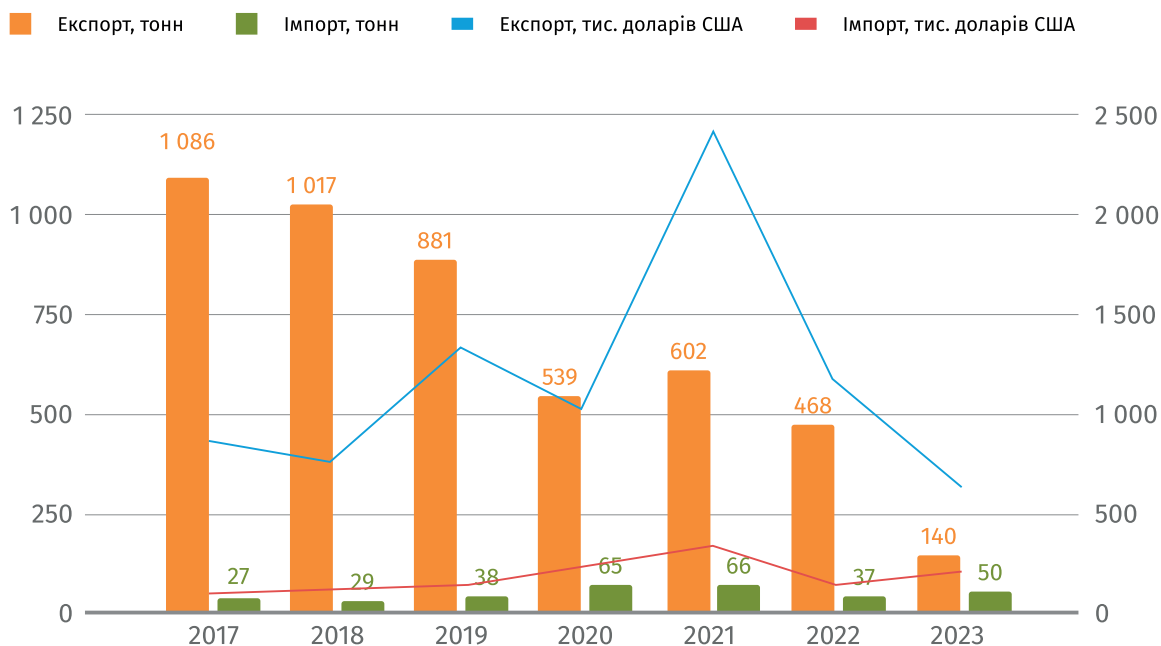
Графік 2.12 - Обсяги українського імпорту та експорту свіжої чорниці у 2017–2023 рр.
Джерело: Державна митна служба, код 08104030

Обсяги українського експорту чорниці замороженої в розрізі країн, тонн

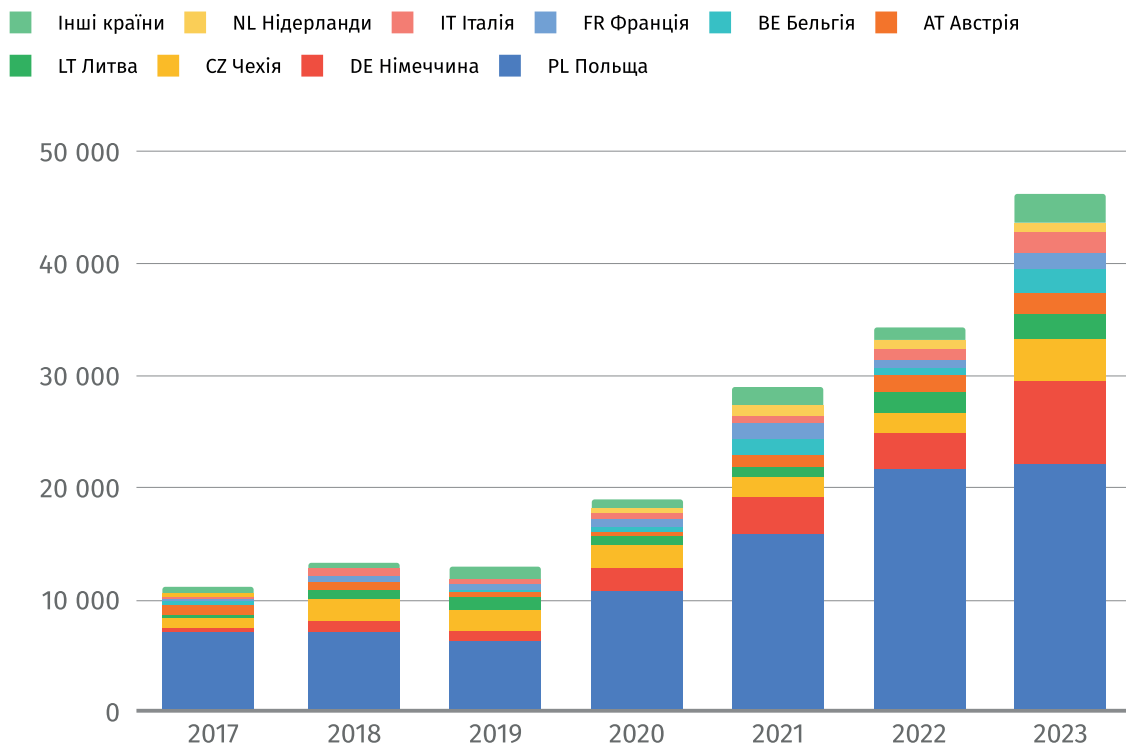
Графік 2.13 - Обсяги українського експорту замороженої чорниці у 2017–2023 рр. за країнами
Джерело: Державна митна служба, код 08119050

Обсяги імпорту та експорту малини свіжої, тис. доларів США і тонн

Графік 2.14 - Обсяги українського імпорту та експорту свіжої малини у 2017–2023 рр.
Джерело: Державна митна служба, код 08102010

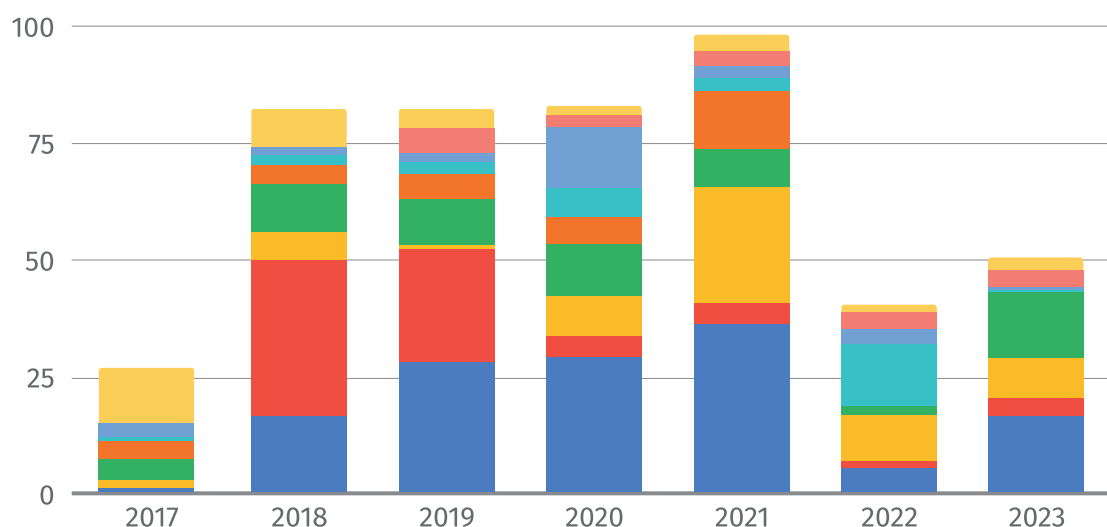
Обсяги українського експорту малини замороженої в розрізі країн, тонн

Графік 2.15 - Обсяги українського експорту замороженої малини у 2017–2023 рр. за країнами
Джерело: Державна митна служба, код 08112031

Обсяги українського експорту джемів з полуниці та суниці в розрізі країн, тонн

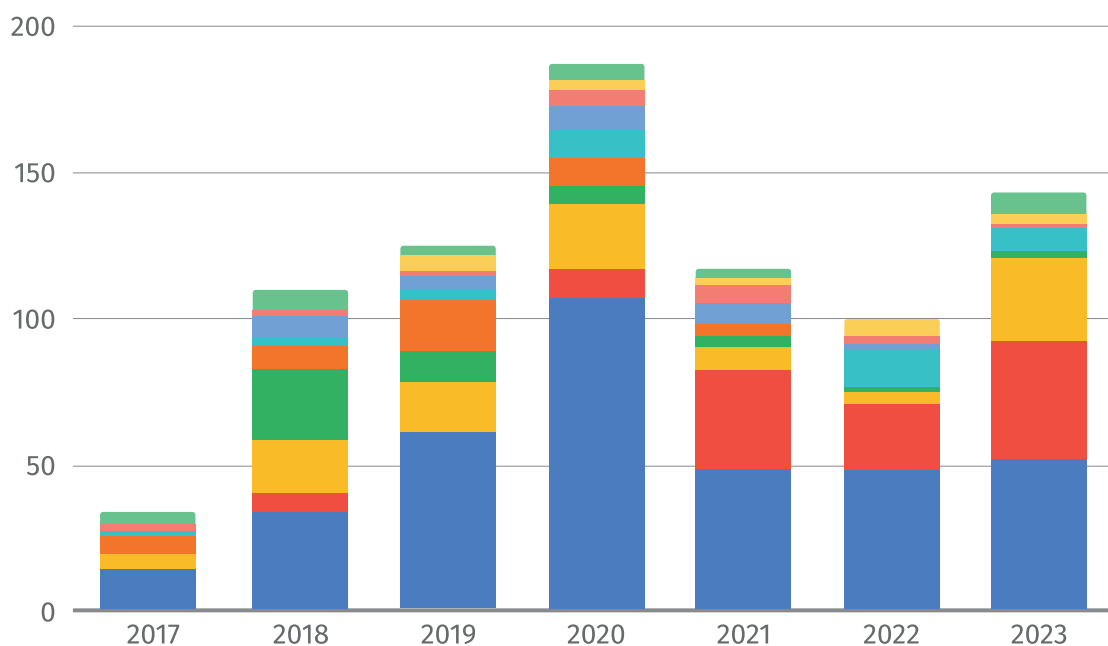
Інші країни LT Литва MD Молдова CA Канада BY білорусь US США
DE Німеччина LV Латвія IL Ізраїль

Графік 2.16 - Обсяги українського експорту джемів з полуниці та суниці у 2017–2023 рр. за країнами
Джерело: Державна митна служба, код 20079933

Обсяги українського експорту джемів з малини в розрізі країн, тонн

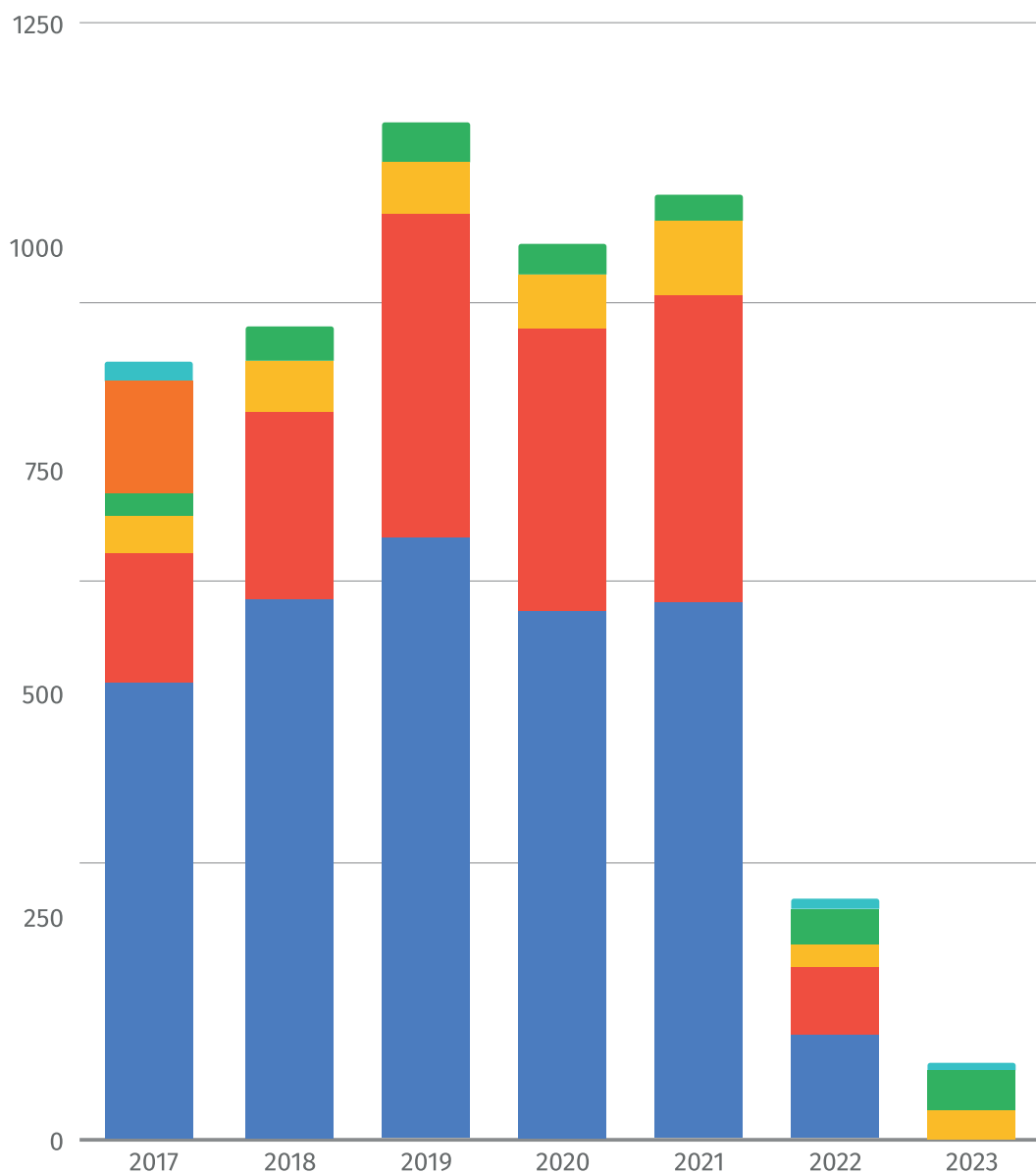
Інші країни LT Литва MD Молдова KR Корея, Республіка CA Канада BY білорусь
LV Латвія US США DE Німеччина IL Ізраїль

Графік 2.17 - Обсяги українського експорту джему з малини у 2017–2023 рр. за країнами
Джерело: Державна митна служба, код 20079935

Обсяги українського експорту продуктів із суниць та полуниць в розрізі країн, тонн

Інші країни DE Німеччина MD Молдова GE Грузія KZ Казахстан BY білорусь

Графік 2.18 - Обсяги українського експорту полуниці та суниці, приготовленої або консервованої з додаванням або без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин або спирту, у 2017–2023 рр., за країнами

Джерело: Державна митна служба, код 200880

ДОДАТОК III. ПЕРЕЛІК БІЗНЕС-АСОЦІАЦІЙ

No.	Назва	Місце розташування	Регіон впливу	Сайт	Короткий опис	Категорії учасників	Кількість членів	Керівник
Профільні асоціації плодово-ягідного сектору								
1	Асоціація «Ягідництво України»	м. Київ	Україна	https://uaberries.com/	Галузева асоціація, що об'єднує всіх професійних гравців плодово-ягідного ринку, які спеціалізуються на вирощуванні та переробленні ягід і кісточкових фруктів, постачанні посадкового матеріалу, а також кооперативи, громадські організації, освітні заклади та інших представників сектора	Виробники та переробники ягідної продукції, а також постачальники ресурсів для сектора	≈ 45	Ірина Кухтіна
2	Українська плодовоовочева асоціація (УПОА)	м. Київ	Україна	https://fruit-ukraine.org/	Група експортоорієнтованих виробників плодовоовочевої продукції з однаковими цінностями та стратегіями. Центр знань аграрного бізнесу України, мета якого — відкриття нових ринків у світі та підвищення якості й конкурентоспроможності української продукції. Більшість виробників УПОА мають міжнародні сертифікати якості, зокрема Global G.A.P.	Експортоорієнтовані виробники плодовоовочевої продукції	≈ 40	Тарас Баштанник

No.	Назва	Місце розташування	Регіон впливу	Сайт	Короткий опис	Категорії учасників	Кількість членів	Керівник
Профільні асоціації плодово-ягідного сектору								
3	Укрсадвинпром (Асоціація садівників, виноградарів та виноробів України)	м. Київ	Україна	https://ukrsadprom.org/	Об'єднання садівників, виробників продукції з плодів та ягід, виробників та постачальників садивного матеріалу, обладнання, сировини, інших матеріалів і послуг для садівництва й виробництва продукції з плодів та ягід, інших господарських та громадських об'єднань у галузі садівництва та перероблення плодово-ягідної сировини	Виробники фруктів, ягід, горіхів та винограду	200	Олександр Матвієць
4	Корпорація «Вінницясадвинпром»	м. Вінниця	Вінницька обл.	-	Одна з перших садівничих асоціацій в Україні, до складу якої входять 46 підприємств Вінницької області, що спеціалізуються на вирощуванні садівничої продукції. Загальна площа садів — 7,5 тис. га, ріллі — 18,0 тис. га. Середньорічне виробництво плодів та ягід — понад 100 тис. т	Виробники фруктів та ягід	46	Сергій Бойчук

№.	Назва	Місце розташування	Регіон впливу	Сайт	Короткий опис	Категорії учасників	Кількість членів	Керівник
Профільні асоціації у секторі горіхів								
5	Громадська спілка «Асоціація садівників, виноградарів та виноробів України» (ГС «УКРСАДВИНПРОМ»)	м. Київ	Україна	https://www.ukrsadvinprom.com/	Об'єднує 200 виробників фруктів, ягід, горіхів та винограду, підприємства, які переробляють фрукти та ягоди, виробляють вино, а також наукові установи для впровадження нових наукових підходів у виробництво. Сприяє впровадженню нових технологій посадки, обробки, очищення, зберігання та транспортування для підвищення якості фруктів та ягід, залученню інвестицій у будівництво переробних та холодильних установок	Виробники фруктів, ягід, горіхів та винограду, переробні підприємства галузі, а також наукові установи	200	Володимир Печко
6	Всеукраїнська громадська організація «Українська горіхова асоціація»	м. Дніпро	Україна	https://www.ukr-nuts.com.ua/	Об'єднує селекціонерів та розсадники горіхоплідних культур, садівників-фермерів, фахівців промислових горіхових садів, переробних підприємств, експортерів горіхів та горіхової продукції, виробників горіхового обладнання та краплинного зрошення, проєктантів садів та експертів-дорадників з вирощування	Розсадники, промислові виробники, переробники та експортери горіхів	136 + понад 2 000 асоційованих членів	Геннадій Юдін

№.	Назва	Місце розташування	Регіон впливу	Сайт	Короткий опис	Категорії учасників	Кількість членів	Керівник
Інші асоціації								
7	Всеукраїнське громадське об'єднання «Українська аграрна конфедерація»	м. Київ	Україна	www.agroconf.org	Лідер громадського аграрного руху, що стоїть на захисті інтересів учасників аграрного ринку й докладає значних зусиль, власний досвід і знання для розв'язання на державному рівні проблемних питань як аграрної галузі загалом, так і окремих підприємств-членів та партнерів УАК	Професійні громадські об'єднання, агропромислові підприємства	≈ 40	Леонід Козаченко
8	Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» (УКАБ)	м. Київ	Україна	https://ucab.ua/	Об'єднання передових агропромислових компаній України. У 2024 р. введено статус асоціації № 1 в АПК України, об'єднуючи понад 190 знакових представників галузі — агрокомпаній та постачальників сільгоспресурсів, націлених на подальший розвиток вітчизняного агробізнесу	Агропереробні компанії та постачальники сільгоспресурсів	Понад 40	Алекс Ліссітса

No.	Назва	Місце розташування	Регіон впливу	Сайт	Короткий опис	Категорії учасників	Кількість членів	Керівник
Інші асоціації								
9	Спілка «Органічна Україна»	м. Київ	Україна	https://organicukraine.org.ua/	Об'єднує тільки сертифікованих операторів органічного виробництва, виробників органічних добрив і засобів захисту. Має важливу роль для органічного бізнесу партнерів. Створена для формування й розвитку органічного ринку України та світу	Виробники та переробники органічної продукції, виробники добрив та ЗЗР	Понад 65	Олена Корогод
10	Асоціація «U-Food Association»	м. Умань	Україна	https://u-food.org/ https://ukrainian-food.com.ua/	Працює над розвитком торгівлі українськими харчовими продуктами, збільшуючи експортні продажі та посилюючи канали збуту всередині України, реалізуючи низку проєктів та підходів. Перша в Україні онлайн-платформа для продовольчих товарів, яка дасть змогу налагодити пряму комунікацію між українським виробником та іноземними закупниками	Виробники та експортери харчових продуктів	Понад 130	Богдан Шаповал

ДОДАТОК IV. ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ, АКТУАЛЬНІ У 2024 Р.

Грантодавець	Програма, грант	Період актуальності, дедлайн	Сфера / галузь	Області
Міжнародні організації				
Програма Міністерства економіки за фінансової підтримки WNISEF, реалізує KSE Foundation	Програма «Створюй» — грант до 15 тис. дол. США на обладнання для жінок-підприємців у галузі виробництва	31.07.2024	Грант до 15 тис. дол. США можна витратити на придбання обладнання й частково (разом не більше ніж 30 % суми гранту) на програмне забезпечення та навчання	Без обмежень
Mercury Corps за сприяння фонду Говарда Баффета	Програма підтримки сільського господарства — грант на 75 тис. дол. США (за умови інвестиції власних коштів до 50 % від суми гранту)	До набору потрібної кількості кандидатів	Мета — допомогти фермерам та бізнесу, що тісно пов'язаний із сільським господарством, у відновленні діяльності та подоланні наслідків війни	Донецька, Запорізька, Миколаївська, Харківська та Херсонська області, крім районів, де тривають активні бойові дії
Європейська комісія та Офіс ЄС з прав інтелектуальної власності (EUIPO)	Фінансова підтримка для заощадження на реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності	06.12.2024	Малі та середні підприємства можуть отримати фінансове відшкодування на реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності	Без обмежень
ЄБРР	Програма консультаційної підтримки МСБ: компенсується 85 % вартості проєкту (без ПДВ)	На постійній основі	Передбачає залучення досвідчених консультантів для виявлення потреб та подальшого розвитку бізнесу. ЄБРР допоможе: • оцінити потреби бізнесу; • залучити відповідного консультанта; • супроводити проєкт від початку до завершення; • компенсувати 85 % вартості проєкту	Без обмежень

Грантодавець	Програма, грант	Період актуальності, дедлайн	Сфера / галузь	Області
Міжнародні організації				
USAID	«Інвестиції для стійкості бізнесу» — загальна сума програми становить 15 млн дол. Очікується надання грантових винагород у діапазоні 250 тис. — 2 млн дол. США	29.02.2024	Українські середні та великі приватні підприємства, які потребують підтримки для забезпечення зростання бізнесу, зокрема для збільшення продажів, нарощування експорту й створення нових робочих місць. За результатами реалізації концепцій підприємства-учасники мають досягти збільшення продажів принаймні у 5-кратному обсязі (порівняно із сумою запитованої грантової підтримки). Одним з критеріїв оцінки є кількість створених робочих місць. Важливою умовою для отримання грантових коштів є вкладення додаткових коштів — власних коштів підприємства або інших залучених підприємством ресурсів	Без обмежень
UN FAO за фінансування ЄС	Гранти для фермерів — можна отримати до 925 тис. грн	31.01.2024	Програма грантів, що фінансується ЄС, розроблена таким чином, щоб допомогти виробникам сільгосппродукції інтегруватися у стійкі ланцюжки доданої вартості, покращити свої засоби до існування, збільшити зайнятість і сприяти розвитку сільських територій	Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська, Чернівецька області
Державні програми				
Український ветеранський фонд	Програма відшкодування 20 тис. грн на купівлю товарів й обладнання для ведення власної справи для ветеранів та членів їхніх родин	До завершення воєнного стану	Подавати заявки можуть: - члени родин ветеранів війни, які нині беруть участь у бойових діях (дружина, чоловік, батько, мати, дитина (у тому числі усиновлена)); - ветерани та ветеранки, а також члени їхніх родин, діяльність яких як самозайнятих осіб зупинена через ведення бойових дій; - члени родин загиблих захисників	Без обмежень

Грантодавець	Програма, грант	Період актуальності, дедлайн	Сфера / галузь	Області
Державні програми				
Урядові грантові програми «Робота»	Грант на створення або розвиток переробного підприємства. Грант до 8 млн грн за умов: - створення не менше ніж 25 робочих місць; - співфінансування (50 % вносить отримувач, 50 % надає держава у формі гранту); - для підприємств, які працюють на деокупованих територіях, співфінансування становить 20 % від підприємця і 80 % від держави	Заявки приймаються етапами протягом року, фінальний термін подачі документів — до 15.11.2024	Грант можна витратити на такі цілі: придбання основних засобів виробництва (верстати, технологічне обладнання); введення в експлуатацію верстатів, технологічного обладнання; доставлення придбаних верстатів, технологічного обладнання	Без обмежень
	Грант для ветеранів / ветеранок та членів їхніх сімей на створення / розвиток власного бізнесу. Грант — від 250 тис. до 1 млн грн	Заявки приймаються етапами протягом року, фінальний термін подачі документів — до 29.12.2024	Грант може отримати ФОП або фізична особа, яка планує відкрити власний бізнес. Розмір гранту може становити: до 250 тис. грн — подати заяву можуть і ветерани, і члени їхньої сім'ї. Отримувач гранту повинен створити 1 робоче місце; до 500 тис. грн — подати заяву можуть і ветерани, і члени їхньої сім'ї. Отримувач гранту має створити 2 робочі місця; до 1 млн грн — подати заяву може ветеран, який зареєстрований як ФОП від 3 років. Програма покриває 70 % вартості проекту. Отримувач гранту має створити 4 робочі місця	Без обмежень

Грантодавець	Програма, грант	Період актуальності, дедлайн	Сфера / галузь	Області
Державні програми				
Урядові грантові програми «ЄРобота»	Грант на власну справу. Розмір гранту — від 50 тис. до 250 тис. грн	Заявки приймаються етапами протягом року, фінальний термін подачі документів — до 29.12.2024	Майбутні підприємці, активні ФОПи або юридичні особи. Грант можна витратити на такі цілі: • придбання обладнання; • закупівля сировини; • орендна плата (не більше ніж 25 % від суми гранту); • лізинг обладнання. У разі отримання гранту підприємець повинен: • створити хоча б 1 робоче місце; • здійснювати діяльність не менше ніж 3 роки; • сплачувати податки в бюджет, зокрема за працевлаштування робітників	Без обмежень
	Грант на розвиток садівництва, виноградарства та ягідництва. Розмір гранту — від 140 тис. до 400 тис. грн за га, але не більше ніж 70 % вартості проєкту висадки насаджень	Заявки приймаються на постійній основі	Умови участі: • гранти надаються для саду площею від 1 до 25 га; • земля повинна бути у власності підприємця або він повинен мати право на користування нею на строк не менше ніж 7 років; • створити робочі місця (кількість постійних і сезонних працівників відповідно до культур насаджень зазначена на сайті); • здійснювати діяльність не менше ніж 5 років; • сплачувати податки в бюджет, зокрема за працевлаштування робітників	Без обмежень
Урядові грантові програми «ЄРобота»	Грант на розвиток тепличного господарства. Розмір гранту:	Заявки приймаються на постійній основі	Умови участі: • грантер має створити від 14 робочих місць на 1 га площі модульної теплиці; • здійснювати діяльність не менше ніж 3 роки після завершення будівництва теплиці; • сплачувати податки в бюджет, зокрема за працевлаштування робітників; • земля повинна бути у власності грантера або він повинен мати право на користування нею на строк не менше ніж 7 років	Без обмежень
	• для 0,4–0,6 га — 2 млн грн; • для 0,8–1,2 га — 3,5 млн грн; • для 1,6–2,4 га — 7 млн грн			

ДОДАТОК V.
МАТРИЦЯ ВІДБОРУ
ПРІОРИТЕТНИХ
ПРОДУКТІВ

Критерії	Показники	Волоський горіх (у шкаралупі та без шкаралупи)		Фундук (у шкаралупі та без шкаралупи)		Мигдаль (у шкаралупі та без шкаралупи)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Економічне значення		17		21		12	
Загальне економічне та бізнес-значення	Обсяг виробництва, сукупний середньорічний темп зростання за 5 років (2017–2022 рр.)	++	-0,18 % Обсяг виробництва у 2022 р.: 107,66 тис. т	+++	43,0 % Обсяг виробництва у 2022 р.: 0,21 тис. т	+	
	Кількість виробників, зростання, 2017–2022 рр.	++	15,4 % Орієнтовна кількість підприємств у 2022 р.: 185	+++	92,3 % Орієнтовна кількість підприємств у 2022 р.: 130	+	Наразі в Україні мигдаль не виробляється в достатній кількості. Загалом можна оцінити, що кількість виробників не перевищує 5–6 підприємств
	Кількість працівників, зростання, максимальна сезонна зайнятість	++	-4,5 % Орієнтовна кількість працівників у 2022 р.: 64,5 тис.	+++	83,3 % Орієнтовна кількість працівників у 2022 р.: 1,5 тис.	+	

Критерії	Показники	Волоський горіх (у шкаралупі та без шкаралупи)		Фундук (у шкаралупі та без шкаралупи)		Мигдаль (у шкаралупі та без шкаралупи)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Економічне значення		17		21		12	
Експортний потенціал	Обсяг середнього експорту України в тис. дол. США за 5 років (2019–2023 рр.)	+++	101 552	++	127,4	+	Експорт неможливий, можливий лише реекспорт
	Сукупний середньорічний темп зростання середнього експорту України за 5 років (2019–2023 рр.)	++	-11,11%	+++	218,35%	+	14,00%
	Обсяг міжнародного імпорту в середньому за 5 років (2018–2022 рр.)	+	5 354 432,2	+	3 985 146,5	+	13 009 753,2
	Сукупний середньорічний темп зростання міжнародного імпорту у світі (2018–2022 рр.)	+	0,36%	+	0,24%	+	0,47%

Критерії	Показники	Волоський горіх (у шкаралупі та без шкаралупи)		Фундук (у шкаралупі та без шкаралупи)		Мигдаль (у шкаралупі та без шкаралупи)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Економічне значення		17		21		12	
Очікувана додана вартість і вплив завдяки втручанням, пов'язаним з якістю	Кількість продукції з доданою вартістю в Україні	++	Олія волоського горіха, снеки, паста, борошно як роздрібна продукція, шматочки, борошно, паста як інгредієнти для харчової промисловості — хлібопекарні, кондитерські вироби, молочна промисловість (сири), для закладів громадського харчування (HoReCa). Приклади кінцевого продукту — снеки, закуски, пластівці, енергетичні батончики, випічка	++	Олія з фундука, снеки, паста, борошно як роздрібна продукція, шматочки, борошно, паста як інгредієнти для харчової промисловості — кондитерські вироби, хлібопекарні, для закладів громадського харчування (HoReCa). Приклади кінцевого продукту — снеки, закуски, пластівці, енергетичні батончики, випічка	+	Олія з мигдалю, снеки, паста, борошно як роздрібні продукти, шматочки, борошно, паста як інгредієнти для харчової промисловості — хлібопекарні, кондитерські вироби. Мигдальне молоко на рослинній основі ще не виробляється. Приклади кінцевого продукту — снеки, закуски, пластівці, енергетичні батончики, випічка
	Планується до виробництва в Україні експертами	++	Переважно перероблення на інгредієнти та продукти з доданою вартістю. Очищення, сортування, бланшування, пакування для роздрібної торгівлі, громадського харчування та промисловості — українські виробники шукають способи зробити продукти перероблення, як-от олія та молоко, стабільними	+	Можна розробити весь ланцюжок створення вартості — від вирощування конкретних сортів до перероблення для цільових клієнтів і промисловості та дистрибуції	+	Лише на стадії дослідження, хоча з деякими ініціативами у посадці

Критерії	Показники	Волоський горіх (у шкаралупі та без шкаралупи)		Фундук (у шкаралупі та без шкаралупи)		Мигдаль (у шкаралупі та без шкаралупи)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Якість і стандарти		17		16		15	
Перспектива розблокування потенціалу ланцюжка створення доданої вартості на основі інфраструктури якості	Рівень розвитку інфраструктури якості та інтеграція в ЄС:						
	1. Кількість стандартів, ухвалених як національні у галузі (динаміка, відсоток)	++		+		+	
	2. Кількість гармонізованих стандартів, ухвалених як національні (динаміка, відсоток)	++		++		++	
	3. Кількість активних ТК у секторі та динаміка розроблення стандартів	++		++		+	
	4. Кількість акредитованих лабораторій за секторами	++		++		++	
	5. Кількість органів з оцінки відповідності, які тестують продукцію	++		++		++	

Критерії	Показники	Волоський горіх (у шкаралупі та без шкаралупи)		Фундук (у шкаралупі та без шкаралупи)		Мигдаль (у шкаралупі та без шкаралупи)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Якість і стандарти		17		16		15	
Залучення експерта у предметній області та потенціал для підвищення конкурентоспроможності	Зростання, кількість експертів у предметній області, залучених до роботи ТК	+		+		+	
	Кількість експертів у предметній області, залучених до роботи анлогічних ТК	+		+		+	
	Кількість експертів у предметній області, які оновили нормативно-правову базу та використовують національні стандарти, гармонізовані з європейськими та міжнародними	+		+		+	
Очікувана додана вартість і вплив завдяки заходам щодо підвищення якості продукції	Аналіз розбіжностей: 1. Орієнтовна кількість ТК	+		+		+	
	2. Експерти у предметній області, залучені до роботи у межах ТК	+		+		+	
	3. Кількість акредитованих лабораторій	+		+		+	
	4. Кількість органів з оцінки відповідності, які виконують роботи повного циклу	+		+		+	

Критерії	Показники	Волоський горіх (у шкаралупі та без шкаралупи)		шкаралупі та без		Мигдаль (у шкаралупі та без шкаралупи)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Узгодження та взаємодія		5		7		6	
Пріоритет серед експертів	Оцінка експертів при проведенні співбесід	+	Може стати більшим пріоритетом, коли буде розв'язано питання з неофіційними експортерами. Високі ризики, пов'язані з неофіційними експортерами та якістю їхньої продукції	+++	Пріоритетний для Української горіхової асоціації та інших основних зацікавлених сторін через вищу прибутковість, нішу для заміщення імпорту на українському ринку, а також іноземний попит	++	Привабливий напрям для зацікавлених сторін через нішу для заміщення імпорту на українському ринку, а також іноземний попит. Водночас виробництво перебуває на початковому етапі з великою кількістю невідомих
Узгодження з пріоритетами країни	Урядові програми	++	2 430 га заплановано засадити у 2022–2024 рр. у межах програми державних дотацій на волоські горіхи, фундук і мигдаль (2-ге місце за обсягами у межах програми після лохини). Ліміт фінансової компенсації — 250 тис. грн. Гранти на посадку волоського горіха пропонуються для всіх регіонів України. Станом на кінець травня 2024 р. 138,24 га покрито грантами (засаджено або заплановано)	++	2 430 га заплановано засадити у 2022–2024 рр. у межах програми державних дотацій на волоські горіхи, фундук і мигдаль (2-ге місце за обсягами у межах програми після лохини). Ліміт фінансової компенсації — 250 тис. грн. Гранти на посадку фундука пропонуються для всіх регіонів України. Станом на кінець травня 2024 р. 687,05 га покрито грантами (засаджено або заплановано)	++	2 430 га заплановано засадити у 2022–2024 рр. у межах програми державних дотацій на волоські горіхи, фундук і мигдаль (2-ге місце за обсягами у межах програми після лохини). Ліміт фінансової компенсації — 250 тис. грн. Гранти на посадку мигдалю пропонуються лише для частини Одеської області. Станом на кінець травня 2024 р. не подано жодної заявки на отримання гранту

Критерії	Показники	Волоський горіх (у шкаралупі та без шкаралупи)		Фундук (у шкаралупі та без шкаралупи)		Мигдаль (у шкаралупі та без шкаралупи)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Узгодження та взаємодія		5		7		6	
Можлива взаємодія з іншими проєктами	Наявність інших донорів, неурядових проєктів	++	ІТС, GIZ у майбутньому. Підтримка сектора загалом без надання пріоритету конкретному продукту	++	ІТС, GIZ у майбутньому. Підтримка сектора загалом без надання пріоритету конкретному продукту	++	ІТС, GIZ у майбутньому. Підтримка сектора загалом без надання пріоритету конкретному продукту
Ризики та проблеми		1		3		2	
Ризики й проблеми, які можуть поставити під загрозу успіх пропонованих заходів (продукти з меншими ризиками мають вищий рейтинг)		+	Ризики заморозків. Часто висаджували не ті сорти саджанців. Погана репутація українського волоського горіха за кордоном через неофіційних експортерів, які продають горіхи низької якості	+++	Загрози заморозків немає, але фундук потребує більшого догляду, ніж волоський горіх. Заходи допоможуть протягом наступних 2 років запобігти формуванню негативної репутації щодо якості продукту за кордоном (як приклад — ситуація з українським волоським горіхом)	++	Мигдаль може потерпати від травневих приморозків. Зона вирощування обмежується півднем. Мигдаль потребує більше поливу, ніж фундук. Вартість обладнання, саджанців вища, ніж для фундука
Загальна оцінка та рекомендації		40		47		35	

Критерії	Показники	Чорниця (свіжа та заморожена)		Чорниця (свіжа та заморожена)		Суниця садова (свіжа та заморожена)		Малина (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Економічне значення		25		20		15		21	
Загальне економічне та бізнес-значення	Обсяг виробництва, сукупний середньорічний темп зростання за 5 років (2017–2022 рр.)	+++	36,9 % Орієнтовний обсяг виробництва у 2022 р.: 14 тис. т	+++	8,4 % Орієнтовний обсяг виробництва у 2022 р.: 30 тис. т	+	-1,34 % Очікуваний обсяг виробництва у 2022 р.: 108,62 тис. т	++	4,64 % Орієнтовний обсяг виробництва у 2022 р.: 60 тис. т
	Кількість виробників, зростання, 2017–2022 рр.	+++	66 % Орієнтовна кількість підприємств у 2022 р.: 180	++	33,3 % Орієнтовна кількість підприємств у 2022 р.: 75	+	11 % Орієнтовна кількість підприємств у 2022 р.: 200	+++	59 % Орієнтовна кількість підприємств у 2022 р.: 260
	Кількість працівників, зростання, максимальна сезонна зайнятість	+++	75,8 % Орієнтовна кількість працівників у 2022 р.: 62 тис.	++	21,5 % Орієнтовна кількість працівників у 2022 р.: 42,9 тис.	+	-0,28 % Орієнтовна кількість працівників у 2022 р.: 210 тис.	+	33 % Орієнтовна кількість працівників у 2022 р.: 108 тис.

Критерії	Показники	Чорниця (свіжа та заморожена)		Чорниця (свіжа та заморожена)		Суниця садова (свіжа та заморожена)		Малина (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Економічне значення		25		20		15		21	
Експортний потенціал	Обсяг середнього експорту України в тис. дол. США за 5 років (2019–2023 рр.)	+++	10 843,1	+++	55 995,01	+	7033,2	+++	65 215
	Сукупний середньорічний темп зростання середнього експорту України за 5 років (2019–2023 рр.)	+++	11,31%	+	-1,41%	+	-2,43%	++	25,85%
	Обсяг міжнародного імпорту в середньому за 5 років (2018–2022 рр.)	+	1 232 675	+	1 232 993,0	+++	9 462 214,2	++	2 151 473
	Сукупний середньорічний темп зростання міжнародного імпорту у світі (2018–2022 рр.)	+++	15,05%	++	4,93%	++	5,58%	+++	9,60%

Критерії	Показники	Чорниця (свіжа та заморожена)		Чорниця (свіжа та заморожена)		Суниця садова (свіжа та заморожена)		Малина (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Економічне значення		25		20		15		21	
Очікувана додана вартість і вплив завдяки втручанням, пов'язаним з якістю	Кількість продукції з доданою вартістю в Україні	++	Лохина широко використовується у свіжому вигляді на місцевому ринку та експортується за кордон без упаковки і у роздрібній упаковці. Завдяки фізичним властивостям і доступній логістиці вона має ідеальний потенціал для експорту у свіжому вигляді. Заморожування — основний спосіб консервації, який потім може бути використаний у різноманітних харчових продуктах, зокрема джемах, вареннях, напоях. Але в Україні не заведено заморожувати лохину, оскільки здебільшого заморожують чорницю. Проте деякі фермери розвивають вертикальне інтегроване ремісниче перероблення	+++	Чорниця широко використовується у свіжому вигляді на місцевому рівні. Відсутній ланцюжок доданої вартості для експорту у свіжому вигляді. Заморожування — основний спосіб консервації, який потім може бути використаний у різних харчових продуктах, зокрема джемах, вареннях як кінцевий продукт або як інгредієнт фруктових заготовель для йогуртів, смузі, випічки (пироги, торти, тарти), морозива, а також як фруктовий топінг	+++	Суниця садова широко використовується у свіжому вигляді на місцевому рівні. Відсутній ланцюжок доданої вартості для експорту у свіжому вигляді. Заморожування — основний спосіб консервації, який потім може бути використаний у різних харчових продуктах, зокрема джемах, вареннях, як кінцевий продукт або як інгредієнт фруктових заготовель для йогуртів, смузі, випічки (пироги, торти, тарти), морозива, а також як фруктовий топінг	+++	Малина широко використовується у свіжому вигляді на місцевому рівні. Відсутній ланцюжок доданої вартості для експорту у свіжому вигляді. Заморожування — основний спосіб консервації, який потім може бути використаний у різних харчових продуктах, зокрема джемах, вареннях, як кінцевий продукт або як інгредієнт фруктових заготовель для йогуртів, смузі, випічки (пироги, торти, тарти), морозива, а також як фруктовий топінг

Критерії	Показники	Чорниця (свіжа та заморожена)		Чорниця (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Економічне значення		25		20	
Очікувана додана вартість і вплив завдяки втручанням, пов'язаним з якістю	Планується до виробництва в Україні експертами	+++	Підтверджений експертами потенціал свіжого виробництва, сортування, охолодження, пакування в Україні	+++	Підтверджено експертами для заморожування та подальшого перероблення (продуктовий сектор дикорослих ягід)
Якість і стандарти		16		17	
Перспектива розблокування потенціалу ланцюжка створення доданої вартості на основі інфраструктури якості	Рівень розвитку інфраструктури якості та інтеграція в ЄС: 1. Кількість стандартів, ухвалених як національні у галузі (динаміка, відсоток)	++		++	
	2. Кількість гармонізованих стандартів, ухвалених як національні (динаміка, відсоток)	++		++	

Критерії	Показники	Суниця садова (свіжа та заморожена)		Малина (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Економічне значення		15		21	
Очікувана додана вартість і вплив завдяки втручанням, пов'язаним з якістю	Планується до виробництва в Україні експертами	++	Підтверджено для внутрішнього ринку свіжих продуктів, а також для заморожування	+++	Підтверджено експертами для заморожування та подальшого перероблення (продуктовий сектор культивованих ягід)
Якість і стандарти		17		17	
Перспектива розблокування потенціалу ланцюжка створення доданої вартості на основі інфраструктури якості	Рівень розвитку інфраструктури якості та інтеграція в ЄС: 1. Кількість стандартів, ухвалених як національні у галузі (динаміка, відсоток)	++		++	
	2. Кількість гармонізованих стандартів, ухвалених як національні (динаміка, відсоток)	++		++	

Критерії	Показники	Чорниця (свіжа та заморожена)		Чорниця (свіжа та заморожена)		Суниця садова (свіжа та заморожена)		Малина (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Якість і стандарти		16		17		17		17	
Перспектива розблокування потенціалу ланцюжка створення доданої вартості на основі інфраструктури якості	3. Кількість активних ТК у секторі та динаміка розроблення стандартів	+		++		++		++	
	4. Кількість акредитованих лабораторій за секторами	++		++		++		++	
	5. Кількість органів з оцінки відповідності, які тестують продукцію	++		++		++		++	
Залучення експерта у предметній області та потенціал для підвищення конкурентоспроможності	Зростання, кількість експертів у предметній області, залучених до роботи ТК	+		+		+		+	
	Кількість експертів у предметній області, залучених до роботи анлогічних ТК	+		+		+		+	
	Кількість експертів у предметній області, які оновили нормативно-правову базу та використовують національні стандарти, гармонізовані з європейськими та міжнародними	+		+		+		+	

Критерії	Показники	Чорниця (свіжа та заморожена)		Чорниця (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Якість і стандарти		16		17	
Очікувана додана вартість і вплив завдяки заходам щодо підвищення якості продукції	Аналіз розбіжностей:				
	1. Орієнтовна кількість ТК	+		+	
	2. Експерти у предметній області, залучені до роботи у межах ТК	+		+	
	3. Кількість акредитованих лабораторій	+		+	
	4. Кількість органів з оцінки відповідності, які виконують роботи повного циклу	+		+	
Узгодження та взаємодія		8			
Пріоритет серед експертів	Оцінка експертів при проведенні співбесід	+++	Пріоритетна культура серед експертів для експорту з України у свіжому вигляді. Україна є одним з провідних експортерів свіжої лохини до ЄС. Завдяки збільшенню валового збору потенціал замороженої лохини також зростає	+++	Одна з 2 пріоритетних культур серед експертів для експорту з України у замороженому вигляді (дикоросла лохина, зібрана в лісах, зокрема у Карпатському регіоні) через високий попит на зовнішньому ринку та обмеженість регіонів збору культури у світі

Критерії	Показники	Суниця садова (свіжа та заморожена)		Малина (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Якість і стандарти		17		17	
Очікувана додана вартість і вплив завдяки заходам щодо підвищення якості продукції	Аналіз розбіжностей:				
	1. Орієнтовна кількість ТК	+		+	
	2. Експерти у предметній області, залучені до роботи у межах ТК	+		+	
	3. Кількість акредитованих лабораторій	+		+	
	4. Кількість органів з оцінки відповідності, які виконують роботи повного циклу	+		+	
Узгодження та взаємодія		5		7	
Пріоритет серед експертів	Оцінка експертів при проведенні співбесід	+++	На думку експертів, суниця садова має відносно менший експортний потенціал у свіжому вигляді через короткий термін зберігання та відсутність належної холодильної інфраструктури. Відносно низький експортний потенціал замороженої полуниці пояснюється експансією Єгипту та інших країн Північної Африки	+++	На думку експертів, є однією з пріоритетних культур для експорту з України у замороженому вигляді

Критерії	Показники	Чорниця (свіжа та заморожена)		Чорниця (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Узгодження та взаємодія		8			
Узгодження з пріоритетами країни	Урядові програми	+++	2 790 га лохини заплановано висадити у 2022–2024 рр. у межах програми державних грантів Гранти на посадку лохини пропонуються для всіх регіонів України. Ліміт фінансової компенсації — 400 тис. грн. Станом на кінець травня 2024 р. 480,8 га покрито грантами (засаджено або заплановано)		Не застосовується

Критерії	Показники	Суниця садова (свіжа та заморожена)		Малина (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Узгодження та взаємодія		5		7	
Узгодження з пріоритетами країни	Урядові програми	++	780 га полуниці заплановано висадити у 2022–2024 рр. у межах програми державних грантів (2-ге місце за обсягами у межах програми щодо ягід після лохини). Гранти на посадку полуниці пропонуються для всіх регіонів України. Ліміт фінансової компенсації — 225 тис. грн. Станом на кінець травня 2024 р. 163,2 га покрито грантами (засаджено або заплановано)	++	200 га малини, які планується висадити у 2022–2024 рр. у межах державної грантової програми (3-тє місце за обсягами ягід після лохини та полуниці). Гранти на посадку малини пропонуються для всіх регіонів України. Ліміт фінансової компенсації — 190 тис. грн. Станом на кінець травня 2024 р. 148,3 га покрито грантами (засаджено або заплановано)

Критерії	Показники	Чорниця (свіжа та заморожена)		Чорниця (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Узгодження та взаємодія		8			
Можлива взаємодія з іншими проєктами	Наявність інших донорів, неурядових проєктів	++	ІТС, GIZ у майбутньому. Підтримка сектора загалом без надання пріоритету конкретному продукту	+++	Не застосовується
Ризики та проблеми		3		2	
Ризики й проблеми, які можуть поставити під загрозу успіх пропонованих заходів (продукти з меншими ризиками мають вищий рейтинг)		+++	Ризики весняних приморозків, логістичні обмеження через війну з урахуванням важливості підтримки холодового ланцюга	++	Неконтрольовані обсяги вирощування (дика культура), залежність від погодних умов. Обмежена кількість людських ресурсів для збору. Конкуренція з культивованою замороженою лохиною. Ризик відключення електроенергії
Загальна оцінка та рекомендації		52		39	

Критерії	Показники	Суниця садова (свіжа та заморожена)		Малина (свіжа та заморожена)	
		Оцінка	Коментар	Оцінка	Коментар
Узгодження та взаємодія		5		7	
Можлива взаємодія з іншими проєктами	Наявність інших донорів, неурядових проєктів	++	ІТС, GIZ у майбутньому. Підтримка сектора загалом без надання пріоритету конкретному продукту	++	ІТС, GIZ у майбутньому. Підтримка сектора загалом без надання пріоритету конкретному продукту
Ризики та проблеми		1		2	
Ризики й проблеми, які можуть поставити під загрозу успіх пропонованих заходів (продукти з меншими ризиками мають вищий рейтинг)		+	Ризики весняних приморозків. Потреба у холодному ланцюгу. Обмежена кількість людських ресурсів для збирання. Для замороженої полуниці — ризик відключення електроенергії. Висока конкуренція на зовнішньому ринку заморожених продуктів (Єгипет та інші країни)	++	Обмежена кількість людських ресурсів для збору. Для замороженої малини — ризик відключення електроенергії. Синусоїдальні коливання цін протягом циклів у кілька років
Загальна оцінка та рекомендації		38		47	

ДОДАТОК VI. ГРУЗИНСЬКИЙ ПРОЄКТ РОЗВИТКУ СЕКТОРА ФУНДУКА

Georgia Hazelnut Improvement Program (G-HIP), U.S. Agency for International Development Bureau for Europe and Eurasia

Проєкт G-HIP («Проєкт розвитку лісового горіхового сектора Грузії») реалізований Агентством розвитку сільських районів (RDA) та Агентством США з міжнародного розвитку (USAID / Грузія) за підтримки TBC Bank, Ferrero та CNFA.

Строк проєкту: 2015–2023 рр. Партнер: CNFA.

G-HIP використовує технічні й фінансові ресурси USAID та міжнародної кондитерської компанії Ferrero для сприяння розвитку сектора фундука в Грузії. Ця підвищує якість і кількість грузинського фундука, покращує можливості перероблення та встановлює ринкові зв'язки, які дають змогу дрібним виробникам вийти на прибуткові кінцеві ринки.

Сторінка проєкту: <https://www.facebook.com/georgiahip.org>.

Результати проєкту

У межах проєкту в тісній співпраці з Агенцією регіонального розвитку (АРР) та за фінансової підтримки побудовано 8 нових підприємств, оснащених сучасним обладнанням, де можна сушити 7,5 тис. т горіхів за сезон і зберігати до 4 тис. т (загальні інвестиції 2,4 млн дол. США).

Для впровадження ефективних заходів боротьби зі шкідниками Національне продовольче агентство (NFA) отримало феромонів (йдеться про боротьбу з основним шкідником фундукових садів Грузії, мармуровим клопом / *Halyomorpha halys*, за допомогою феромонних пасток. — Прим. ред.) на 800 тис. дол. США для контролю за шкідниками створення пасток для приманювання й відлову паразитів.

Надана міжнародна експертна допомога та профінансована інформаційна кампанія з метою підвищення обізнаності населення та його залучення до заходів боротьби зі шкідниками.

Зроблені перші кроки щодо створення найважливішої частини стандартів безпеки у горіховому секторі — системи простежуваності; реалізована підтримка галузевих асоціацій.

Понад 180 студентів 10 вищих навчальних закладів Грузії пройшли навчання на базі Ferrero за напрямом повного циклу вирощування, догляду та перероблення горіхів «від ферми до столу».

Завдяки підтримці галузевих асоціацій (Асоціації виробників фундука / GHGA та Асоціації переробників та експортерів фундука / NEPA) сектор фундука отримав значний розвиток. У межах зазначеного проєкту USAID активно співпрацював з асоціаціями сектора фундука, сприяючи підвищенню якості та кількості виробництва грузинського фундука, покращенню можливостей перероблення та встановленню ринкових зв'язків, щоб місцеві фермери могли вийти на прибутковий ринок ЄС.

У результаті до 35 тис. садівників (приблизно 70 % від загальної кількості садівників Грузії) та 40 переробних підприємств країни мали зиск від зазначеного проєкту. Вони збільшили виробництво та продажі до 145 млн дол. США. Учасники проєкту отримували різні види фінансування як від донорів, так і від грузинського уряду.

ДОДАТОК VII. НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ЩОДО МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ

#	Позначення	Назва
1	ДСТУ 2117-93	Продукти переробки овочів та фруктів. Метод визначення вітаміну РР
2	ДСТУ 4305:2004	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Метод визначення вмісту каротину
3	ДСТУ 4373:2005	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Методи визначення вмісту поліфенолів
4	ДСТУ 4912:2008	Фрукти, овочі та продукти перероблення. Методи визначення домішок рослинного походження
5	ДСТУ 4913:2008	Фрукти, овочі та продукти перероблення. Методи визначення мінеральних домішок
6	ДСТУ 4940:2008	Продукти перероблення фруктів та овочів. Метод визначення вітаміну А
7	ДСТУ 4941:2008	Продукти перероблення фруктів та овочів, консерви м'ясні та м'ясо-рослинні. Методи визначення вмісту жиру
8	ДСТУ 4945:2008	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Пікнометричний метод визначення вмісту розчинних сухих речовин
9	ДСТУ 4947:2008	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Методи визначення вмісту мікотоксину патуліну
10	ДСТУ 4948:2008	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Методи визначення вмісту нітратів

#	Позначення	Назва
11	ДСТУ 4953:2008	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Метод визначання вмісту крохмалю
12	ДСТУ 4954:2008	Продукти перероблення фруктів та овочів. Методи визначання цукрів
13	ДСТУ 4956:2008	Продукти перероблення фруктів та овочів. Метод визначання бензойної кислоти
14	ДСТУ 4957:2008	Продукти перероблення фруктів та овочів. Методи визначання титрованої кислотності
15	ДСТУ 4958:2008	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Методи визначання сорбінової кислоти
16	ДСТУ 4961:2008	Продукти перероблення фруктів та овочів. Метод визначання метавинної кислоти
17	ДСТУ 4968:2008	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Метод визначання формольного числа
18	ДСТУ 6062:2008	Фрукти, овочі та продукти перероблення. Ареометричний метод визначання вмісту розчинних сухих речовин
19	ДСТУ 7000:2009	Продукти перероблення фруктів та овочів. Метод визначання осаду у фруктових і ягідних соках та екстрактах
20	ДСТУ 7001:2009	Продукти перероблення фруктів і овочів. Метод визначання вмісту м'якоті

#	Позначення	Назва
21	ДСТУ 7485:2013	Фрукти, овочі та продукти перероблення. Визначення вмісту гідроксиметилфурфуролу методом високоефективної рідинної хроматографії
22	ДСТУ 7568:2014	Продукти перероблення фруктів та овочів. Методи визначання вмісту етилового спирту
23	ДСТУ 7615:2014	Фрукти, овочі та продукти перероблення. Метод визначання вмісту проліну
24	ДСТУ 7669:2014	Виноград свіжий. Методи визначення масової концентрації цукрів
25	ДСТУ 8069:2015	Продукти перероблення фруктів та овочів. Титриметричний метод визначення пектинових речовин
26	ДСТУ 8567:2015	Овочі солені і квашені, фрукти і ягоди мочені. Приймання, відбирання проб

**ДОДАТОК VIII.
НАЦІОНАЛЬНІ
СТАНДАРТИ,
ГАРМОНІЗОВАНІ З
МІЖНАРОДНИМИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКИМИ
СТАНДАРТАМИ**

#	Позначення	Назва
1	ДСТУ 691:2004	Чорниця свіжа. Технічні умови
2	ДСТУ 692:2004	Ожина свіжа. Технічні умови
3	ДСТУ 2366:2009	Виноград свіжий технічний. Технічні умови
4	ДСТУ 2438:2014	Виноград свіжий столовий. Технічні умови
5	ДСТУ 2905-94	Консерви. Джем, варення, повидло для діабетиків. Загальні технічні умови
6	ДСТУ 3353-96	Консерви. Фрукти мариновані. Технічні умови
7	ДСТУ 3805-98	Кавуни продовольчі свіжі. Технічні умови
8	ДСТУ 3984-2000	Припаси і підварки (напівфабрикати). Загальні технічні умови
9	ДСТУ 4084-2001	Консерви фруктові пюреподібні для дитячого харчування. Технічні умови
10	ДСТУ 4085-2001	Консерви овочеві, овоче-фруктові, овоче-м'ясні для дитячого харчування. Технічні умови
11	ДСТУ 4172:2003	Виноград столових сортів. Настанови зі зберігання на холоді
12	ДСТУ 4722:2007	Порічки червоні та білі свіжі. Технічні умови
13	ДСТУ 4837:2007	Фрукти та ягоди швидкозаморожені. Технічні умови
14	ДСТУ 4899:2007	Варення. Загальні технічні умови
15	ДСТУ 4900:2007	Джеми. Загальні технічні умови
16	ДСТУ 5035:2008	Журавлина свіжа. Технічні умови
17	ДСТУ 5039:2008	Брусниця свіжа. Технічні умови
18	ДСТУ 5047:2008	Консерви. Фрукти та овочі в кавуновій заливці. Загальні технічні умови
19	ДСТУ 6029:2008	Напівфабрикати фруктові та ягідні (подрібнені та пюреподібні) швидкозаморожені. Технічні умови
20	ДСТУ 6060:2008	Консерви. Компоти асорті українські. Технічні умови
21	ДСТУ 6072:2009	Повидло. Загальні технічні умови
22	ДСТУ 6075:2009	Цукати. Технічні умови
23	ДСТУ 6087:2009	Консерви. Соуси фруктові. Технічні умови
24	ДСТУ 6090:2009	Напівфабрикати концентровані. Наповнювачі з фруктів та овочів. Технічні умови
25	ДСТУ 6094:2009	Желе фруктові. Технічні умови
26	ДСТУ 7022:2009	Аґрус свіжий. Технічні умови
27	ДСТУ 7023:2009	Айва свіжа. Технічні умови
28	ДСТУ 7024:2009	Кизил свіжий. Технічні умови

#	Позначення	Назва
29	ДСТУ 7179:2010	Малина свіжа. Технічні умови
30	ДСТУ 7183:2010	Плоди субтропічних культур свіжі. Технічні умови
31	ДСТУ 7334:2013	Йошта свіжа. Технічні умови
32	ДСТУ 7482:2013	Екстракти плодові та ягідні для лікєро-горіччаного виробництва. Технічні умови
33	ДСТУ 7653:2014	Суниця свіжа. Технічні умови
34	ДСТУ 7939:2015	Виноград столовий швидкозаморожений. Технічні умови
35	ДСТУ 7967:2015	Консерви функціонального призначення для харчування вагітних жінок та матерів-годувальниць. Технічні умови
36	ДСТУ 7998:2015	Консерви фруктові, овочеві для спеціального дієтичного використання в дитячому харчуванні. Технічні умови
37	ДСТУ 8010:2015	Консерви. Пасту фруктові та ягідні. Технічні умови
38	ДСТУ 8017:2015	Консерви. Соуси овочево-фруктові структуровані. Технічні умови
39	ДСТУ 8032:2015	Консерви. Мармеліти фруктові для дитячого харчування. Технічні умови
40	ДСТУ 8036:2015	Консерви фруктові для дієтичного харчування. Технічні умови
41	ДСТУ 8057:2015	Консерви. Добавки фруктові та овочеві для збагачення продуктів дитячого харчування. Технічні умови
42	ДСТУ 8058:2015	Консерви фруктові, овоче-фруктові з біологічно активними компонентами для дієтичного використання в дитячому харчуванні. Технічні умови
43	ДСТУ 8074:2015	Консерви. Соки та сокові продукти. Коктейлі. Загальні технічні умови
44	ДСТУ 8077:2015	Консерви із кавунів. Технічні умови
45	ДСТУ 8084:2015	Продукти сухі овоче-молочні і фруктово-молочні із зерновими добавками для дитячого харчування. Технічні умови
46	ДСТУ 8087:2015	Консерви. Пудинги фруктові та овоче-фруктові для дитячого харчування. Технічні умови
47	ДСТУ 8102:2015	Консерви. Компоти фруктові для дитячого харчування. Технічні умови
48	ДСТУ 8114:2015	Консерви овоче-фруктові та овоче-м'ясні для спеціального дієтичного використання в дитячому харчуванні. Технічні умови
49	ДСТУ 8153:2015	Черешня свіжа. Технічні умови
50	ДСТУ 8309:2015	Шовковиця свіжа. Технічні умови
51	ДСТУ 8314:2015	Черешня. Зберігання в регульованому газовому середовищі
52	ДСТУ 8316:2015	Айва свіжа. Настанови щодо зберігання та транспортування в охолодженому стані

#	Позначення	Назва
53	ДСТУ 8319:2015	Смородина чорна свіжа. Технічні умови
54	ДСТУ 8321:2015	Вишня. Зберігання в регульованому газовому середовищі
55	ДСТУ 8325:2015	Вишня свіжа. Технічні умови
56	ДСТУ 8329:2015	Суниця. Зберігання в регульованому газовому середовищі
57	ДСТУ 8331:2015	Смородина чорна. Зберігання в регульованому газовому середовищі
58	ДСТУ 8441:2015	Консерви профілактичного призначення для дітей, хворих на цукровий діабет. Технічні умови
59	ДСТУ 8474:2015	Плоди калини звичайної. Технічні умови
60	ДСТУ 8497:2015	Консерви. Фрукти натуральні. Загальні технічні умови
61	ДСТУ 8498:2015	Порошки фруктові для дитячого харчування. Технічні умови
62	ДСТУ 8548:2015	Консерви. Соки з м'якоттю з баштаних культур та баштано-фруктові. Загальні технічні умови
63	ДСТУ 8568:2015	Фрукти, овочі та продукти їх перероблення швидкозаморожені. Пакування, маркування, транспортування та зберігання
64	ДСТУ 8593:2015	Консерви. Соки та сокові продукти. Морси. Загальні технічні умови
65	ДСТУ 8637:2016	Екстракти фруктові та ягідні. Технічні умови
66	ДСТУ 8641:2016	Консерви. Фрукти у фруктовому соку. Технічні умови
67	ДСТУ 8660:2016	Консерви овочеві та овоче-фруктові з підвищеним вмістом β -каротину для дитячого дієтичного харчування. Технічні умови
68	ДСТУ 8741:2017	Цукати з плодів субтропічних культур. Технічні умови
69	ДСТУ 8743:2017	Сухофрукти субтропічних культур. Технічні умови
70	РСТ УССР 267-83	Консерви. Пюре із суниць з молоком. Технічні умови
71	РСТ УССР 1594-86	Смородина чорна подрібнена з цукром заморожена. Технічні умови
72	РСТ УССР 1595-86	Пюре плодово-ягідне з цукром заморожене. Технічні умови
73	РСТ УССР 1628-85	Консерви. Галерет із червоної порічки. Технічні умови
74	РСТ УССР 1723-86	Горобина чорноплідна свіжа. Технічні умови
75	РСТ УССР 1764-89	Плоди горобини звичайної свіжі. Технічні умови
76	РСТ УССР 1953-89	Виноград свіжий для виробництва соку. Технічні умови
77	РСТ УССР 1955-84	Суміші плодово-ягідні швидко заморожені. Технічні умови
78	РСТ УССР 1984-88	Обліпіха свіжа. Технічні умови
79	РСТ УССР 1985-88	Малина свіжа дикоросла. Технічні умови

ДОДАТОК ІХ.
**НАЦІОНАЛЬНІ
СТАНДАРТИ НА ГОРІХИ**

#	Позначення	Назва	Метод ухвалення
1	ДСТУ 8298:2015	Плоди та ядра фундука. Технічні умови	
2	ДСТУ 8900:2019	Горіхи волоські. Технічні умови	
3	ДСТУ ЄЕК ООН DDF-02:2007	Ядра волоських горіхів. Настанови щодо постачання і контролювання якості	Передрук
4	ДСТУ ЄЕК ООН DDF-06:2007	Ядра мигдалю. Настанови щодо постачання і контролювання якості	Передрук
5	ДСТУ ЄЕК ООН DDP-03:2007	Горіхи ліщини в шкаралупі. Настанови щодо постачання і контролювання якості	Передрук
6	ДСТУ ЄЕК ООН DDP-10:2007	Ядра фісташок в оболонці та очищені. Настанови щодо постачання і контролювання якості	Передрук
7	ДСТУ ЄЕК ООН DF-04:2007	Ядра ліщинних горіхів. Настанови щодо постачання і контролювання якості	Передрук
8	ДСТУ ЄЕК ООН DF-09:2007	Фісташки у шкаралупі. Настанови щодо постачання і контролювання якості	Передрук
9	ДСТУ ISO 6478:2009	Арахіс. Технічні умови	Переклад
10	ДСТУ ISO 6477:2019 (ISO 6477:1988, IDT)	Ядра горіхів кеш'ю. Технічні умови	Переклад

**ДОДАТОК Х.
УКРАЇНСЬКІ ЯГІДНІ ТА
ГОРІХОВІ КОМПАНІЇ,
СЕРТИФІКОВАНІ ЗА
СТАНДАРТАМИ GFSI**

1. Українські ягідні та горіхові компанії, сертифіковані GlobalG.A.P. станом на травень 2024 року

№.	Продукція	Назва компанії	GGN	Реєстраційний номер	Адреса
Ягоди					
1	Чорниця	ТОВ «БЕТЕК»	4052852931892	KIWA UKR-8358	Київ
2	Чорниця	ТОВ «Блу Беррі»	4059883166200	CSQA 4796P001	С. Великі Лучки
3	Чорниця	ТОВ «Українська ягода»	4059883219999	CSQA 4795P001	Бердичів
4	Чорниця	ТОВ «Артберрі»	4059883221114	EUROCERT 19632	С. Небелиця, Бучанський р-н, Київська обл.
	Чорниця	ТОВ «Артберрі»	4059883221114	RINA GBG1902	С. Небелиця, Бучанський р-н, Київська обл.
	Чорниця	ТОВ «Артберрі»	4059883221114	TUV-NORD 321757	С. Небелиця, Бучанський р-н, Київська обл.
5	Чорниця	ТОВ «ЕКОПАРК»	4059883684704	TUV-NORD 321778	С. Чемер, Козелецький р-н, Чернігівська обл.
6	Чорниця	СІМЕЙНИЙ САД	4059883793970	TUV-NORD 321756	Голосіївський р-н, Київ
7	Чорниця	Сільськогосподарський кооператив «Ягідки»	4063061051868	TUV-NORD 321753	Київ
8	Чорниця	ТОВ «НІКДАРІЯ»	4063061111647	TUV-NORD 321782	С. Раковичі, Житомирська обл.
9	Чорниця	ФГ «ГРАСС АВЕНЮ»	4063061121530	TUV-NORD 321789	Житомирська обл.
10	Чорниця	ФГ «ФЕДОНЧУК»	4063061826138	KIWA UKR-11496	Звягель, Житомирська обл.
11	Чорниця	Фермерське господарство «Юлія»	4063651251647		с. Шабастівка, Монастирищенський р-н, Черкаська обл.
12	Чорниця	ТОВ «Мілана Беррі»	4063651265927	TUV-NORD 322331	Чернігівська обл.
13	Чорниця	Фермерське господарство «Вікторія Сенс»	4063651276107	TUV-NORD 322336	С. Андріївка, Макарівський р-н, Київська обл.
14	Чорниця	ТОВ «Волинська ягідка»	4063651641394		Шацька територіальна громада, Ковельський р-н, Волинська обл.
15	Чорниця	ТОВ «ЖУРАВЛИНА-АГРО»	4063651810394	TUV-NORD 322618	С. Чудель, Сарненський р-н, Рівненська обл.
16	Суниця садова	ТОВ «АгрANA Фрут Лука»	4056186293091	CSQA 3784P001	Вінниця
17	Малина	ТОВ «Українська ягода»	4059883219999	CSQA 4795P001	Бердичів
18	Малина	ТОВ «Агрочас»	4063651807981	TUV-NORD 322617	Тернопільська обл.
19	Ожина	ТОВ «БЕРРИМОР АКТИВ»	4063061066848	TUV-NORD 321761	Дніпро
20	Обліпіха	ТОВ «ЕКОПАРК»	4059883684704	TUV-NORD 321778	С. Чемер, Козелецький р-н, Чернігівська обл.
Горіхи					
1	Волоський горіх	ТОВ «Український горіх»	4063061956606	CSQA 11136P001	Київ

Джерело: База даних GLOBALG.A.P.

2. Українські ягідні та горіхові компанії, сертифіковані BRC Global Standards станом на травень 2024 року

№.	Назва компанії	Вебсайт	Тип продукту	Стандарт	Клас
1	ТОВ «АЛТЕ Фудз»	https://altefoods.com/home/	Заморожені ягоди	Їжа	АА
2	ТОВ «Соковий завод «Кодимський»	https://interjuice.com.ua/	Сік	Їжа	В

Джерело: Довідник BRCGS

3. Українські ягідні та горіхові компанії, сертифіковані IFS Standard

№.	Назва компанії	Вебсайт	Тип продукту		
1	ТОВ «Агрохіллс НАТ»	https://www.agrohills-nut.com/	Волоський горіх		

*Деякі компанії у секторі призупинили дію сертифікату через війну

Джерело: інформація надана Анатолієм Дзвоном, аудитором стандарту IFS

4. Українські ягідні та горіхові компанії, сертифіковані за стандартом FSSC 22000

№.	Назва компанії	Адреса	Сертифікація FSSC	COID (реєстраційний код)	Заява
Ягоди					
1	ТОВ «Фруктона-ВН»	Вінниця	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-0574-402781	Заморожування та перероблення дикорослих і культивованих ягід, фруктів, овочів і грибів
2	ТОВ «Агрона Фрут Україна»	Вінниця	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-6756-408870	Виробництво заморожених та асептичних фруктів, ягід, овочів і пюре, упакованих у паперові ламіновані пакети, поліетиленові пакети у картонних коробках, у мішки в бочках, у пластикові контейнери; виробництво пастеризованих і стерилізованих фруктових заготівель і препаратів, джемів, основ, начинок, для подальшого перероблення у харчовій промисловості й безпосереднього споживання тощо
3	ТОВ «ЗАВОД СМІЛЯНСЬКА ХЛОДНЯ»	Холоднєнське	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-5207-649276	Виробництво швидкозаморожених овочів, грибів, фруктів, ягід та їхніх сумішей, фасованих у паперові пакети з ламінованим шаром, поліетиленові пакети, поліетиленову упаковку (без паперового пакета) та картонні коробки з поліетиленовою вставкою

4. Українські ягідні та горіхові компанії, сертифіковані за стандартом FSSC 22000

No.	Назва компанії	Адреса	Сертифікація FSSC	COID (реєстраційний код)	Заява
Ягоди					
4	ТОВ «ГАЛФРОСТ»	Жовква, Львівська обл.	Перероблення швидкопсувних рослинних продуктів, перероблення стійких до впливу навколишнього середовища продуктів	UKR-1-0587-159 016	Виробництво заморожених ягід та фруктів. Виробництво сублімованих ягід, фруктів, овочів
5	ТОВ «Ярофрут»	Жовківський р-н, Львівська обл.	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-6756-932 972	Виробництво (приймання, замороження, пакування) ягід, фруктів та овочів. Пакування у картонні ящики з поліетиленовими пакетами або паперовими мішками
6	ТОВ «Продхолод-М»	Нововолинськ	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-2544-983 016	Сортування та заморожування ягід, упакованих у поліетиленові та паперові пакети і картонні коробки
7	ТОВ «Дарлісад»	С. Княгининок	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-5207-697 771	Виробництво заморожених ягід: заморожування, сортування, пакування та зберігання у паперових мішках з ламінованим шаром та картонних коробках з поліетиленовою плівкою
8	ТОВ «ОРІЛЬ-ЕКО»	С. Могилів, Царичанський р-н	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-2544-836 808	Виробництво заморожених та сублімованих ягід, упакованих у поліетиленові та комбіновані пакети й картонні коробки
9	СП «ВІТМАРК-Україна» ТОВ	С. Степанівка, Одеська обл.	Перероблення швидкопсувних продуктів тваринного походження, рослинного походження	UKR-1-6756-156 457	Виробництво харчових продуктів для дітей та загального споживання: фруктові й овочеві соки, сокова продукція, фруктові й овочеві пюре, овочеві десерти тощо
10	ТОВ «Ледова»	Чорноморськ, Одеська обл.	Перероблення швидкопсувних продуктів тваринного походження, рослинного походження, тваринного й рослинного походження (змішані продукти), перероблення продуктів, що зберігаються у відкритому ґрунті	UKR-1-6756-974 729	Виробництво швидкозаморожених або заморожених овочів, фруктів, ягід; виробництво сублімованих (вакуумної сублімації); овочів, фруктів і ягід, трав, зелені, дикорослих ягід і фруктів, грибів або їхніх сумішей; сушених і сублімованих кулінарних виробів тощо

4. Українські ягідні та горіхові компанії, сертифіковані за стандартом FSSC 22000

№.	Назва компанії	Адреса	Сертифікація FSSC	COID (реєстраційний код)	Заява
Ягоди					
11	Фермерське господарство «ГАДЗ»	С. Трибухівці, Чортківський р-н, Тернопільська обл.	Перероблення стабільних у навколишньому середовищі продуктів	UKR-1-9230-818 675	Виробництво фруктових, ягідних та овочевих соків і пюре, фасованих в асептичну упаковку та дой-пак, джему, фасованого у комбіновану та пластикову упаковку, сушених фруктів, ягід та овочів, фасованих у пластикову та паперову упаковку. Сорткування яблук та пакування в картонну, пластикову та дерев'яну тару
12	ТОВ «ЛАКИ-2017»	Вінниця	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-2544-206 271	Сорткування, очищення та заморожування ягід, упакованих у поліетиленові пакети, картонні коробки та пакети з ламінованого паперу
13	ТОВ «ДЖІ ПІ АГРО»	с. Великі Підліски, Кам'янка-Бузький р-н, Львівська обл.	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-8937-361 243	Виробництво заморожених ягід, фруктів, овочів, грибів, упакованих у поліетиленові пакети або картонні коробки з поліетиленовими вкладками та картонні пакети з поліетиленовою ламінацією
14	ТОВ «ОГО ФУД»	Івано-Франківськ	Перероблення стабільних у навколишньому середовищі продуктів	UKR-1-5207-645 270	Виробництво фруктово-ягідних ласощів у поліпропіленових пакетах та упаковці з біополімеру
Горіхи					
№.	Назва компанії	Адреса	Сертифікація FSSC	COID (реєстраційний код)	Тип господарської діяльності
1	ТОВ «ПРИМЕД»	Вул. Степанська, 117, м. Костопіль, Рівненська обл.	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-2544-740 795	Виробництво ядер волоського горіха, упакованих у вакуумні поліетиленові пакети та картонні коробки
2	ТОВ «Агрохіллс НАТ»	Вул. Гонти 88а, м. Вінниця	Перероблення швидкопсувної рослинної продукції	UKR-1-6756-682 966	Обробка (сушка, сорткування) та пакування ядер волоського горіха у поліетиленові вакуумні пакети та кашировані картонні коробки
3	ТОВ «УКР-ВОЛНАТ»	Вул. Романа Шухевича, 8/9д, м. Хмельницький	Перероблення стабільних у навколишньому середовищі продуктів	UKR-1-5207-635 139	Перероблення волоських горіхів, упакованих у гофроящик з поліетиленовим харчовим пакетом або вакуумну упаковку

Джерело: Публічний реєстр FSSC

ДОДАТОК ХІ. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЯГІДНОГО Й ГОРІХОВОГО СЕКТОРІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ МСП НА РІВНІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕСУРСАМИ

Напрямок	Виклики	Рекомендації для покращення
Садивний матеріал	Мала кількість зареєстрованих сортів ягідних і горіхових культур та ускладнена процедура їхньої реєстрації. Щодо горіхів: якість саджанців, нестача знань у виробників щодо критеріїв вибору якісного садивного матеріалу експортоорієнтованих сортів. Ускладнена процедура сертифікації насіння та садивного матеріалу. Невідповідність стандартам і процедурам ЄС	Спрощення процедури реєстрації сортів рослин, розсадників тощо. Визнання реєстру ЄС. Спрощення процедури сертифікації насіння та садивного матеріалу. Увідповіднення до стандартів та законодавства ЄС. Щодо ягід: спрощення процедури реєстрації сортів ягідних культур. Спрощення процедури реєстрації розсадника у ролі підтримувача (користувача) сорту суспільного надбання, який вже внесено до Реєстру. Перегляд у бік зниження щорічного збору за підтримання сорту в Реєстрі та підтримання патенту на сорт. Передбачення в Україні категорії стандартного садивного матеріалу
Plant protection products and fertilizers	Недостатня кількість зареєстрованих ЗЗР для ягідних і горіхових культур, у тому числі тих, що вирощуються органічно	Надання дозволу на використання ЗЗР (активних речовин), які пройшли відповідні дослідження на безпечність та зареєстровані в країнах ЄС та/або США. Увідповіднення до стандартів та законодавства ЄС. Передбачення можливості реєстрації ЗЗР (активної речовини) не на конкретну культуру, а на групу культур (наприклад: «горіхові», «ягідні», «плодові»)
Людські ресурси	Дефіцит людських ресурсів, передусім чоловіків (трактористів, механізаторів, вантажників та інших професій), через міграцію населення всередині країни, виїзд за кордон, мобілізацію	Запровадження програм, що сприяють підвищенню рівня механізації та автоматизації, можливо для кластерів / об'єднань виробників. Щодо ягід: зокрема, для придбання комбайнів для збору ягід. Аналіз закордонного досвіду та вивчення можливостей працевлаштування сезонних працівників, залучення працівників з інших країн для роботи у секторі. Впровадження найкращих практик, особливо з країн ЄС. Розвиток програм інклюзії для ветеранів та залучення їх для роботи у секторі, а також інших програм соціальної відповідальності. Налагодження співпраці між аграрними закладами освіти та ягідними підприємствами, організація можливостей для стажування та подальшого працевлаштування студентів. Розроблення грантових програм альтернативної профільної онлайн-освіти для працівників сектора із залученням практиків та закордонних консультантів (курси для керівників компаній, експортних менеджерів, технологів, агрономів)
	Обмежені можливості й складна процедура бронювання від мобілізації, що впливає на посилення дефіциту людських ресурсів, у тому числі водіїв	Запровадження спрощеної та прозорої процедури бронювання працівників, зайнятих у галузі, транспортно-логістичних компаній
	Обмежені можливості військовозобов'язаних представників компаній-експортерів та інших ланок виїжджати за кордон для проведення перемовин, участі у виставках, для навчання, транспортування продукції тощо (обмеження виїзду військовозобов'язаних чоловіків під час війни)	Спрощення процедури надання дозволу військовозобов'язаним працівникам галузі для виїзду за кордон для проведення перемовин, навчання, транспортування продукції тощо

Напрямок	Виклики	Рекомендації для покращення
Обладнання для технологічних процесів	Обмежені можливості використання коштів державних грантових програм для придбання обладнання, необхідного для впровадження або контролю технологічних процесів (полив, внесення добрив, боротьба зі шкідниками, захист від погодних ризиків тощо), через лімітовану суму компенсації витрат на гектар. Щодо ягід: для технологій вирощування у відкритому чи закритому ґрунті. Щодо горіхів: дефіцит с/г техніки для обслуговування промислових горіхових садів і збирання врожаю	Розширення можливостей державних грантових програм, залучення донорських проєктів для придбання обладнання, необхідного для впровадження або контролю технологічних процесів (полив, внесення добрив, боротьба зі шкідниками, захист від погодних ризиків тощо)
Обладнання для післязбиральної доробки та переробки й заморозки	Недостатня кількість сучасних потужностей для післязбиральної доробки та заморозки продукції (у тому числі інноваційних холодоносіїв, безпечних для довкілля, тунельних систем тощо). Дефіцит обладнання українського виробництва. Щодо ягід: потужностей для охолодження, сортування, пакування, заморозки. Щодо горіхів: потужностей для очищення, мийки, сушки, калібрування. Більшість обладнання імпорту. Відсутність державних грантових програм для післязбиральної доробки. Щодо ягід: для придбання обладнання, необхідного для охолодження (у тому числі пересувного холодильного обладнання для дрібних виробників), післязбиральної доробки, зберігання (разом з технологією зберігання в регульованому газовому середовищі). Щодо горіхів: для придбання обладнання, необхідного для первинної технологічної обробки зібраного врожаю горіхів (очищення, мийки, сушки, калібрування). Чинна державна грантова програма спрямована на закупівлю обладнання суто для подальшого перероблення вже первинно оброблених горіхів та виготовлення горіхової продукції і харчових інгредієнтів	Сприяння розвитку локальних виробників обладнання для сектора, зокрема через програми фінансової підтримки. Включення обладнання для первинної технологічної переробки (доробки) до урядової грантової програми з переробки. Щодо ягід: розширення програм підтримки придбання обладнання (у тому числі вітчизняного) для охолодження (у тому числі пересувного холодильного обладнання для дрібних виробників), післязбиральної доробки, зберігання (разом з технологією зберігання у регульованому газовому середовищі), пакування ягід. Щодо горіхів: розширення програм підтримки придбання обладнання (у тому числі вітчизняного) для обслуговування промислових садів та збирання врожаю, первинної доробки (мийки, сушки, калібрування). Вдосконалення державної грантової програми для переробної промисловості на закупівлю обладнання з урахуванням зауважень щодо реального найманого персоналу для обслуговування цього обладнання (постанова Кабміну № 739), адже: • є проблема з пошуком кваліфікованого персоналу в умовах війни; • обладнання закуповується з метою автоматизації, тож немає потреби залучати велику кількість додаткового персоналу

Напрямок	Виклики	Рекомендації для покращення
Пакувальні матеріали	Труднощі з розумінням вимог закордонних ринків щодо пакувальних матеріалів. Обмежені можливості вітчизняних лабораторій щодо підтвердження відповідності вимогам	Підготовка роз'яснень для виробників, покупців і лабораторій щодо вимог закордонних ринків. Моніторинг можливостей лабораторій щодо підтвердження відповідності вимогам
Електроенергія	Тривалі й регулярні відключення електропостачання через дефіцит, спричинений пошкодженням енергосистеми внаслідок бомбардувань, що призводить до ускладнення процесу охолодження, післязбиральної доробки, заморозки, переробки та зберігання продукції, зростання собівартості виробництва	Сприяння використанню альтернативних джерел енергії (як-от сонячної) та сучасного енергогенерувального обладнання (зокрема, коштом грантових програм)
Водні ресурси	Ускладнення доступу до водних ресурсів, передусім у південних регіонах, через зміну клімату, зростання витрат на системи зрошення / водопостачання. Знищення / пошкодження державних зрошувальних систем у зонах бойових дій / на деокупованих територіях. Щодо горіхів: особливо важливо для фундукових садів	Розроблення спрощеної процедури отримання дозволів на будівництво свердловин і водозабору з поверхневих вод. Дотації на інфраструктурні проєкти та будівництво меліоративних систем
Інфраструктура	Окупація територій і відповідно захоплення приватної власності компаній. Вимушена релокація деяких компаній. Знищення та/або пошкодження інфраструктури й основних засобів. Замінування на окупованих / деокупованих, прифронтових територіях (у тому числі лісів)	Розвиток програм підтримки релокації бізнесу, компенсацій відшкодування збитків, спричинених воєнними діями
Фінансові ресурси	Ускладнений доступ до фінансування. Висока вартість залучення коштів. Відсутність кредитних програм, адаптованих до специфіки грошового потоку компаній сектора: • з урахуванням відстрочення платежів (оскільки ягідні й горіхові культури поступово вступають у повне плодоношення) та інших пільгових умов кредитування; • програм фінансування переробних підприємств для закупівлі сировини у період сезону; • довгострокових інвестиційних кредитів. Щодо горіхів: надходження від основного виду діяльності при вирощуванні горіхів починаються не раніше ніж через 4–6 років після посадки	Запровадження кредитних програм, адаптованих до специфіки, грошового потоку компаній сектора, зокрема можливостей залучення інвестиційних кредитів, фінансування переробних підприємств для закупівлі сировини в період сезону. Надання пільгових умов кредитування, компенсація частини відсоткових ставок. Забезпечення дієвої роботи Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві стосовно надання довгострокових кредитів для придбання землі та інноваційних проєктів

ДОДАТОК XII. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ГАЛУЗЕВОЇ АСОЦІАЦІЇ

Напрямок	Завдання / заходи
Стратегічний напрям	Розроблення / актуалізація стратегії розвитку галузі з урахуванням успішного досвіду комплексного секторального розвитку в інших країнах
Представництво, лобіювання й захист прав та інтересів учасників сектора	Напрямами ініціювання змін на законодавчому рівні, зокрема, щодо: • спрощення процедури бронювання працівників, зайнятих у галузі; • розроблення механізму фіксації збитків, підтвердження та компенсації втрат на державному рівні; • розроблення спеціалізованих страхових продуктів та програм страхування погодних ризиків; • залучення фінансування на прийнятних для сектора умовах; • збільшення кількості зареєстрованих сортів культур та спрощення процедури їх реєстрації; • спрощення процедури сертифікації насіння та садивного матеріалу; • збільшення кількості зареєстрованих ЗЗР для ягідних та горіхових культур; • розширення та адаптації під потреби сектора програм щодо придбання альтернативних джерел енергії (зокрема, сонячної) та сучасного енергогенеруючого обладнання; • обладнання для післязбиральної доробки продукції (для ягідного сектора: обладнання для охолодження й заморожки ягідної продукції); • інше. Сприяння залученню представників профільних асоціацій, експертів галузі, виробників та незалежних консультантів до розроблення регуляторних документів Мінекономіки тощо, врахування їхніх рекомендацій Сприяння отриманню військовозобов'язаним членам асоціації дозволів на виїзд за кордон для проведення перемовин, навчання тощо
Аналітичний напрям	Регулярний збір та аналіз даних про стан горіхового сектора загалом, у розрізі окремих культур, сортів, з регіональним розподілом, актуалізація переліків гравців, прогнози виробництва, аналіз ситуації на внутрішньому ринку, зовнішньої торгівлі, цінові моніторинги тощо Підготовка тематичних фокусних досліджень
Інформаційний напрям	Регулярне інформування учасників щодо: • аналітичної інформації по сектору (новин, досліджень, прогнозів, моніторингів); • грантових програм та інших програм підтримки сектора; • можливостей участі у міжнародних виставках тощо. Інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення споживання української горіхової та ягідної продукції Організація галузевих заходів на національному та регіональному рівнях

Напря́м	Завданн́я / заходи́
Інвестиційний напрям	Надання членам асоціації послуг з складання грантів, інвестиційних проєктів
	Постійний моніторинг актуальних грантових програм та інших програм сприяння розвитку сектора
Експортний напрям	Формування внутрішнього розуміння в учасників ланцюга відповідальності за репутацію та імідж продукції та дотримання умов контрактів як фактора успішності майбутнього експорту
	Складання плану виставок. Сприяння участі у міжнародних виставках. Організація колективних стендів
	Організація індивідуальних B2B зустрічей
	Організація міжнародних торгових місій
Науково-дослідний та освітньо-консультаційний напрям	Розвиток науково-технічної бази, співпраця з науковими установами для розв'язання практичних завдань щодо збільшення продуктивності, ефективності, якості, безпечності й задоволення різноманітних потреб та вимог учасників ринку. Організація та проведення досліджень, навчань та індивідуальних консультацій, зокрема із залученням зовнішніх фахівців, консультантів та науковців, залежно від потреб та рівня розвитку компанії з питань: • інновацій та технологічного розвитку, зокрема використання цифрових технологій у секторі; • сприяння впровадженню нових технологій, методів вирощування та сортів; • оптимізації технологій виробництва та перероблення; • впровадження й моніторингу систем управління з якості та безпечності продукції, соціальної відповідальності й сталого розвитку; • стратегічного та операційного керування бізнес-процесами, оптимізації комерційної та зовнішньоекономічної діяльності; • фінансового менеджменту та управління ризиками; • залучення грантів та фінансування тощо. Навчання агрономів, технічних спеціалістів. Організація стаді-турів. Розроблення спеціалізованих навчальних програм, зокрема онлайн, для керівників компаній, експортних менеджерів, технологів, агрономів

Напря́м	Завданн́я / заходи́
Міжнародний напрям: представництво інтересів на міжнародному рівні	Створення репутації України як потужного виробника якісної горіхової продукції (за підтримки держави, міжнародних організацій). Промоція, рекламна кампанія у цільових країнах
	Співпраця з профільними асоціаціями та організаціями підтримки, ТПП
	Членство у міжнародних галузевих асоціаціях, зокрема по окремих культурах, обмін досвідом
	Обмін галузевими стандартами з галузевими асоціаціями з інших країн
Digitalization and export catalog	Підтримка наповнення й просування наявного каталогу експортерів сектора. Цифровізація процесів і даних
Постійний моніторинг та актуалізація потреб учасників	Проведення опитувань з метою оперативного виявлення актуальних потреб сектора та швидкого реагування на потреби членів. Актуалізація переліку послуг, у яких мають потребу учасники сектора. Сегментація послуг відповідно до рівня експортної готовності учасників та їх потреб

ДОДАТОК XIII. **SWOT- АНАЛІЗ ПРІОРИТЕТНИХ ПРОДУКТІВ**

Пріоритетні продукти		Лохина	Малина	Чорниця лісова	Фундук
Сильні сторони					
1	Сприятливі природно-кліматичні умови для вирощування в Україні	+	+		+
2	Унікальність завдяки обмеженому ареалу вирощування та попиту на світовому ринку			+	
3	Екологічність, знижена потреба у добривах та засобах захисту рослин під час вирощування або відсутність застосування пестицидів для дикорослих продуктів		+	+	
4	Максимально тривалий сезон вирощування, що забезпечує стабільне постачання продукції на ринок	+	+		
5	Значний досвід вирощування в господарствах населення та МСП	+	+		
6	Значний досвід у статичному заморожуванні / досвід збору населенням та організація ланцюга доданої вартості		+	+	
7	Значні обсяги внутрішнього виробництва, експорту й темпи зростання експорту	+	+	+	
8	Значний попит і його зростання на закордонних ринках	+			+
9	Зростання зацікавленості у споживанні органічної продукції	+	+	+	
10	Тривалий термін зберігання й транспортабельність продукції у свіжому вигляді	+			+
11	Тривалий термін зберігання й транспортабельність продукції у замороженому вигляді		+	+	

Пріоритетні продукти		Лохина	Малина	Чорниця лісова	Фундук
Слабкі сторони					
1	Неможливість вирощування певних сортів (малина: Villamette, Meeker) через кліматичні умови		+		
2	Відносно довгостроковий період окупності (значні інвестиції, поступовий вступ у період плодоношення)	+			+
3	Переважно ручний збір ягід. Дефіцит людських ресурсів		+	+	
4	Складність контролю показників безпечності та якості через велику кількість постачальників		+	+	
5	Ускладнений документарний облік заготівлі сировини та неможливість регулювання обсягу вирощеної продукції		+	+	
6	Недостатнє забезпечення потужностями для післязбиральної доробки, охолодження та зберігання, проблеми з інфраструктурою логістики	+			+
7	Застарілі технології замороження та проблеми з інфраструктурою логістики для зберігання й транспортування продукції		+	+	
8	Недостатня середня якість продукції та обмежена кількість виробників, сертифікованих за стандартами якості та безпечності продукції (як свіжої (GLOBAL G.A.P.), так і замороженої/переробленої)	+	+	+	+
9	Великі фінансові витрати на закупівлю продукції у сезон замороження		+	+	
10	Зміни площ насаджень внаслідок коливань попиту та зниження цін на глобальному ринку, що впливає на переорієнтацію виробників на інші культури		+		
11	Залежність від імпортних ресурсів для вирощування, замороження, перероблення (ЗЗР, переробне обладнання)	+	+	+	+
12	Дефіцит якісного садивного матеріалу				+
13	Обмежені можливості продажу B2B клієнтам у Західній Європі	+	+	+	
14	Проблема з доступом до водних ресурсів, зростання дефіциту води	+	+	+	+

Пріоритетні продукти		Лохина	Малина	Чорниця лісова	Фундук
Загрози					
1	Інтенсифікація воєнних дій, окупація територій, руйнування критичної інфраструктури та переробних підприємств	+	+	+	+
2	Негативні макроекономічні тенденції у країні	+	+	+	+
3	Відключення електроенергії, що ускладнює процеси охолодження, замороження, перероблення та зберігання продукції	+	+	+	+
4	Зміна клімату, що впливає на всі процеси виробництва	+	+	+	+
5	Потенційне блокування кордонів сусідніми країнами	+	+	+	+
6	Зростання дефіциту робочої сили для вирощування, збору врожаю та перероблення продукції	+	+	+	+
7	Зростання конкуренції з іншими країнами-постачальниками	+	+	+	
8	Зростання цін на ресурси, необхідні для вирощування та переробки	+	+	+	+
Можливості					
1	Можливість механізації збирання врожаю комбайнами тощо	+	+		+
2	Використання новітніх технологій, автоматизація виробництва та переробки	+	+	+	+
3	Потенціал для розвитку органічної продукції	+	+	+	+
4	Удосконалення технологій і покращення продуктивності виробництва, спільне використання техніки для оптимізації витрат	+	+	+	+
5	Розвиток страхування насаджень для мінімізації ризиків	+	+	+	+
6	Розвиток виробництва снєків та інших видів продукції з плодів та ягід	+	+	+	+
7	Можливість кооперації, створення об'єднань для спільної закупівлі ресурсів (ЗЗР, добрив), використання техніки та збуту	+	+	+	+
8	Вирощування ягоди в закритому ґрунті / під накриттям для мінімізації ризиків та отримання більш ранньої / пізньої продукції	+	+		

ДОДАТОК XIV. **PEST-** **АНАЛІЗ ГАЛУЗІ**

No.	Шкала вимірювання	Потенційний вплив (низький / середній / високий)	Терміни (негайний / короткостроковий / довгостроковий)	Тип (позитивний / негативний)	Напрямок впливу (збільшення / зменшення)	Відносна значущість (висока / середня / низька)
P — політичне середовище (Political Environment)						
1	Стійкість політичної влади та чинного уряду	Низький	Довгостроковий	Позитивний	Зменшення	Низька
2	Бюрократизація й рівень корупції	Високий	Негайний	Негативний	Збільшення	Висока
3	Податкова політика	Високий	Негайний	Негативний	Збільшення	Висока
4	Незалежність ЗМІ	Низький	Короткостроковий	Позитивний	Зменшення	Низька
5	Прагнення до протекціонізму галузі, наявність державних компаній у галузі	Низький	Короткостроковий	Негативний	Зменшення	Середня
6	Ступінь захисту інтелектуальної власності, закон про авторське право.	medium	Короткостроковий	Негативний	Збільшення	Низька
7	Законодавство з охорони навколишнього середовища	Низький	Довгостроковий	Негативний	Збільшення	Низька
8	Майбутнє і поточне законодавство, що регулює правила роботи в галузі	Високий	Негайний	Негативний	Збільшення	Висока
9	Можливість розвитку воєнних дій у країні	Високий	Негайний	Негативний	Збільшення	Висока
E – Economic factors						
1	Темпи зростання економіки	Високий	Короткостроковий	Негативний	Збільшення	Середня
2	Рівень інфляції та процентні ставки	Середній	Короткостроковий	Негативний	Збільшення	Середня
3	Курси основних валют	Високий	Короткостроковий	Негативний	Збільшення	Середня
4	Рівень безробіття, розмір та умови оплати праці	Високий	Короткостроковий	Негативний	Збільшення	Висока

No.	Шкала вимірювання	Потенційний вплив (низький / середній / високий)	Терміни (негайний / короткостроковий / довгостроковий)	Тип (позитивний / негативний)	Напрямок впливу (збільшення / зменшення)	Відносна значущість (висока / середня / низька)
E – Economic factors						
5	Рівень розвитку підприємництва та бізнес-середовища	Високий	Негайний	Негативний	Зменшення	Високий
6	Кредитно-грошова і податково-бюджетна політика країни	Середній	Короткостроковий	Негативний	Збільшення	Середній
7	Ступінь глобалізації та відкритості економіки	Високий	Негайний	Негативний	Зменшення	Високий
8	Рівень розвитку банківської сфери	Високий	Негайний	Негативний	Зменшення	Високий
9	Зовнішньоекономічна логістика	Високий	Негайний	Негативний	Зменшення	Високий
S – соціум (Social)						
1	Рівень охорони здоров'я та освіти	Середній	Короткостроковий	Негативний	Зменшення	Низький
2	Ставлення до натуральних та екологічно чистих продуктів	Низький	Короткостроковий	Негативний	Збільшення	Низький
3	Темпи зростання населення	Високий	Короткостроковий	Позитивний	Збільшення	Високий
4	Еміграційні настрої	Високий	Короткостроковий	Негативний	Збільшення	Високий
5	Розмір і структура сім'ї	Низький	Негайний	Негативний	Збільшення	Середній

№.	Шкала вимірювання	Потенційний вплив (низький / середній / високий)	Терміни (негайний / короткостроковий / довгостроковий)	Тип (позитивний / негативний)	Напрямок впливу (збільшення / зменшення)	Відносна значущість (висока / середня / низька)
Т – технології (Technology)						
1	Рівень інновацій і технологічного розвитку галузі	Високий	Короткостроковий	Негативний	Зменшення	Високий
2	Витрати на дослідження і розробку	Високий	Короткостроковий	Негативний	Зменшення	Високий
3	Законодавство у сфері технологічного оснащення галузі	Високий	Негайний	Негативний	Зменшення	Високий
4	Розвиток і поширення інтернету, розвиток мобільних пристроїв	Низький	Негайний	Позитивний	Збільшення	Низький
5	Доступ до новітніх технологій	Високий	Негайний	Позитивний	Збільшення	Високий
6	Ступінь використання, впровадження та передачі технологій	Високий	Негайний	Негативний	Зменшення	Високий

UNITED NATIONS
INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION

United Nations Industrial Development Organization

Vienna International Centre

P.O. Box 300, 1400 Vienna, Austria

www.hub.unido.org

www.unido.org

Цей документ випускається без офіційного редагування Організації Об'єднаних Націй. У той час як інформація вважається правильною і коректною на дату публікації, зміни обставин з моменту публікації можуть вплинути на точність інформації. Інформація може змінитися без попередження, та UNIDO жодним чином не є відповідальною за точність будь-якої інформації, надрукованої або збереженої, або якимось чином інтерпретованої та використаної користувачем.